



СЛОВО І ПАМ'ЯТЬ АРКАСІВСЬКА

до 115-річчя заснування
Миколаївського товариства «Просвіта»

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ, НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ТА РЕЛІГІЙ
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

**Слово і пам'ять аркасівська
(до 115-річчя заснування Миколаївського
товариства «Просвіта»)**

Бібліографічний покажчик

Миколаїв
2022

«Слово і пам'ять аркасівська» : (до 115-річчя заснування Миколаївського товариства «Просвіта») : бібліогр. покажч. /упоряд. М. В. Тасинкевич ; авт. вступ. ст.: Т. Д. Кремінь, О. М. Мачула, В. М. Руссова ; ред. Л. М. Голубенко ; консультант І. Б. Марцінковський ; відп. за вип. Н. В. Моїсеєва ; Миколаїв. обл. універс. наук. б-ка. – Миколаїв : [б. в.], 2022. – 170 с.

ВІД УПОРЯДНИКА

Бібліографічний покажчик підготовлено до 115-річчя з дня заснування Миколаївського товариства «Просвіта».

Це видання – перша спроба узагальнити та розкрити багатогранну працю культурно-освітнього товариства, що діяло в різні роки на території Миколаївщини (нині – Громадська організація «Українське товариство «Просвіта» Миколаївщини»).

Тернистий шлях пройшла миколаївська «Просвіта». Покликане до створення у 1907 р. духовною потребою українського народу відродитися в пісні, культурі, традиціях і звичаях, товариство діяло всупереч владним заборонам і сьогодні продовжує успішно діяти, продовжуючи славні традиції попередників.

Видання містить вступні статті уповноваженого із захисту української мови, кандидата філологічних наук, професора Т. Д. Кременя, голови Громадської організації «Українське товариство «Просвіта» Миколаївщини» О. М. Мачули та кандидата філологічних наук, голови Миколаївського міського осередку ім. Миколи Аркаса Громадської організації «Українське товариство «Просвіта» Миколаївщини» В. М. Руссової, розділи «Історія миколаївського товариства «Просвіта» (1907-1924)», «Роки вимушеної перерви (1925-1988)», «Відродження миколаївської «Просвіти». Сучасний етап розвитку товариства (1989-2022)», «Відомі діячі миколаївської «Просвіти», «Миколаївська Шевченкіана», «Медалі, відзнаки, жетони миколаївської «Просвіти», «Увічнення пам'яті членів «Просвіти», додатки.

Матеріал розташований у хронологічному порядку. Довідковий апарат складається з іменного покажчика та алфавітного покажчика періодичних видань. В іменному покажчику подано перелік авторів, редакторів, укладачів книг та статей, а також осіб (номери в дужках), прізвища яких наявні у назвах документів та анотаціях.

Нумерація суцільна. Бібліографічний опис здійснено згідно з чинними стандартами. Основними джерелами пошуку

літератури були державні бібліографічні покажчики за 2002-2020 рр. та довідково-бібліографічний апарат Миколаївської ОУНБ.

Добір публікацій завершено 1 лютого 2022 р. Для забезпечення достовірності інформації частину матеріалів переглянуто «de visu».

Покажчик має рекомендаційний характер і не претендує на вичерпність. Призначений історикам-краєзнавцям, літературознавцям, просвітянам, викладачам та студентам вищих навчальних закладів освіти, журналістам, бібліотечним працівникам та усім шанувальникам просвітницької діяльності та продовжувачам традицій українського народу, слова Тараса Шевченка та діяльності Миколи Аркаса.

«Мало любити Україну до глибини душі»

Увінчане щедрим розвоєм державницької справи, сповнене віражів долі життя Миколи Аркаса, якого з вдячністю згадують як автора першої української ліричної народно-побутової опери «Катерина», написаної за однойменною поемою Тараса Шевченка, епохального нарису – підручника для вивчення героїчного минулого «Історії України-Руси» та засновника миколаївської «Просвіти», неодмінно слід позначати ще однією важливою сторінкою: справжньою жертовністю задля утвердження української мови, освіти, культури, духовності степового краю та омріяної України в цілому. І як тут не подати влучний та доволі актуальний нині вислів Євгена Чикаленка про мистецьку колекцію Василя Тарновського: «Мало любити Україну до глибини душі, треба любити її до глибини своєї кишені». Без зайвих перебільшень ці слова стосуються і видатного грека з душею українця, як влучно висловився академік Віктор Жадько.

Чого тільки варті заслуги шляхетного миколаївця перед народом за жертовний внесок у відродження українського шкільництва, книговидання, бібліотечної справи, вокального мистецтва, просвітницької діяльності, театрального життя, а в державних масштабах – наполегливі спроби проваджувати українознавчі студії, надавати стипендії імені Тараса Шевченка здібним слухачам семінарій, гімназій, училищ та університетів, заручившись всебічною підтримкою кожного, хто вірив великому сподвижнику і патріоту. Живий пам'ятник Миколі Аркасу – одні з перших в тодішній україноненависній імперії 4-класні початкові школи в Христофорівці та Богданівці з рідною мовою навчання, які, без перебільшення, сьогодні назвали б авторськими. Крім того, безцінні з погляду заборон мови – багатотисячні накладі «Історії України-Руси» та популярних абеток, гастролі славетних труп Марка Кропивницького і Миколи Садовського з народними виставами, які пронесли через десятки сцен зразок високого драматичного мистецтва світового рівня. Листування зі світочами української культури, з-поміж яких – Леся Українка, Борис Грінченко, Гнат Хоткевич, Микола Вороний, Євген Чикаленко, Софія Русова, Андрій Ніковський, Сергій Єфремов, Микола

Лисенко, Василь Доманицький, Василь Біднов, заслуговує окремої уваги дослідників.

До слова сказати, що реальні інвестиції в забезпечення навчально-виховного процесу таких закладів освіти, як-от: Миколаївського середнього механіко-технічного училища з нижчою ремісницькою школою (нині – НУК імені адмірала Макарова), Миколаївського технічного залізничного училища (нині – Миколаївський коледж транспортної інфраструктури Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В.Лазаряна), Олександрівського чоловічого реального училища, а також інших, що готували робіничі кадри для наших верфей, фабрик, залізниць тощо, а найбільше – для майбутньої української держави, далися взнаки невдовзі. Завдяки таким гуманітарним стратегіям славетного земляка патріотичний дух на півдні країни, який після жовтневого перевороту 1917 р. пережив десятиліття горя, інтелектуально загартувався і натщесили вистояв. У нас були свої нескорені Піски та Баштанка, ушановані Микола Лагута і Юрій Бойко-Блохин, а також тисячі інших, хто, загинувши за рідну землю, передав смолоскипи Аркасового чину мільйонам українців. Ці та інші факти, що викликають повагу в сучасників, – основи основ миколаївської «Просвіти», яка змінила український південь і продовжує надихати його на патріотичний лад.

Унікальний бібліографічний покажчик «Слово і пам'ять аркасівська», упорядкований колективом Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки до 115-річчя від дня заснування Миколаївського товариства «Просвіта», – документальне підтвердження вагомого внеску Миколи Аркаса у відродження української державності, нашої культури і духовності.

Тарас Кремінь, Уповноважений із захисту державної мови, голова Миколаївської обласної ради VI скликання, народний депутат України VIII скликання, кандидат філологічних наук, доцент

Дітище Миколи Аркаса

В дуже непростий час просвітяни Миколаївщини готуються відзначити 115-ту річницю заснування товариства «Просвіта» у Миколаєві та 170-річчя від дня народження його фундатора і першого голови, автора першої української опери «Катерина» за однойменною поемою Т. Г. Шевченка і першої в Україні книги для народу «Історія України-Русі», перше видання якої було здійснено у 1908 р. коштом автора, як і перша постановка опери в 1897 р. у Миколаєві. Тобто все перелічене, як і багато чого іншого, пов'язаного з видатним українцем грецького походження по батьківській лінії Миколою Аркасом, що не помістилося у форматі цього вступного слова, відбулося вперше.

Складність нинішньої ситуації обумовлена вкрай незадовільним станом речей в економічній, політичній, правовій, культурній сферах життя країни та українського суспільства з одного боку, що обумовлений як недолугістю методів керівництва органів влади, в першу чергу центральної, так і недостатньої згуртованості, інертності, громадянського суспільства та його інституцій.

З іншого боку на сьогоднішній стан речей не менший вплив має розв'язана ще у 2014 р. Російською федерацією, відголоском Московської царсько-радянської імперії, неприхована гібридна війна проти України та її народу, безпосередніми наслідками якої, зокрема, стали анексія Криму і частини територій Донецької та Луганської областей, загибель багатьох тисяч українських захисників та цивільного населення.

З огляду на попереднє тривале та інтенсивне зросійщення населення України, особливо південно-східної частини, в період перебування її в складі російської, а потім і радянської, імперій для просвітян Миколаївщини було і залишається вкрай важливим першочергове і послідовне втілення в життя своїх безпосередніх цілей, чітко і лаконічно сформульованих у статуті заснованого ще в лютому 1907 р. «Товариства «Просвіта» у Миколаєві» – допомога розвоєві української культури і просвіта українського народу його рідною мовою.

Чи думав, чи гадав історик, етнограф, письменник, композитор, мировий суддя Микола Аркас сто п'ятнадцять років тому, започатковуючи зі своїми однодумцями, українськими патріотами, товариство «Просвіта» на Миколаївщині і приймаючи його статут, що для досягнення сформульованої в ньому мети не вистачить навіть сотні років?!

З сумом змушений констатувати, що роботи у нинішніх просвітян Миколаївщини вистачає і, гадаю, вистачить ще надовго, оскільки до наведених причин об'єктивного характеру додаються також внутрішньо-суб'єктивні обставини. В першу чергу це непоодинокі випадки заміни послідовної і наполегливої роботи лише її імітацією, банального популізму, проголошень нічим не підкріплених, голослівних гасел, недостатньої згуртованості навколо принципів просвітництва, закріплених у статутних документах, чи навіть прямого відступу від них, переслідування власних, нерідко корисливих, інтересів.

Усе перелічене вимагає від нинішнього складу Громадської організації «Українське товариство «Просвіта» Миколаївщини», її Миколаївського міського осередку «Просвіта» ім. Миколи Аркаса, керівних органів в цілому і кожного просвітянина особисто, більш відповідального підходу до самої ідеї просвітництва, а в окремих випадках – надання переваги суспільним інтересам перед особистими, в т.ч. і в царині співпраці з органами державної влади на місцях та територіальними громадами.

Ну, м'яко кажучи, чи не дивною є ситуація, коли у півмільйонному Миколаєві немає достойного пам'ятника людині, ім'я якої ще з 1996 року носить обласна культурологічна премія?! До сих пір іменем Миколи Аркаса не названо жодної вулиці обласного центру, хоча, на моє тверде переконання, саме його ім'я має носити центральний проспект міста. Упевнений, якби вдалося зібрати всіх лауреатів Аркасівської премії за четверть віку, то навіть їхніх голосів вистачило б для виправлення такої крикучої несправедливості. Але, на жаль, лауреати здебільшого мовчать...

Характер і об'єм вступного слова до цього поважного видання обмежує мої можливості докладно зупинитися на здобутках обласної «Просвіти» і її міського осередку за останні три роки навіть у форматі їхнього переліку. Тому хочу завершити його одним зі своїх свіжих поетичних творів, віршем під назвою «Українець із грецьким корінням», який я присвятив 170-річчю з дня народження Миколи Миколайовича Аркаса (старшого).

В сім'ї поважній грека й українки,
поміж степів, де дивиною ліс,
родили хлопця, мили у барвінку,
з царевичем на яхті часом ріс...

Мав бути, як і батько, – адміралом!
Чекав на нього Чорноморський флот,
та музика життям для нього стала,
пісні, що їх співав його народ.

Любов до пісні мати прищепила,
та берегиня з роду козаків.
Софія не жаліла часу й сили,
щоб формувати синові смаки.

Пройшов пів України він завзято,
відвідав сотні, тисячі дворів,
а потім ще запрошував до хати
у гості бандуристів, кобзарів...

Збираючи перлини ті по світу
і пишучи історію Русі,
Микола в серці виносив «Просвіту» –
дарунок землякам своїм усім.

Він залишався сином України,
серед кумирів першим був Тарас.
Шевченкову поему «Катерина»
перетворив на оперу Аркас.

Про волю щиро мріяв і свободу –
тож українські школи будував.
Для Батьківщини і свого народу
зробив іще немало добрих справ.

А де ж проспект на честь цього героя?
Невже навколо тільки сірий тлум?
У тім виною, друже, й ми з тобою,
як віддано історію на глум!

Скажу відверто, в сотні децибелів –
Я вірю, що невдовзі прийде час,
і Миколаїв, місто корабелів,
усмішкою вітатиме Аркас!

Олександр Мачула, голова ГО «Українське
товариство «Просвіта» Миколаївщини»,
письменник, правознавець

Ідеї україноцентричності миколаївської «Просвіти»

Миколаївський міський міжрайонний осередок «Просвіта» ім. М. Аркаса був створений 7 січня 2019 р. Вже 15 січня того ж року були проведені збори, де обрали керівників та ревізійну комісію. Першим головою осередку став О. Шпачинський. У соціальній мереж «Фейсбук» була створена наша сторінка, де системно викладаються пости про події, в яких беруть участь або ініціюють наші просвітяни. З жовтня 2021 р. з назви осередку було прибрано слово «міжрайонний». Упродовж вже трьох років члени товариства здійснили низку заходів щодо поширення ідей україноцентричності. Так, традиційно 7 січня, на день народження М. Аркаса, проводиться акція «Запали свічку Аркаса» – пошанування засновника миколаївської «Просвіти» біля пам'ятної стели. 23 березня 2019 р. саме просвітяни осередку організували і провели урочисте зібрання Миколаївського обласного товариства «Просвіта» до 30-річчя відновлення цієї ГО на Миколаївщині. До здобутків просвітян-аркасівців слід також віднести і заходи до ювілею І. Мазепи у селі Лимани 16 червня 2019 р., адже саме за нашою ініціативою та за безпосередньою участю в організації та проведенні ці заходи відбулися.

Серед пріоритетів у нас стоїть і робота навколо життя і творчості Т. Шевченка. Тож вшануванню пам'яті Кобзаря у березні та у травні зазначених років були присвячені акції покладання квітів, раптівки із читання шевченкових творів і поезій миколаївських поетів, присвячених Шевченкові. Діти – наше майбутнє, тож просвітяни надають активну підтримку нещодавно створеній пластунській організації, якою опікується член правління «Просвіти Миколаївщини» Ганна Чмельова.

2020 року наші просвітяни спільно з Миколаївською обласною універсальною науковою бібліотекою організували мовний клуб «СловоТворення», модератором якого була І. Береза. Незважаючи на перешкоди пандемії, були безпечні періоди, коли було проведено 5 засідань, де перед членами клубу з важливих питань нового правопису, наголосу та мовної

проблеми в Україні в історичному ракурсі виступили просвітяни-філологи І. Береза, О. Грищенко, О. Жвава та історик Н. Шевченко.

Проблеми виконання закону про мову постійно піднімаються просвітянами у виступах на «Суспільному ТБ та радіо». Так, 11 лютого 2020 р. у програмі «Новий день», що була присвячена Міжнародному дню рідної мови, взяла участь В. Руссова. А 13 лютого того ж року з питань напрямів роботи «Просвіти» взяли участь І. Береза та О. Мачула. На підтримку закону про мову просвітяни також виступали на акції 16 липня 2020 р. у центрі міста.

До 30-річчя проголошення Незалежності України наша «Просвіта» у партнерстві з ЦМБ ім. М. Кропивницького провела цикл просвітницьких студій «Українські герої в літературі і мистецтві»: «Сучасна війна в сучасній літературі» (лектор І. Береза); «Образи борців за українську державність в історичних романах В. Рогожі» (Л. Старовойт); «Від зламанної дитини до образу воїна: по гарячих слідах роману В. Ананьєва «Сліди на дорозі»» (О. Грищенко); «Українські супергерої» (С. Підпригора); «Майдан Гідності в українській прозі та драмі» (І. Береза та В. Руссова).

Тісно співпрацюють члени «Просвіти» з Миколаївською обласною бібліотекою для дітей ім. В. Лягіна. Серед заходів – не лише зустрічі з письменниками, відзначення пам'ятних дат, але й участь у роботі журі конкурсу «Напиши листа воякові». Цікавою також для просвітян навесні 2021 року була онлайн-зустріч з представниками «Видавництва Старого Лева» у проєкті «СмакBook» від Українського інституту книги, яку провели на базі Миколаївської обласної бібліотеки для юнацтва за ініціативою просвітянина А. Алієва. 15 березня 2021 р. виповнилося б 100 років політичному в'язню Б. Когуту, ім'я якого й вшанували на вечорі у ЦМБ імені М. Кропивницького, коли літературознавці І. Береза та В. Руссова виступили з доповідями про життя та творчість ювіляра.

Одне з чільних місць у роботі надається популяризації української літератури. Наприклад, членами осередку А. Трокай

та В. Руссовою 7 серпня 2021 р. було ініційовано, організовано та проведено творчу зустріч з письменницею, авторкою бестселера «Доця» Тамарою Горіха Зерня, де були присутні миколаївські волонтери, учасники війни на Сході та активісти. Гостю з Києва слухачі щиро вітали на Півдні України, позаяк для нашого міста подібні заходи є не дуже частими. Також це зустрічі з письменниками та презентації книг місцевих україномовних авторів В. Рогожі, М. Євтушенка, О. Мачули, Сашка Обрія, Г. Молчанова, С. Іщенко, Л. Чижової, Л. Щетиніної та ін. Йдеться і про участь у науково-практичних читацьких конференціях, присвячених життю й діяльності М. Садовського, М. Старицького, Т. Шевченка, М. Аркаса, М. Леонтовича.

Підтримує осередок зв'язки і з просвітянами Херсонщини і вже обмінялися творчими зустрічами Херсонського проєкту «Українська хата талантами багата» та осередком Миколаївської Просвіти ім. Аркаса. Дружня співпраця продовжується з міською організацією «Пушкінський клуб» та «Мовно-історичним клубом» (при бібліотеці ім. Кропивницького).

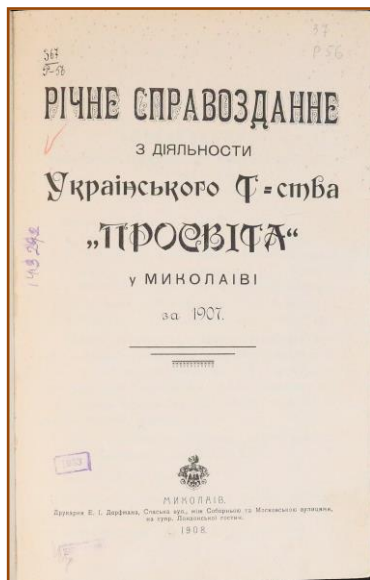
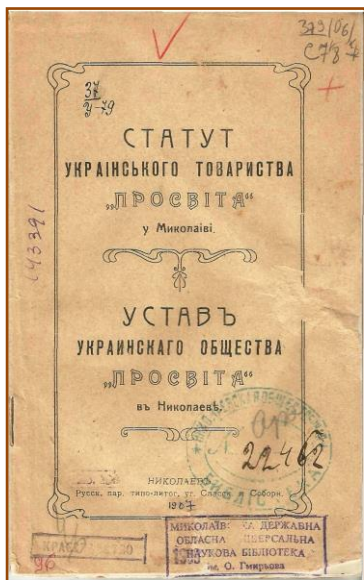
Загалом просвітяни активно відгукуються на більшість культурно-освітніх заходів, що сприяють вихованню українського патріотизму, зміцнюють україноцентричність громадян, акцентують значення української мови і культури у житті суспільства.

Владлена Руссова, голова Міського осередку «Просвіта» імені Миколи Аркаса

I. ІСТОРІЯ МИКОЛАЇВСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» (1907-1924)

Миколаївська «Просвіта» – назва українського культурно-освітнього громадського товариства, що засноване за ініціативою М. Аркаса й діяло у Миколаєві у 1907-1924 рр. У 1907 р. миколаївським педагогом і художником Ю. Маковським було підготовлено статут, в якому було вказано мету його діяльності: «допомогти розвитку української культури і просвіті українського народу його рідною мовою».

Товариство залишило помітний слід в українському духовному житті нашого регіону і продовжує діяти і сьогодні як Громадська організація «Українське товариство «Просвіта» Миколаївщини».



Перша «Просвіта» на території сучасної України була заснована у Львові 8 грудня 1868 р. народовцями на чолі з А. Вахнянином як противага антиукраїнським течіям

у культурному житті. Членство в перших «Просвітах» обмежувалося вузьким колом інтелігенції.

Миколаївське товариство зареєстроване 16 лютого 1907 р. Урочисте відкриття відбулося 25 лютого 1907 р. за сприяння миколаївського градоначальника, контрадмірала В. М. Зацаренного. На зборах, що відбулися цього ж дня, з-поміж 150 присутніх головою обрали М. М. Аркаса. До ради товариства увійшли: А. В. Крижанівський (товариш (заступник) голови), Ю. Т. Литвин (писар), І. І. Складар (скарбник), С. І. Гайдученко, Ю. М. Маковський. Кандидатами в члени правління були обрані: П. В. Дюмін, О. І. Кремнев, М. П. Местаргазі, М. П. Овчаренко. До ревізійної комісії увійшли: Ю. М. Маковський, П. А. Складар, П. Г. Каракаєва. Були затверджені статuti самого товариства, товариства шкільної освіти, хорового гуртка, педагогічної школи, а також визначено склад товариства «Просвіта» на 1907 р.

Наприкінці 1907 р. товариство нараховувало близько 180 членів. Культурно-освітню діяльність поширило на Вознесенськ, Олешки, Херсон. У різний час товариство очолювали: В. Дейнека, М. Василенко, М. Загоруйченко, О. Савченко-Осмоловський, Б. Брояківський, М. Лагута, О. Зима, К. Христенко. У складі товариства працювало 4 відділи: літературно-науковий (очолював М. Аркас), артистично-музичний (Б. Кузнецов), книгарні і книгозбірні (П. Андріященко), господарський (П. Дюмін, М. Заполенко, С. Ген).

Миколаївська «Просвіта» організовувала літературно-музичні вечори, відзначала Шевченківські роковини, здійснювала постановку вистав, лекційну діяльність. Лекції присвячувались історії України, відомим культурним діячам – І. Котляревському, М. Заньковецькій, П. Ніщинському, І. Карпенку-Карому, Б. Хмельницькому. Щорічними були концерти-звіти. У 1908 р. товариство здійснювало постановку вистав у Херсоні. Крім того, до 1914 р. з чистого прибутку від кожного вечора, влаштованого «Просвітою», вирішено 5% відраховувати на будівництво пам'ятника Тарасу Шевченку у Києві.

У 1908 р. рада миколаївського товариства звернулася до члена Державної думи Російської імперії І. Луцицького

з проханням допомоги відкрити курси українознавства в учительських і духовних семінаріях, чоловічих гімназіях і університетах. З проханням вирішити проблему українізації школи М. Аркас звертався і до Петербурзької української громади на з'їзді представників учительської спілки. На його кошти у селах Богданівка і Христофорівка працювали 4-річні школи з українською мовою викладання. Було засновано стипендії Тараса Шевченка і ради товариства, призначені учням механіко-технічного, залізничного, реального училищ, чоловічої класичної гімназії, акушерсько-фельдшерської школи. Деяким учням залізничного училища товариство оплачувало проживання. «Просвітою» членам товариства виділено кошти на утворення фонду позичково-допоміжної каси.

Місцева влада всіляко обмежувала діяльність товариства. Сценарії програм цензурувалися, літературно-музичні вечори, народні гуляння проводилися з дозволу міського голови. Проте «Просвіта» діяла досить активно.

У роки Першої світової війни товариство надавало пожертви військовим госпіталям та діючій армії, спонсорувало Тетянинський комітет допомоги зруйнованим війною територіям. У 1917 р. діяльність товариства активізувалася серед сільського населення. Засновано організації у селищах Сухий Єланець, Снігурівка, Лиса Гора, Новогригорівка, Євгенівка, Софіївка, Мар'ївка. Впорядковувалися народні читальні, утворювалися співочі гуртки. Найбільше уваги товариство приділяло поширенню книжок, розвитку хорового співу.

Товариство брало участь у заходах політичного спрямування, організовувало мітинги, маніфестації. Члени миколаївської «Просвіти» висловили підтримку Українській Центральній Раді. Рада організації зверталася до Херсонського повітового земства щодо українізації Миколаївського вчительського інституту. Питання українізації захищав у міській думі викладач інституту, член ради «Просвіти» М. Лагута.

Представники Висунської, Широківської, Березнегуватської, Новобузької «Просвіт» зверталися до ради миколаївської організації з проханням об'єднати їхню роботу.

На з'їзді «Просвіти» Миколаївської округи 8-11 вересня 1917 р. представники 20 організацій утворили Спільку українських культурно-просвітніх товариств Миколаївської округи та прийняли її статут. До ради спілки обрали по одному представнику від кожного товариства і 3 представники від Миколаївської «Просвіти». Головою спілки обрали голову ради Миколаївської «Просвіти» Б. Брояківського.

У 1918-1919 рр. товариство мало єдину в Миколаєві українську бібліотеку, що налічувала до 1 тис. книг. Літературою користувались учні шкіл, робітники миколаївських закладів.

13 червня 1920 р. миколаївська «Просвіта» на загальних зборах прийняла «радянський» зразковий статут, що передбачав її функціонування «на соціалістичних засадах». Товариство брало участь у відкритті клубів, дитячих садків, музеїв, організовувало народні хори, влаштовувало виставки картин, літератури, проводило вечори. У 1920 р. разом із спілкою споживчих товариств «Просвіта» виступила організатором кооперативного товариства «Кооперативна українська книгарня», але в лютому 1921 р. всі документи і справи новоутвореної організації перейшли у власність губкооперативділу на правах видавничого підвідділу.

Останні документи «Просвіти» датовані березнем 1924 р., коли за участю інших культурно-освітніх установ проведено вечір пам'яті в день 63-х роковин смерті Тараса Шевченка. Того ж року товариство було ліквідоване радянською владою як «осередок українського буржуазного націоналізму».

Бібліографія

1. Статут українського товариства «Просвіта» у Миколаєві = Устав украинского общества «Просвіта» в Николаеве. – Николаев : Русская паровая типолитогр., 1907. – 8 с.

2. Річне справоздання з діяльності Українського Товариства «Просвіта» у Миколаєві за 1907 рік. – Миколаїв : Друк Е. І. Дорфмана, 1908. – 21 с.

3. Справоздання Українського товариства «Просвіта» у Миколаїві : на 1 січ. 1909 р. – [Миколаїв : б. в, 1909]. – 24 с.

4. Герасименко, В. Поезія України : Николаев / В. Герасименко ; Миколаїв. учител. ін-т ; вид. секція вид-ва «Просвіта» у Миколаєві. – Миколаїв : Типогр. И. А. Фефербойма, 1919. – Ч. 1 : Поезія – це є королева посеред всіх видів мистецтва. – 24 с.

* * *

5. [Украинское общество «Просвіта» в г. Николаеве...] // Николаев. Адресная и справочная книга всего Николаева на 1912 год. – Николаев, 1911. – С. 71.

6. [Общество «Просвіта», М. Морская, уг. Б. Морской, 11, председатель Загоруйченко Никол. Мих....] // Адрес-Календар Николаевского градоначальника на 1913 год / Канцелярия николаевского градоначальника. – Николаев, 1913. – С. 132.

7. Аркас, М. [Про «Просвіту»] / М. Аркас // Історія України-Русі / М. Аркас. – Київ, 1990. – С. 23–30.

8. Цимбал, Л. Про товариство «Просвіта» в Миколаєві / Л. Цимбал // Культура Півдня України : метод. рек. для студ. пед. ін-тів / Республ. Асоц. українців ; Миколаїв. держ. пед. ін-т ім. В. Г. Белінського. – Миколаїв, 1991. – С. 29–31.

9. [Про миколаївську «Просвіту»] / Р. Іваничук [та ін.] // Нарис історії «Просвіти» / Р. Іваничук [та ін.]. – Львів ; Краків ; Париж, 1993. – С. 67, 95, 119.

10. Кондрашов, В. Ф. Діяльність миколаївської «Просвіти» / В. Ф. Кондрашов // Тези доповідей та повідомлень першої Миколаївської обласної краєзнавчої конференції, присвяченої 50-річчю Великої Перемоги / ред. кол. : К. С. Восьмірко [та ін.] ; Держ. архів Миколаїв. обл. ; Миколаїв. держ. пед. ін-т ;

Миколаїв. обл. від-ня Всеукр. спілки краєзнавців. – Миколаїв, 1995. – С. 54.

11. Цимбал, Л. Благодійність як один із напрямків діяльності миколаївської «Просвіти» в 1914-1918 рр. / Л. Цимбал, О. Мельниченко // Тези доповідей першої обласної наукової краєзнавчої конференції «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження» / Миколаїв. обл. упр. культури, обл. краєзнав. музей ; упоряд.: І. А. Бондаренко [та ін.] ; відп. за вип. М. Ф. Димитров. – Миколаїв, 1995. – С. 156–159.

12. Цимбал, Л. Миколаївська «Просвіта» в 1907 році: перший рік діяльності / Л. Цимбал // Тези доповідей першої обласної наукової краєзнавчої конференції «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження» / Миколаїв. обл. упр. культури, обл. краєзнав. музей ; упоряд.: І. А. Бондаренко [та ін.] ; відп. за вип. М. Ф. Димитров. – Миколаїв, 1995. – С. 151–153.

13. Шкварець, В. Лекційно-просвітницька діяльність миколаївської «Просвіти» в 1907-1910 рр. / В. Шкварець // Тези доповідей першої обласної наукової краєзнавчої конференції «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження» / Миколаїв. обл. упр. культури, обл. краєзнав. музей ; упоряд.: І. А. Бондаренко [та ін.] ; відп. за вип. М. Ф. Димитров. – Миколаїв, 1995. – С. 154–156.

14. Цимбал, Л. М. Миколаївська «Просвіта» в 1917-1924 рр. / Л. М. Цимбал // Заселення Півдня України: проблеми національного та культурного розвитку : міжнар. наук.-метод. конф., 21-24 трав. 1997 р. : наук. допов. / Херсон. держ. пед. ін-т [та ін.]. – Херсон, 1997. – Ч. 2. – С. 32–34.

15. Цимбал, Л. Статути Аркасівської «Просвіти» 1907-1924 років / Л. Цимбал // Матеріали 2-ї Миколаївської обласної краєзнавчої конференції «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження» / Миколаїв. обл. держ. адмін. [та ін.] ; відп. за вип. М. Ф. Димитров. – Миколаїв, 1997. – Т. 2 : Історія і культура. – С. 8–10.

16. Білай, К. В. М. Аркас. «Просвіта» на шпальтах миколаївської преси : короткий огляд / К. В. Білай // «М. М. Аркас: погляд із сьогодення» : матеріали II міжвузів. студ. наук.-практ. конф., присвяч. 145-й річниці від дня народж., 24-25 берез. 1998 р., м. Миколаїв : збірник / Миколаїв. обл. держ. адмін., обл. наук. б-ка ім. О. Гмирьова ; обл. від-ня Укр. фонду культури ; відп. за вип. В. І. Гуйтур. – Миколаїв, 1998. – С. 64–69.

17. Цимбал, Л. Ми певні, що майбутнє за нами : віхи діяльності миколаївської «Просвіти» (1907-1924) / Л. Цимбал // «Просвіта»: історія та сучасність (1868-1998) / упоряд. В. Герман ; Всеукр. т-во «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 1998. – С. 360–365.

18. [Про миколаївські книги, видані «Просвітою»] // Українські культурно-освітні товариства «Просвіта» : вид. «Просвіт» Наддніпрянської України, 1906-1922 рр. : бібліогр. покажч. / Нац. парлам. б-ка України ; [уклад. С. В. Зворський]. – Київ, 1999. – Вип. 4. – С. 17, 20–22, 38.

19. Ковалёва, О. Ф. Николаевская «Просвита» / О. Ф. Ковалёва, В. П. Чистов // Очерки истории культуры Южного Прибужья : (от истоков до начала XX века) / О. Ф. Ковалёва, В. П. Чистов. – Николаев, 2000. – Кн. 1 : Из прошлого культурной жизни на Николаевщине. – С. 165–170.

20. Цимбал, Л. М. Віхи діяльності «Просвіти» (1907-1924) / Л. М. Цимбал // Миколаївщина: літопис історичних подій / О. М. Гаркуша [та ін.] ; під заг. ред. М. М. Шитюка. – Херсон, 2002. – С. 188–199.

21. Чистов, В. П. Музыка в «Просвите» / В. П. Чистов // «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження» : III Миколаїв. обл. краєзнав. конф. : зб. матеріалів / Миколаїв. обл. упр. культури, обл. краєзнав. музей ; відп. за вип. К. І. Дубенко. – Миколаїв, 2000. – С. 223–226.

22. Шкварець, В. П. Про зародження просвітницького руху на Миколаївщині / В. П. Шкварець // Традиції слов'янського просвітництва: шлях крізь століття : VI іст.-культурологічні

читання, присвяч. міжнар. Дню слов'ян. писемності, освіти, культури : наук.-метод. зб. / Південнослов'ян. ін-т Київ. Славістичного ун-ту ; ред. кол.: В. А. Скороходов (голова) [та ін.]. – Миколаїв, 2002. – С. 71–78.

23. Бойченко, В. Словесність Прибужжя крізь століття / В. Бойченко // Література рідного краю : письменники Миколаївщини : посіб.-хрестоматія / Миколаїв обл. ін-т післядипломної пед. освіти ; Миколаїв. обл. об-ня ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка ; уклад. і заг. ред. Н. М. Огренич. – Миколаїв, 2003. – С. 10–17.

24. Жадько, В. Просвіта / В. Жадько // Узбереги Божої ріки : іст. календар Миколаївщини, 1703-2003 / упоряд. та автор проєкту В. О. Жадько. – Київ, 2003. – С. 117–118.

25. Соболев, П. «Просвіта» – всеукраїнське товариство української мови ім. Т. Г. Шевченка / П. Соболев // Нариси історії Миколаївщини ХХ століття / П. Соболев. – Миколаїв, 2005. – С. 131–132.

26. Малюта, О. В. Миколаївське українське товариство «Просвіта» / О. В. Малюта // Енциклопедія історії України / ред. кол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.] ; НАН України, Ін-т історії України. – Київ, 2009. – Т. 6 : Ла-Мі. – С. 652–653.

27. Шарата, Н. Зміст та особливості діяльності миколаївської «Просвіти» під керівництвом М. М. Аркаса / Н. Шарата // «Аркасівські читання» : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 квіт. 2012 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-вихов. ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. Я. С. Макушенко. – Миколаїв, 2012. – С. 29–31.

28. Марцінковський, І. «Просвіта» / І. Марцінковський // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 393–399.

29. Волос, О. В. Діяльність миколаївського товариства «Просвіта» в революційному 1917 році / О. В. Волос // Миколаївщина в роки Української революції 1917-1921 рр. : наук.-метод. матеріали. – Миколаїв, 2017. – С. 94–105.

30. Малюта, О. В. Миколаївське товариство «Просвіта» / О. В. Малюта // Енциклопедія Сучасної України / Нац. акад. наук України, Наук. тов-во ім. Шевченка ; Ін-т енцикл. дослідж. НАН України ; ред. рада: І. М. Дзюба [та ін.]. – Київ, 2018. – Т. 20 : Медична-Мікоян. – С. 418.

* * *

31. [Миколаївське українське товариство «Просвіта»] // Николаевская газета. – 1907. – 24 февр.

32. Общество «Просвіта» // Николаевская газета. – 1907. – 27 февр.

33. Селивановский, А. Вокруг вопроса о просвитах / А. Селивановский // Красный Николаев. – 1922. – 21 янв.

34. Ломакин, А. Вокруг да около / А. Ломакин // Красный Николаев. – 1922. – 27 янв.

35. Серединський, О. Була в Миколаєві «Просвіта» / О. Серединський // Ленінське плем'я. – 1989. – 12 листоп.

36. Руденко, Л. Терни і зорі миколаївської «Просвіти» / Л. Руденко // Ленінське плем'я. – 1990. – 22 лип.

37. Гайсинский, Э. «Кто мы, что мы...?» / Э. Гайсинский // Акционер. – 1992. – № 35.

38. Цимбал, Л. Миколаївська «Просвіта» – шляхом відродження / Л. Цимбал // Український Південь. – 1997. – 15, 22, 29 трав.

39. Цимбал, Л. М. Аркас: у єднанні – сила : до 90-річчя миколаїв. «Просвіти» / Л. Цимбал, Т. Гоцуляк // Вересень. – 1998. – № 1/2. – С. 138–139.

40. Цимбал, Л. Ми певні, що майбутнє за нами : віхи діяльності миколаївської «Просвіти» (1907-1924) / Л. Цимбал // Слово Просвіти. – 1998. – 4 жовт.

41. Цимбал, Л. Миколаївська «Просвіта» у 1907-1924 роках / Л. Цимбал // Щотижня. – 1998. – 12, 19, 26 листоп.

42. Цимбал, Л. Про дату народження миколаївської «Просвіти» / Л. Цимбал // Радянське Прибужжя. – 1998. – 17 листоп. ; Український Південь. – 2007. – 15-22 лют. (№ 6).

43. Лисогурська, Л. З історії товариства «Просвіта» / Л. Лисогурська // Прибузький вісник. – 1998. – 15 груд.

44. Завгородній, М. Вічне слово «Просвіти»: з історії організації / М. Завгородній // Аркасівська вулиця. – 2000. – № 1. – С. 2.

45. Цимбал, Л. Борис Гринченко – Микола Аркас. Українська «Просвіта» у своїй спільності та зв'язках / Л. Цимбал // Вересень. – 2002. – № 1. – С. 71–73.

46. Цимбал, Л. Передумови та початки товариства «Просвіта» у Миколаєві / Л. Цимбал // Краєзнавчий альманах. – 2003. – № 1. – С. 46–57.

47. Дяченко, Д. Товариство «Просвіта» на Миколаївщині у першій половині ХХ століття / Д. Дяченко // Краєзнавчий альманах. – 2003. – № 2. – С. 90.

48. Березовська, Т. «Просвіта» : 1907 рік / Т. Березовська // Рідне Прибужжя. – 2004. – 1 січ.

49. Мельник, М. Непогасний світильник / М. Мельник // Рідне Прибужжя. – 2007. – 15 лют.

50. Горбуров, Е. Из истории товарищества «Просвіта» / Е. Горбуров // Вечерний Николаев. – 2015. – 4 авг.

51. Марцінковський, І. Організована Аркасом / І. Марцінковський // Слово Просвіти. – 2017. – 20-26 квіт. (№ 16).

II. РОКИ ВИМУШЕНОЇ ПЕРЕРВИ (1925-1988)

Арешти за сфабрикованими справами в діяльності міфічної організації «Спілка визволення України» розпочалися в 1930 р., а найбільша хвиля репресій припала на 1937-1938 рр., коли тоталітарний режим провів в Україні широкомасштабну операцію ліквідації так званого «Українського націоналістичного центру». На Миколаївщині саме колишні члени «Просвіти» були заарештовані та найбільше зазнали репресій, багато з них було розстріляно.

Жертвами сталінських репресій стали: М. Лагута, М. Лященко, П. Приходько, Я. Романовський, В. Кульчицький, Г. Юдченко та ін. У часи німецької окупації, післявоєнні роки та до кінця 1988 р. «Просвіта» на території Миколаївщини не діяла.

Бібліографія

52. Історична довідка про Миколаївську спілку «Просвіта» для справи по реабілітації репресованих членів так званої Української націоналістичної організації 1936-1938 років // Реабілітовані історією. Масові репресії на Миколаївщині : (1920-50-ті роки) / Миколаїв. обл. держ. адмін. ; ред. кол.: Обл. кн. наук.-док. сер. вид. «Реабілітовані історією» ; уклад.: В. М. Вашкевич [та ін.]. – Миколаїв, 2000. – С. 161–164 ; Реабілітовані історією : у 27-ми т. – Київ ; Миколаїв, 2005. – Т. 1 : Миколаївська область. – С. 282–284.

53. Соболь, П. Політичний терор проти провідників українзації на Миколаївщині, 1937-1938 роки / П. Соболь // Геноцид українського народу : іст. пам'ять та політико-правова оцінка : міжнар. наук.-теорет. конф., 25 листоп. 2000 р., м. Київ : матеріали. – Київ ; Нью-Йорк, 2003. – С. 389–398.

54. Соболь, П. Члени Миколаївської «Просвіти» – жертви сталінських репресій сталінізму / П. Соболь // Нариси історії Миколаївщини ХХ століття / П. Соболь. – Миколаїв, 2005. – С. 87–89.

55. Соболев, П. Члени Миколаївської «Просвіти» – жертви сталінських репресій / П. Соболев // Миколаївщина в історії України : (кн. для читання з краєзнавства) / упоряд. В. П. Бойченко ; за наук. ред. Н. М. Огренич. – Миколаїв, 2009. – Ч. 2. – С. 172–174.

* * *

56. Шитюк, М. Розп'ята «Просвіта» / М. Шитюк // Радянське Прибужжя. – 1998. – 22 жовт.

57. Нікітін, В. І. Репресовані краєзнавці Миколаївщини / В. І. Нікітін, М. М. Шитюк // Краєзнавство. – 1999. – № 1/4. – С. 134–138.

58. Соболев, П. Члени Миколаївської «Просвіти» – жертви сталінських репресій : з історії краю / П. Соболев // Щотижня. – 1999. – 14 січ. ; Аркасівська вулиця. – 2001. – Лют.-Квіт. – С. 7–8.

59. Соболев, П. Члени Миколаївської «Просвіти» – жертви сталінських репресій : каталог / П. Соболев // Український Південь. – 2003. – 31 лип.

60. Марцінковський, І. Розстріляний за патріотизм : (до 75-річчя від дня загибелі М. Д. Лагути) / І. Марцінковський // Щотижня. – 2012. – 20 черв.

61. Марцінковський, І. Репресований академік Михайло Слабченко : (до 130-річчя від дня народж. та 60-річчя з дня смерті) / І. Марцінковський // Зона : громад. та літ. часопис Всеукр. т-ва політич. в'язнів і репресованих. – 2013. – Вип. 28. – С. 146–148.

62. Самойленко, Я. Розстріляне відродження / Я. Самойленко // Голос Баштанщини. – 2018. – 18 січ.

63. Ніколаєв, І. Репресії проти освітян Миколаївщини в 1920-1930-х роках / І. Ніколаєв // Вересень. – 2020. – № 1. – С. 110–117.

ІІІ. ВІДРОДЖЕННЯ МИКОЛАЇВСЬКОЇ «ПРОСВІТИ». СУЧАСНИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ТОВАРИСТВА (1989-2022)

З кінця 1988 р. просвітницька робота миколаївського товариства почала знову відновлюватися. Наступником миколаївського українського товариства «Просвіта» стало створене у 1989 р. Миколаївське обласне товариство української мови імені Тараса Шевченка. Установчі збори Миколаївської міської організації Товариства української мови відбулися 22 березня 1989 р. Вони об'єднали первинні міські осередки (на заводах «Зоря», «Океан», ім. 61 комунара, при обласній письменницькій організації тощо), обрали правління, до якого увійшли В. Бойченко (голова), В. Сліпець (заступник голови), Ф. Грозов (секретар). Серед перших в області, хто встав на захист української мови, стали В. Стренадо, В. Спиця, А. Тесленко, К. Рибак, Р. Шпак, В. Андрієвський, М. Ганущак, І. Баклицький та ін. 19 травня 1990 р. у Палаці культури і техніки Чорноморського суднобудівного заводу відбулася установча конференція Миколаївської крайової організації Всеукраїнського товариства української мови ім. Тараса Шевченка. Крім миколаївських осередків були представлені організації Очаківського, Вознесенського, Новобузького, Веселинівського, Врадіївського, Снігурівського, Первомайського, Кривоозерського, Єланецького районів. Пізніше приєдналися організації інших районів. Головою обласного об'єднання був обраний В. Бойченко. Членами «Просвіти» лише в Миколаєві стали 152 особи.

У грудні 1992 р. товариство було перейменоване на Миколаївську обласну (з 1993 р. – крайову) організацію Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, а 16 грудня 2016 р. – на «Громадську організацію «Українське товариство «Просвіта» Миколаївщини». Керівниками миколаївської «Просвіти» були В. П. Бойченко (1989-1998), М. С. Загородній (1998-2001), Н. М. Огренич (2001-2010), І. Б. Марцінковський (2010- осінь 2019 р.) та О. М. Мачула (з осені 2019 р.).

Бібліографія

64. Грозов, Ф. «Ну що б, здавалося, слова...» : іст. нарис-спогад / Ф. Грозов : ред. В. П. Бойченко. – Миколаїв : Просвіта, 1997. – 42 с.

* * *

65. Бойченко, В. Повертатися до джерел / В. Бойченко // Наш час – революційний : письменники про перебудову : зб. публіцист. нарисів / упоряд. О. С. Гурвич-Перева. – Одеса, 1989. – С. 63–80.

66. Андріяш, В. Відстоювання інтересів представників різних національностей миколаївською «Просвітою» М. М. Аркаса / В. Андріяш // Миколаївщина багатонаціональна : з історії етнич. спільнот регіону / Рада нац. тов-в Миколаїв. обл., міськ. центр нац. культури ; упоряд.: Л. Каймаразова [та ін.]. – Миколаїв, 2005. – С. 47–49.

67. Бойченко, В. «Просвіта»: традиції та сучасність / В. Бойченко // Три зошита : вибрані ст. та поезії / В. Бойченко. – Миколаїв, 2011. – С. 380–384.

68. Марцінковський, І. «Аркасівська вулиця» / І. Марцінковський, В. Бойченко // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 26.

* * *

69. Купченко, О. До лікнепу / О. Купченко // Родной причал. – 1992. – 13-19 февр. (№ 7).

70. Просвітить «Просвіта» // Радяське Прибужжя. – 1992. – 22 верес.

71. Кремінь, Д. Ластівка нашої хати : «Просвіта» переходить від слова до діла / Д. Кремінь // Радянське Прибужжя. – 1992. – 6 жовт.

72. Бойченко, В. «Просвіта»: традиції і сучасність / В. Бойченко // Радянське Прибужжя. – 1993. – 12 черв.

73. Сліпець, В. «Просвіта» : «Поки до влади не прийдуть справжні патріоти...» / В. Сліпець // Радянське Прибужжя. – 1993. – 2 верес.

74. Бойченко, В. То культура чи духовне рабство? / В. Бойченко // Український Південь. – 1993. – 26 листоп.

75. Орлик, В. «Просвіта», інопланетяни і русифікація / В. Орлик // Радянське Прибужжя. – 1993. – 2 груд.

76. Бойченко, В. Подбаймо про земляків Миколи Аркаса / В. Бойченко, В. Сліпець // Слово Просвіти. – 1994. – № 1.

77. Бойченко, В. Збагатимо бібліотеку Миколаївської «Просвіти» / В. Бойченко, В. Сліпець // Українське слово. – 1994. – 10 лют. ; Народна газета. – 1994. – № 7.

78. Богун, В. У товаристві «Просвіта» / В. Богун // Радянське Прибужжя. – 1994. – 3 берез.

79. Нікітін, В. Назустріч ювілею товариства «Просвіта» / В. Нікітін // Український Південь. – 1994. – 29 верес.

80. Політика, спрямована ворожими силами // Літературна Україна. – 1995. – 10 серп. – С. 1.

81. Комбарова, Н. Это нашей истории строки / Н. Комбарова // Вечерний Николаев. – 1995. – 10 окт.

82. Леонидов, Т. Юбилей «Просвіти» / Т. Леонидов // Вечерний Николаев. – 1997. – 13 марта.

83. Руських, Ж. За покликом серця : [Первомайське товариство «Просвіта»] / Ж. Руських // Прибузький вісник. – 1997. – 13 верес.

84. Нестерчук, М. Працюймо на власну державу / М. Нестерчук // Слово Просвіти. – 1998. – № 11.

85. Кремінь, Д. Миколаївська «Просвіта» на піднесенні / Д. Кремінь // Радянське Прибужжя. – 1998. – 5 листоп.

86. Ментель, О. Історичне покликання «Просвіти» / О. Ментель // Радянське Прибужжя. – 1999. – 27 квіт.

87. Володін, С. Є міська «Просвіта» / С. Володін // Радянське Прибужжя. – 2000. – 27 черв.

88. Ментель, О. Дзвін українства / О. Ментель // Рідне Прибужжя. – 2000. – 14 груд.

89. Бережний, С. Якщо «Просвіта» і освіта разом / С. Бережний // Слово Просвіти. – 2001. – 5 квіт.

90. Бойченко, В. Шанувальники спадщини Аркаса / В. Бойченко // Рідне Прибужжя. – 2003. – 14 січ.

91. Бойченко, В. «Те, для чого слів нема людських» / В. Бойченко // Вечерний Николаев. – 2003. – 11 фебр.

92. Ржепецький, Л. «Щоб ожила добра слава...» / Л. Ржепецький // Слово Просвіти. – 2003. – 16-22 квіт. (№ 16).

93. Зборовський, А. Від Миколи Аркаса до Надії Огренич / А. Зборовський // Слово Просвіти. – 2006. – 23-29 берез. (№ 12).

94. Шпак, Р. Послідовники традицій Миколи Аркаса : до 100-річчя Миколаїв. «Просвіти» / Р. Шпак // Український Південь. – 2007. – 22 лют.-1 берез. (№ 7).

95. Коновальчук, Т. Справа Аркаса – у надійних руках / Т. Коновальчук // Рідне Прибужжя. – 2007. – 24 лют.

96. Ржепецький, Л. Николаевской «Просвите» – 100 лет / Л. Ржепецький // Южная правда. – 2007. – 27 фебр.

97. Верлан, С. Ювілей відзначили новобузьці / С. Верлан // Вперед. – 2007. – 14 квіт.

98. Малиновська, Н. Діяльність товариства «Просвіта» в Миколаєві і українська книга / Н. Малиновська // Гілея. – 2007. – Вип. 8. – С. 233–236.

99. Огренич, Л. Ти лиш храм збудуй... / Л. Огренич // Рідне Прибужжя. – 2007. – 22 груд.

100. Марцінковський, І. Для української «Просвіти» / І. Марцінковський // Щотижня. – 2012. – 21 берез.

101. Марцінковський, І. Миколаївська «Просвіта» з іменем Тараса Шевченка : 105 років / І. Марцінковський // Український Південь. – 2012. – 29 трав.-4 квіт (№ 11).

102. Марцінковський, І. Зі словом Тараса Шевченка понад століття / І. Марцінковський // Слово Просвіти. – 2013. – 1-9 січ. (№ 1) ; 10-16 січ. (№ 2).

103. Кушнір, А. На Березанщині відновлено «Просвіту» / А. Кушнір // Слово Просвіти. – 2013. – 16-22 трав. (№ 19).

104. Чим живе «Просвіта»? // Слово Просвіти. – 2013. – 12-18 верес. (№ 36).

105. Тасинкевич, М. Николаевской «Просвіте» – 110 лет / М. Тасинкевич // Южная правда. – 2017. – 16 марта.

106. Марцінковський, І. Організована Аркасом / І. Марцінковський // Слово Просвіти. – 2017. – 20-26 квіт. (№ 16).

107. Марцінковський, І. За державністю України / І. Марцінковський // Щотижня. – 2018. – 14, 21 берез.

108. Свічка пам'яті Миколі Аркасу // Южная правда. – 2019. – 12-15 янв. (№ 3).

109. Відзначення 30-річного ювілею відновлення «Просвіти» у Миколаєві // Южная правда. – 2019. – 28 берез.

110. Руссова, В. «Вогонь, запалений Тарасом» / В. Руссова // Слово Просвіти. – 2019. – 21-27 берез. (№ 12).

111. Чижова, Л. Відзначення 30-річного ювілею встановлення «Просвіти» у Миколаєві / Л. Чижова // Южная правда. – 2019. – 28 марта.

112. Старовойт, Л. Аркасівські джерела не міліють / Л. Старовойт // Слово Просвіти. – 2019. – 3-9 жовт. (№ 40).

113. В Николаеве зажгли Свечу Аркаса // Николаевские новости. – 2020. – 15 січ.

114. Береза, І. Аркасівці звітують : [про акцію «Запали свічку Аркасу»] / І. Береза // Слово Просвіти. – 2020. – 16-22 січ. (№ 3).

115. Марущак, В. Запали свічку Аркасу / В. Марущак // Українська літературна газета. – 2020. – 31 січ.

116. Руссова, В. М. Миколаївська «Просвіта» з іменем Аркаса / В. М. Руссова // Слово Просвіти. – 2021. – 18-30 листоп. (№ 46/47).

117. Береза, І. Зустріч із батьками Героя Небесної сотні / І. Береза // Слово Просвіти. – 2021. – 9-15 груд. (№ 49).

118. Філіпчук, Г. Соборні джерела «Просвіти» / Г. Філіпчук // Слово Просвіти. – 2021. – 9-15 груд. (№ 49).

119. День пам'яті Аркаса // Слово Просвіти. – 2022. – 13-19 січ. (№ 1).

IV. ВІДОМІ ДІЯЧІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ «ПРОСВІТИ»

Керівники товариства



АРКАС

**МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ
(1853-1909)**

Популяризатор української мови,
історії і культури, фольклорист,
композитор, культурно-освітній і
громадський діяч, меценат,
голова миколаївської «Просвіти»
у 1907-1909 рр.

Народився 7 січня 1853 р.
(26 грудня 1852 р. за старим
стилем) у Миколаєві в родині
відомого флотоводця М. А. Аркаса.

Мати, С П. Аркас, походила з роду українського козацького
старшини Богдановича.

Різносторонню освіту отримав у Петербурзькому училищі
правознавства та Одеській гімназії. Згодом навчався
на фізико-математичному факультеті Новоросійського
університету в Одесі. З 1875 р. служив у канцелярії
військово-морського відомства в Миколаєві. Був ад'ютантом
головного командира Чорноморського флоту і портів. Обіймав
високі посади в губернському управлінні, був почесним мировим
суддею, мав цивільний чин дійсного статського радника.

У вільний час віддавався улюбленій справі – збиранню і
запису народних мелодій, вивченню історії України. Під впливом
свого вчителя П. Ніщинського – українського композитора,
диригента, письменника – почав самотужки оволодівати
музичними знаннями і писати музику. Творчий доробок
композитора складають солоспіви, вокальні ансамблі та обробки
народних пісень (близько 80). Створив оперу «Катерина» (1891)

за сюжетом однойменної поеми Т. Г. Шевченка. Цей твір започаткував оперну шевченкіану і став першою українською ліричною народно-побутовою оперою. Опублікував працю «Історія України-Русі» (1908).

Був ініціатором та першим головою миколаївської «Просвіти».

Все життя збирав Шевченкіану для власної бібліотеки і досконало знав творчість свого улюбленого поета. Підтримував творчі зв'язки та дружбу з корифеями українського театру М. Л. Кропивницьким, П. К. Саксаганським, композитором М. В. Лисенком, Лесею Українкою. Робив матеріальні пожертвування на користь «Просвіти», допомагав багатьом народним талантам. Був одним із засновників Миколаївського яхт-клубу, а з 1901 по 1909 рр. – його командором. На кошти Миколи Миколайовича була збудована і утримувалася школа з українською мовою викладання в с. Христофорівка (Баштанський район) і с. Богданівка (Миколаївський район).

Помер 13 (26 березня) 1909 р. в Миколаєві, де його і поховано на міському кладовищі у родинній каплиці.

Життя видатного земляка входить до кола наукових інтересів миколаївських істориків, митців, діяльність яких спрямована на популяризацію життя та творчості М. М. Аркаса, на розвиток та збереження його спадщини в культурно-історичному просторі краю. Свої дослідження вони оприлюднюють на наукових конференціях.

Зберігаючи сьогодні пам'ять про нашого славетного земляка М. М. Аркаса, миколаївці підтримують розвиток українських національних традицій, культурних здобутків українського народу.

Бібліографія

120. Кауфман, Л. С. М. М. Аркас: нарис про життя і творчість / Л. С. Кауфман. – Київ : Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літ. УРСР, 1958. – 132 с. : іл.

121. Аркас, М. (молодший). З родинної хроніки / М. Аркас (молодший) ; упоряд. та автор передм. В. І. Ульяновський. – Миколаїв : [б. в.], 1993. – 96 с. : іл.

122. Джерела духовності : наук.-практ. конф. до 140-річчя М. М. Аркаса : (тези) / Миколаїв. держ. пед. ін-т ; обл. упр. освіти ; обл. т-во «Просвіта». – Миколаїв : Жовтнева друк., 1993. – 108 с.

123. «Аркасівські читання» : матеріали І всеукр. студ. наук. конф., 20-21 груд. 1993 р., м. Миколаїв : збірник / Миколаїв. обл. держ. адмін. ; обл ін-т удосконалення вчителів ; Миколаїв. держ. пед. ін-т ; упоряд.: В. Кіпіані, І. Гайванович. – Миколаїв : [б. в.], 1994. – 61 с.

124. «М. М. Аркас: погляд із сьогодення» : матеріали І міжвузів. студ. наук.-практ. конф., присвяч. 145-й річниці від дня народж., 24-25 берез. 1998 р., м. Миколаїв : збірник / Миколаїв. обл. держ. адмін., Миколаїв. обл. від-ня Укр. фонду культури, Миколаїв. обл. наук. б-ка ім. О. Гмирьова ; ред. кол: Л. В. Старовойт, Л. М. Цимбал, В. О. Михайлюк ; відп. за вип. В. І. Гуйтур. – Миколаїв : [б. в.], 1998. – 116 с.

125. Жадько, В. Благословенне святим Миколаєм / В. Жадько. – Київ : Департамент, 2000. – 564 с.

126. Березовська, Т. В. Аркасівські місця на Миколаївщині / Т. В. Березовська ; Миколаїв. обл. краєзнав. музей ; відп. ред. Л. Д. Хлопинська ; фот. М. Л. Степанової та з музейн. фондів. – Миколаїв : Атол, 2002. – 12 с.

127. Каталог документів і фотоматеріалів родини Аркасів / Миколаїв. обл. краєзнав. музей ; упоряд. Т. В. Березовська ; відп. ред. Л. Д. Хлопинська. – Миколаїв : [б. в.], 2002. – 20 с.

128. Шкварець, В. П. Микола Миколайович Аркас: життя, творчість, діяльність : монографія / В. П. Шкварець ; відп. ред. П. М. Тригуб. – Миколаїв ; Одеса : Тетра, 2002. – 256 с. : іл.

129. Жадько, В. Грек із душею українця : роман-пошук / В. Жадько. – Київ : СПД Жадько В. О., 2003. – 348 с.

130. Березовська, Т. В. Рід Аркасів: просопографічний портрет на історичному тлі доби : автореферат дис. на здобуття наук. степеня кандидата іст. наук – Спец. 07.00.01 – Історія України / Т. В. Березовська ; наук. кер. В. М. Хмарський. – Одеса : [б. в.], 2004. – 20 с.

131. Березовська, Т. В. Історичний портрет роду Аркасів / Т. В. Березовська. – Миколаїв : МДАУ, 2006. – 216 с. : іл.

132. Жадько, В. О. Микола Аркас. Катерина. Опера: текст і клавір. Рецензії. Листування / В. О. Жадько ; за ред. В. П. Андрущенка. – Київ : СПД Жадько В. О., 2008. – 854 с.

133. Жадько, В. О. Микола Аркас: роман-пошук / В. О. Жадько ; за ред. В. П. Андрущенка. – Київ : СПД Жадько В. О., 2008. – 622 с.

134. М. М. Аркас / упр. культури Миколаїв. обл. держ. адмін. ; пер. з укр. В. Г. Чернова ; худож. А. В. Романов. – Миколаїв : Нова Палітра, 2010. – 7 с.

135. Ляшук, Ю. А. Історіографія Миколи Миколайовича Аркаса в контексті життєпису творчості та діяльності : монографія / Ю. А. Ляшук, В. П. Шкварець. – Миколаїв : Іліон, 2012. – 136 с.

136. Аркасівська спадщина у фонді Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки : каталог / упр. культури, національностей та релігій Миколаїв. обл. держ. адмін., Миколаїв. обл. універс. наук. б-ка ; упоряд.: Т. Серебрякова, Л. Красильнікова ; ред. кол.: В. Агаркова [та ін.]. – Миколаїв : [б. в.], 2020. – 32, [1] с.

137. Рогожа, В. Сузір'я Аркасів-Богдановичів / В. Рогожа. – Київ : Саміт-книга, 2021. – 330 с. : іл.

138. Аркас Микола Миколайович (1853-1909) / В. П. Шкварець [та ін.] // Корифеї української науки : нариси про видат. діячів науки і техніки / В. П. Шкварець [та ін.] ; худож. І. В. Цуркан. – Миколаїв, 2000. – С. 166–167.

139. Ковалёва, О. Ф. Аркас Николай Николаевич / О. Ф. Ковалёва, В. П. Чистов // Очерки истории культуры Южного Прибужья (от истоков до начала XX века) : в 3-х т. / О. Ф. Ковалёва, В. П. Чистов. – Николаев, 2002. – Т. 3. – С. 40–48.

140. Аркас Микола Миколайович // Хто є хто на Миколаївщині: видатні земляки : довідник / склад. В. В. Болгов. – Київ, 2005. – С. 16.

141. Бойченко, В. Діяльність Миколи Аркаса, його сина та онука / В. Бойченко // З історії словесності Південного Прибужжя : навч. посіб. / В. Бойченко ; ред. В. Шкварець. – Миколаїв, 2005. – С. 51–54.

142. Про підготовку та проведення святкування 150-річчя від дня народження М. М. Аркаса : розпорядж. Миколаїв. обл. держ. адмін. від 06.08.2001 № 473-р // Лауреати обласної премії ім. М. Аркаса / Миколаїв. обл. держ. адмін., упр. культури Миколаїв. обл. держ. адмін., Миколаїв. обл. краєзнав. музей ; уклад. І. І. Александренко. – 2-е вид., допов. – Миколаїв, 2006. – С. 116.

143. Старовойт, Л. В. Микола Аркас / Л. В. Старовойт // Письменники Миколаївщини : літ.-критич. матеріали до курсу «Літературне краєзнавство» : навч. посіб. / Л. В. Старовойт. – Миколаїв, 2007. – С. 30–37.

144. Березовська, Т. Аркаси в громадському та приватному житті / Т. Березовська // «Аркасівські читання» : матеріали І міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 квіт. 2011 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-вихов. ін-т

історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. О. В. Господаренко. – Миколаїв, 2011. – С. 10–11.

145. Білюк, О. М. М. Аркас: історико-освітня спадщина / О. Білюк // «Аркасівські читання» : матеріали І міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 квіт. 2011 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-вихов. ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. О. В. Господаренко. – Миколаїв, 2011. – С. 12–14.

146. Бойченко, В. Діяльність Миколи Аркаса, його сина й онука / В. Бойченко // Три зошита : вибрані статті та поезії / В. П. Бойченко. – Миколаїв, 2011. – С. 164–168.

147. Бойченко, В. Трагічна історія Аркасової «Історії» / В. Бойченко // Три зошита : вибрані статті та поезії / В. П. Бойченко. – Миколаїв, 2011. – С. 169–174.

148. Бундюченко, Т. Відбиток науково-історичного спадку М. М. Аркаса в українській історії / Т. Бундюченко, В. Шкварець // «Аркасівські читання» : матеріали І міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 квіт. 2011 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-вихов. ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. О. В. Господаренко. – Миколаїв, 2011. – С. 15–17.

149. Гузенко, Ю. Благодійність родини Аркасів та «Просвіти» / Ю. Гузенко, В. Шкварець // «Аркасівські читання» : матеріали І міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 квіт. 2011 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-вихов. ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. О. В. Господаренко. – Миколаїв, 2011. – С. 18–19.

150. Мельников, Є. Історично-мистецтвознавчий аналіз опери Миколи Аркаса «Катерина» / Є. Мельников // «Аркасівські читання» : матеріали І міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 квіт. 2011 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та

спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-вихов. ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. О. В. Господаренко. – Миколаїв, 2011. – С. 20–22.

151. Никитин, В. История и древности в жизни семейства Аркасов / В. Никитин // «Аркасівські читання» : матеріали І міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 квіт. 2011 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-вихов. ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. О. В. Господаренко. – Миколаїв, 2011. – С. 23–26.

152. Шкварець, В. Микола Миколайович Аркас – визначний український історик, поет, композитор, етнограф, фольклорист, просвітитель, громадський діяч (07.01.1853 (26.12.1852) – 26(13). 03.1909) / В. Шкварець // «Аркасівські читання» : матеріали І міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 квіт. 2011 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-вихов. ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. О. В. Господаренко. – Миколаїв, 2011. – С. 27–31.

153. Березовська, Т. М. М. Аркас: шлях від юнги до адмірала / Т. Березовська // «Аркасівські читання» : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 квіт. 2012 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-вихов. ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. Я. С. Макушенко. – Миколаїв, 2012. – С. 12–13.

154. Бундюченко, Т. Літературна творчість Миколи Миколайовича Аркаса / Т. Бундюченко // «Аркасівські читання» : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 квіт. 2012 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-вихов. ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. Я. С. Макушенко. – Миколаїв, 2012. – С. 14–15.

155. Караульна, О. М. Аркас в українській історіографії / О. Караульна, Г. Покуль // «Аркасівські читання» : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 квіт. 2012 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-вихов. ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. Я. С. Макушенко. – Миколаїв, 2012. – С. 16–18.

156. Ляшук, Ю. Епістолярний спадок Миколи Миколайовича Аркаса / Ю. Ляшук, В. Шкварець // «Аркасівські читання» : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 квіт. 2012 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-вихов. ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. Я. С. Макушенко. – Миколаїв, 2012. – С. 19–20.

157. Мезінов, О. Рід Аркасів та храмове будівництво на Миколаївщині / О. Мезінов // «Аркасівські читання» : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 квіт. 2012 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-вихов. ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. Я. С. Макушенко. – Миколаїв, 2012. – С. 21–22.

158. Рева, Л. Героїка національного та культурного Відродження XIX - початку XX ст.: Микола Аркас і Леся Українка / Л. Рева // «Аркасівські читання» : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 квіт. 2012 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-вихов. ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. Я. С. Макушенко. – Миколаїв, 2012. – С. 23–25.

159. Серебрякова, Т. Книги з приватної колекції родини Аркасів у фонді рідкісних і цінних видань Миколаївської ОУНБ ім. О. Гмирьова / Т. Серебрякова // «Аркасівські читання» : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 квіт. 2012 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-

вихов. ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. Я. С. Макушенко. – Миколаїв, 2012. – С. 26–28.

160. Токар, Н. В. Доманицький та «Історія України-Русі» М. Аркаса / Н. В. Токар // «Аркасівські читання» : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 квіт. 2012 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-вихов. ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. Я. С. Макушенко. – Миколаїв, 2012. – С. 343–345.

161. Марцінковський, І. Щодо датування фотографії М. М. Аркаса й самодіяльних акторів Українського товариства «Просвіта» у Миколаєві / І. Марцінковський // «Аркасівські читання» : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 квіт. 2013 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-вихов. ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. Я. С. Макушенко. – Миколаїв, 2013. – С. 178–179.

162. Березовська, Т. Історичні студії Миколи Аркаса / Т. Березовська // «Аркасівські читання» : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 11-12 квіт. 2014 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, Ін-т історії та права ; ред. кол.: В. М. Даниленко [та ін.] ; відп. за вип. Ф. І. Кокошко. – Миколаїв, 2014. – С. 89–91.

163. Марцінковський, І. Аркас Микола Миколайович / І. Марцінковський // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 22–24.

164. Радіонова, Ю. Патріотичні виміри життя Миколи Миколайовича Аркаса (1853-1909) / Ю. Радіонова // «Аркасівські читання» : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 11-12 квіт. 2014 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, Ін-т історії та

права ; ред. кол.: В. М. Даниленко [та ін.] ; відп. за вип. Ф. І. Кокошко. – Миколаїв, 2014. – С. 121–122.

165. Шкварець, В. Літературний переклад М. М. Аркаса «Іліади» Гомера / В. Шкварець // «Аркасівські читання» : Україна в контексті історичного розвитку Східної Європи : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., 17-18 квіт. 2015 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, Ін-т історії та права ; ред. кол.: В. М. Даниленко [та ін.] ; відп. за вип. Ю. І. Гузенко. – Миколаїв, 2015. – С. 262–264.

166. Шкварець, В. Мотиви і наміри М. М. Аркаса до перекладу поеми Гомера «Іліада» / В. Шкварець, Т. Бундюченко // «Аркасівські читання» : Україна в контексті іст. розвитку Східної Європи : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., 17-18 квіт. 2015 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, Ін-т історії та права ; ред. кол.: В. М. Даниленко [та ін.] ; відп. за вип. Ю. І. Гузенко. – Миколаїв, 2015. – С. 195–199.

167. Білик, Б. Яхтсмен і командор / Б. Білик, Т. Гриненко // Історична скарбниця Баштанського краю / Б. Білик, Т. Гриненко. – Миколаїв, 2018. – С. 45–48.

168. Губская, Т. Николай Николаевич Аркас / Т. Губская // Потомкам славных фамилий. Иностранцы в Николаеве / Т. Губская. – Николаев, 2019. – С. 20–21.

169. Серебрякова, Т. В. Web-library «Аркасівська спадщина» – комплексний електронний ресурс для популяризації історичної пам'яті регіону / Т. В. Серебрякова // «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження» : XII Миколаїв. обл. краєзнав. конф. : зб. матеріалів / Миколаїв. обл. упр. культури, обл. краєзнав. музей ; відп. за вип. Е. І. Єлізарова. – Миколаїв, 2021. – С. 98–99.

170. Шарата, Н. Г. Українська мова як ідейний і художній чинник у діяльності М. М. Аркаса / Н. Г. Шарата // «Історія.

Етнографія. Культура. Нові дослідження» : XII Миколаїв. обл. краєзнав. конф. : зб. матеріалів / Миколаїв. обл. упр. культури, обл. краєзнав. музей ; відп. за вип. Е. І. Єлізарова. – Миколаїв, 2021. – С. 100–101.

171. Руссова, В. Григорій Сковорода в контексті «Історії України-Русі» М. Аркаса / В. Руссова // Переславські сковородинівські студії : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі ; за ред. М. П. Корпанюка. – Ніжин, 2021. – Вип. 7. – С. 320–324.

* * *

172. Кондрашов, В. Фундатор Миколаївської «Просвіти» / В. Кондрашов // Радянське Прибужжя. – 1994. – 24 груд.

173. Кремінь, Д. Наш земляк – відомий і невідомий / Д. Кремінь // Рідне Прибужжя. – 1999. – 27 берез.

174. Кремінь, Д. Пантеон історії живої / Д. Кремінь // Рідне Прибужжя. – 2001. – 16 жовт.

175. Раскопов, В. Дань уважения и памяти / В. Раскопов // Рідне Прибужжя. – 2001. – 16 жовт.

176. Лисовенко, И. Опера «Катерина» Н. Н. Аркаса на николаевской сцене / И. Лисовенко // Вечерний Николаев. – 2002. – 14 янв.

177. Продолжается «Аркасовский год» // Вечерний Николаев. – 2002. – 14 янв.

178. Кремінь, Д. Золота скрижаль: корифей – відомий і невідомий / Д. Кремінь // Бузький Гард. – 2002. – № 2. – С. 20–22 ; Українська культура. – 2003. – № 1. – С. 33.

179. Бакалець, О. Аркасівські читання / О. Бакалець // Рідне Прибужжя. – 2002. – 6 квіт.

180. Кузнецов, А. Аркасовский год на Николаевщине / А. Кузнецов // Южная правда. – 2002. – 28 мая.

181. Агеев, Ю. Аркасовская выставка / Ю. Агеев // Южная правда. – 2002. – 5 сент.

182. Дом Аркаса // Вестник Прибужья. – 2002. – 19 окт.
183. Кремінь, Д. Зоря із Кобзарєвого сузір'я / Д. Кремінь // Український Південь. – 2002. – № 19.
184. Кремінь, Т. М. М. Аркас і українська література / Т. Кремінь // Краєзнавчий альманах. – 2003. – № 1. – С. 41–43.
185. Костюк, Л. Цветы памяти славному земляку / Л. Костюк // Южная правда. – 2003. – 11 янв.
186. Мороз, Р. Декада дней Аркаса / Р. Мороз // Вестник Прибужья. – 2003. – 16 янв.
187. Пам'ять Аркасового будинку // Аркасівська вулиця. – 2003. – № 7. – С. 2.
188. Бойченко, В. «Кобзар» у Миколаївському «Босфорі» / В. Бойченко // Щотижня. – 2003. – 9 лип.
189. Литвинова, Т. Корифею присвячується / Т. Литвинова // Рідне Прибужжя. – 2003. – 24 груд.
190. Прохоренко, В. Аркасівські читання / В. Прохоренко // Рідне Прибужжя. – 2004. – 28 лют.
191. Лісовенко, І. З історії постановки опери «Катерина» / І. Лісовенко // Культура і життя. – 2004. – 9 черв.
192. Петренко, О. Катерина, серце моє... / О. Петренко // Культура і життя. – 2004. – 9 черв.
193. Рубінштейн, М. Згадуючи Аркаса / М. Рубінштейн // Рідне Прибужжя. – 2005. – 13 січ.
194. Бойченко, В. Рід Аркасів: історичний портрет / В. Бойченко // Щотижня. – 2006. – 18 січ.
195. Колесник, А. Біля джерел стояв Микола Аркас / А. Колесник // Український Південь. – 2007. – 15-22 лют. (№ 6).
196. Подгорный, Р. Аркасовские чтения / Р. Подгорный // Южная правда. – 2011. – 14 мая.

197. Романюк, А. Первая, аркасовская: у чистого источника духовности / А. Романюк // Южная правда. – 2012. – 25 февр.

198. Кремінь, Т. Ювілей Миколи Аркаса в Миколаєві / Т. Кремінь // Красзнавство. – 2013. – № 1. – С. 69–73.

199. Івашко, О. Грек Микола Аркас започаткував у Миколаєві «Просвіту» / О. Івашко // Урядовий кур'єр. – 2013. – 21 лют. – С. 13.

200. Марцінковський, І. Б. Маловідомі сторінки з життя М. М. Аркаса / І. Б. Марцінковський // Глаголь добро. – 2014. – № 2. – С. 157–161.



**БОЙЧЕНКО
ВАЛЕРІЙ ПЕТРОВИЧ
(1941-2011)**

Поет, перекладач, публіцист,
красзнавець, громадський діяч,
голова товариства у 1989-1998 рр.,
почесний член «Просвіти»

Народився 3 травня 1941 р.
у с. Снігурівка (нині – м. Снігурівка)
Миколаївської області.

Закінчив середню школу
в м. Херсоні, потім працював
слюсарем на суднобудівному й
комбайновому заводах. Закінчив факультет іноземних мов
Львівського університету ім. І. Франка (1965). Працював
викладачем англійської мови в школі-інтернаті та Інституті
Сходу м. Душанбе, Херсонському морехідному училищі,
Херсонському технологічному інституті, Миколаївському
педагогічному інституті, Миколаївському обласному інституті
підвищення педагогічної освіти. З 1986 по 1991 рр. –
відповідальний секретар Миколаївської організації Спілки

письменників України. Керував літературним об'єднанням «Стапель».

Як поет дебютував у журналі «Дніпро» у 1970 р. Першу збірку поезій «Іскра» видав у 1972 р. Автор книг «Сонячні кола», «Поліття», «Багряні колони», «Широти», «Птахи над полум'ям», збірки віршів для дітей «Який широкий світ!» тощо.

Займався перекладацькою діяльністю. Переклав дві збірки англійської та американської поезії для дітей «У мене курочка була» та «Зроду ще такого я не бачив!». У його перекладі вийшли також повість американського письменника В. Джеймса «Димок» та роман англійського письменника Р.-Л. Стівенсона «Корабельна катастрофа», поезія Р. Фроста.

Автор публіцистичних статей з історії Миколаївщини, ряду книг та навчальних посібників.

Вів активну громадську діяльність. Був членом товариства «Меморіал», правління Миколаївської організації Українського фонду культури. Очолював Миколаївську екологічну організацію «Зелений світ» (1988-1989), а також Миколаївське міське товариство української мови. Учасник всеукраїнських конференцій, делегат Всесвітнього конгресу українців. Був автором та ведучим телепрограми «Основи» на Миколаївському телебаченні, засновником та головою редколегії просвітянської газети «Аркасівська вулиця» (2000-2003).

Член Національної спілки письменників України (1976). Лауреат літературної премії ім. Павла Тичини (2003), літературної премії ім. Олександра Олеся (2008), обласної премії ім. М. Аркаса (1997).

Нагороджений почесними знаками громадських організацій: Українського Фонду культури «За подвижництво в культурі», медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка «Будівничий України» (2000), почесною відзнакою НСПУ.

Помер 25 березня 2011 р., похований у м. Миколаєві. На честь поета названа вулиця в Миколаєві (2016),

у м. Снігурівка Миколаївської області відкрито меморіальну дошку (2015).

Бібліографія

201. Бойченко Валерій Петрович // Література рідного краю : посіб.-хрестоматія / за ред. О. С. Кухар-Онишко, Л. В. Старовойт, А. Л. Ситченка. – Миколаїв, 1994. – С. 174–175.

202. Бойченко Валерій Петрович // Николаевцы : энцикл. словарь / ред. В. А. Карнаух. – Николаев, 1999. – С. 66–67.

203. Водяна, П. М. Не обійду чужої муки : (штрих до літ. портр. В. Бойченка) / П. М. Водяна, Л. В. Водяна // Актуальні проблеми історії та культури України : зб. наук. пр. : в 2-х ч. / наук. ред. В. П. Шкварець ; Одес. держ. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Миколаїв ; Одеса, 2000. – Ч. 1. – С. 158–166.

204. Бойченко Валерій Петрович // Література рідного краю : письменники Миколаївщини : посіб.-хрестоматія / Миколаїв обл. ін-т післядипломної пед. освіти ; Миколаїв. обл. об-ня ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка ; уклад. і заг. ред. Н. М. Огренич. – Миколаїв, 2003. – С. 155–156.

205. Жадько, В. О. Усе – поезія, все диво / В. О. Жадько // А степ, як море : нариси, інтерв'ю / В. О. Жадько. – Київ, 2003. – С. 85–92.

206. Єжелов, Г. Бойченко Валерій Петрович / Г. Єжелов // Енциклопедія Сучасної України / Нац. акад. наук України, Наук. тов-во ім. Шевченка ; Ін-т енцикл. дослідж. НАН України ; ред. рада: І. М. Дзюба [та ін.]. – Київ, 2004. – Т. 3 : Біо-Бя. – С. 204.

207. Шкварець, В. Поет із душою історика / В. Шкварець // 3 історії словесності Південного Прибужжя : навч. посіб. / В. Бойченко ; ред. В. П. Шкварець. – Миколаїв, 2005. – С. 3–5.

208. Бойченко Валерій Петрович // Лауреати обласної премії ім. Миколи Аркаса / Миколаїв. обл. держ. адмін., упр. культури Миколаїв. обл. держ. адмін., Миколаїв. обл. краєзнав. музей ;

уклад. І. І. Александренко. – 2-ге вид., допов. – Миколаїв, 2006. – С. 17.

209. Бойченко Валерій Петрович // Николаевский литератор –2010 : справочник / сост. Е. Г. Мирошниченко. – 4-е изд., испр. и доп. – Николаев, 2010. – С. 8.

210. Немченко, І. В. Жив і творив заради України : на смерть Валерія Бойченка / І. В. Немченко // Вісник Таврійської фундації. – Київ ; Херсон, 2012. – Вип. 8. – С. 312–319.

211. Марцінковський, І. Бойченко Валерій Петрович / І. Марцінковський // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 58–59.

212. Бойченко Валерій Петрович // Літературна емігія в особах : бібліогр. покажч. / упоряд.: Г. М. Гич [та ін.]. – Миколаїв, 2016. – Ч. 1. – С. 59–60.

213. Чимбар, Н. С. [Про Бойченка В. П.] / Н. С. Чимбар, А. С. Руднак, Л. В. Берест // Снігурівщина: із минулого – в майбутнє : зб. з історії краю в подіях, фактах, цифрах, особах / Н. С. Чимбар, А. С. Руднак, Л. В. Берест. – Миколаїв, 2017. – С. 438–440.

214. Жадько, В. «Я не собі ці рядки записав» / В. Жадько // Не маємо права забути : вибране з творчості В. Бойченка та І. Григурка / уклад. В. Жадько. – Київ, 2019. – С. 4–24.

215. Марцінковський, І. Кілька рядків спомину / І. Марцінковський // Не маємо права забути : вибрані з творчості В. Бойченка та І. Григурка / уклад. В. Жадько. – Київ, 2019. – С. 25–28.

* * *

216. Козлов, В. «Сонячні кола» Валерія Бойченка / В. Козлов // Комуністичним шляхом. – 1975. – 11 верес.

217. Пучков, В. З поповненням, письменники / В. Пучков // Ленінське плем'я. – 1977. – 1 січ.

218. Заполянський, Г. Чумацький шлях і Борозда поета / Г. Заполянський // Южная правда. – 1988. – 3 марта.

219. Кремінь, Д. Валерію Бойченку – 50 / Д. Кремінь // Літературна Україна. – 1991. – 20 черв.

220. Кремінь, Д. Чолом тобі, поете! / Д. Кремінь // Радянське Прибужжя. – 1996. – 4 трав.

221. Креминь, Д. Правее правых : о творчестве В. Бойченко / Д. Креминь // Николаевские новости. – 1996. – 11 мая.

222. Креминь, Д. Повторение непройденного / Д. Креминь // Вечерний Николаев. – 2001. – 28 апр.

223. Креминь, Д. Южные сатурналии : николаевскому поэту Валерию Бойченко – 60! / Д. Креминь // Николаевские новости. – 2001. – 2 мая.

224. Малицький, О. Бойченку – 60! / О. Малицький // Український Південь. – 2001. – № 18/19.

225. Корсун, Л. Поетика лірики Валерія Бойченка / Л. Корсун // Вересень. – 2003. – № 2. – С. 36–51.

226. Валерій Бойченко – лауреат літературної премії імені Павла Тичини // Южная правда. – 2003. – 20 февр.

227. Олейников, Ю. Поэт говорил о духовности / Ю. Олейников // Южная правда. – 2003. – 4 марта.

228. Маляров, А. Неугомонный пан Валерий / А. Маляров // Вечерний Николаев. – 2004. – 17 июля.

229. Креминь, Д. Рапсод украинской Эллады / Д. Креминь // Южная правда. – 2006. – 29 апр.

230. Козлов, В. Валерий Бойченко: «Коли удвох, не гіркне навіть дим...» / В. Козлов // Южная правда. – 2006. – 21 сент.

231. Шкварець, В. Поет із душею історика / В. Шкварець // Аркасівська вулиця. – 2006. – 4 жовт.

232. Братан, М. Доторк до серця / М. Братан // Вечерний Николаев. – 2006. – 23 нояб.

233. Козлов, В. Энергия полёта / В. Козлов // Вестник Прибужья. – 2009. – 2 апр.

234. Притяжение Слова : памяти Валерия Бойченко (1941–2011) / Южная правда. – 2011. – 29 марта.

235. Валерій Бойченко : [некролог] // Літературна Україна. – 2011. – 21 квіт.

236. Кремінь, Т. Валерій Бойченко: віднині і назавжди / Т. Кремінь // Вісті Снігурівщини. – 2011. – 12 трав.

237. Наточа, Е. Должна быть запятая, оказалась – точка... / Е. Наточа // Вечерний Николаев. – 2011. – 24 мая.

238. Галущенко, В. «Щиро на вічність нашу на рідній землі...» : пам'яті В. Бойченка / В. Галущенко // Вперед. – 2011. – 2 серп.

239. Олійников, Ю. Валерій Бойченко повертається : відбувся перший конкурс укр. патріотичної поезії у Миколаєві / Ю. Олійников // Український Південь. – 2011. – 20 жовт.

240. Кремінь, Т. Полель української культури / Т. Кремінь // Соборная улица. – 2012. – № 1. – С. 57.

241. Креминь, Д. Год без поэта / Д. Креминь // Южная правда. – 2012. – 24 марта.

242. Момотенко, А. Жив і творив заради України / А. Момотенко // Вперед. – 2020. – 19 листоп.

243. Ржепецький, Л. Поет. Педагог. Патріот : (пам'яті В. Бойченка) / Л. Ржепецький // Вечерний Николаев. – 2021. – 27 мая.

244. Благодатна, З. Книга про земляка / З. Благодатна // Вісті Снігурівщини. – 2021. – 8 лип.



**ЗАГОРОДНІЙ
МИКОЛА СЕРГІЙОВИЧ
(р.н. 1942)**

Економіст, юрист, педагог,
голова товариства у 1998-2001 рр.

Народився 28 серпня 1942 р.
в с. Вершина-Згарська
на Черкащині.

Закінчив Чигиринський
сільськогосподарчий технікум
(1961), Кишенівський державний
університет (1968), Київський
«Відкритий міжнародний
університет розвитку людини
«Україна» (2006).

На Миколаївщині першим з викладачів
сільськогосподарського інституту (нині – Миколаївський
національний аграрний університет) почав викладати спеціальні
дисципліни українською мовою. Сприяв розбудові й
утвердженню української помісної церкви – за його участю
відкрито церкву УПЦ КП в с. Христофорівка.

Засновник просвітянської газети «Аркасівська вулиця».
Організатор заходів із вшанування пам'яті Т. Шевченка
у Миколаєві. Кандидат економічних наук.

Нагороджений медаллю Всеукраїнського товариства
«Просвіта» імені Тараса Шевченка «Будівничий України» (2000).

Бібліографія

245. Євтушенко, М. Загородній Микола Сергійович /
М. Євтушенко // Шевченківський енциклопедичний словник
Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка
присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. –
С. 150.

246. Миколі Загородньому – 60 // Український Південь. – 2002. – 29 серп.

247. Матіюк, О. Г. Створення осередку Товариства української мови імені Т. Г. Шевченка в Корабельному районі Миколаєва / О. Матіюк // Аркасівська вулиця. – 2008. – 2 лют.



**ЛАГУТА
МИКОЛА ДМИТРОВИЧ
(1895-1937)**

Педагог, мовознавець,
історик літератури, краєзнавець,
громадський діяч, голова товариства
у 20-х рр.

Народився 22 листопада 1895 р.
в м. Миколаєві у робітничій родині.
Навчався у народній початковій
школі, потім у гімназії,
Харьковському та Одеському
університетах на історико-

філологічних факультетах.

Викладав українську мову у різних навчальних закладах – школі фабрично-заводського училища заводу ім. Марті-Ведена, трудових школах №№ 17 та 35, на курсах вдосконалення вчителів початкових класів. Був активним популяризатором українського слова та культури.

У 1920 р. – вперше заарештований. Завдяки заступництву боротьбистів відпущений. Працював у Миколаївському інституті народної освіти (нині – МНУ ім. В. О. Сухомлинського) викладачем української мови і літератури, українознавства, мовознавства, у різних школах і гуртках. Був інструктором шкільних секцій системи народної освіти, головою спілки українських педагогів, завідував українським дитячим будинком № 2,

викладав в Миколаївській художній профшколі, на вечірньому відділенні робфаку при культокрпрофбюро.

У 1923 р. завдяки його ініціативі та ініціативі краєзнавця, директора Миколаївського історико-археологічного музею (нині – Миколаївський обласний краєзнавчий музей) Ф. Камінського у м. Миколаєві створене «Наукове товариство при Українській Академії Наук». У січні 1926 р. разом з іншими краєзнавцями підготував і провів першу обласну краєзнавчу конференцію, де представив статті про козацькі пам'ятки Миколаївщини.

У 1929 р. повторно арештований за сфабрикованою справою «Спілки визволення України». Засуджений на 3 роки умовно і звільнений з-під варті із зали суду.

У жовтні 1937 р. заарештований втретє. За рішенням миколаївської «трійки» управління НКВС Одеської області 15 листопада 1937 р. розстріляний. Реабілітований у 1958 р.

Бібліографія

248. Береза, І. Дослідницька і просвітительська діяльність М. Д. Лагути / І. Береза // Тези доповідей і повідомлень науково-практичної конференції, присвяченої 80-річчю Миколаївського педагогічного інституту ; ред. кол.: В. Ф. Байдак (голова) [та ін.]. – Миколаїв, 1994. – Ч. 1 : Деякі сторінки історії МДПІ і перспективи його розвитку. – С. 63–66.

249. Нікітін, В. І. М. Д. Лагута – викладач української мови і літератури / В. І. Нікітін // Традиції слов'янського просвітництва: шлях крізь століття : VI іст.-культурологічні читання, присвяч. Міжнар. дню слов'ян. писемності, освіти, культури : наук.-метод. зб. / Південнослов'ян. ін-т Київ. славістичного ун-ту ; ред. кол.: В. А. Скороходов (голова) [та ін.]. – Миколаїв, 2002. – С. 112–116.

250. Лагута Микола Дмитрович // Провідники духовності в Україні / за ред. І. Ф. Кураса. – Київ, 2003. – С. 466–467.

251. Шкварець, В. П. Микола Дмитрович Лагута (1895-

1937) / В. П. Шкварець // Миколаївці: визначні історики і краєзнавці минулого / В. П. Шкварець. – Миколаїв, 2004. – С. 59–60.

252. Береза, І. Лагута М. Д. / І Береза // Українська біографістика = Biographistica Ucrainica : зб. наук. пр. / НАН України ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; Ін-т біогр. дослідж. ; Укр. біогр. т-во. – Київ, 2005. – Вип. 3. – С. 62–63.

253. Ласінська, М. Лагута Микола Дмитрович : біогр. нарис / М. Ласінська // Гуманітарно-економічні дослідження : зб. наук. пр. / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Миколаїв. навч.-наук. ін-т ; ред. кол.: М. М. Шитюк [та ін.] ; наук. ред. В. П. Шкварець. – Миколаїв ; Одеса, 2005. – Т. 1. – С. 173–178.

254. Соболь, П. Лагута Микола Дмитрович (1895-1937) – краєзнавець / П. Соболь // Нариси історії Миколаївщини ХХ століття : навч. посіб. / П. Соболь. – Миколаїв, 2005. – С. 129–130.

255. Соболь, П. Із Лагутою загинув цілий світ ідей, думок, поглядів...) / П. Соболь // Миколаївщина в історії України : (кн. для читання з краєзнавства) / упоряд. В. П. Бойченко ; за наук. ред. Н. М. Огренич. – Миколаїв, 2009. – Ч. 2. – С. 174–177.

256. Марцінковський, І. Лагута Микола Дмитрович – український педагог, мовознавець, історик, краєзнавець, громадський діяч / І. Марцінковський // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 229–230.

257. Жеплинський, Б. Лагута Микола Дмитрович – краєзнавець, громадський діяч / Б. Жеплинський // Енциклопедія Сучасної України / Нац. акад. наук України, Наук. тов-во ім. Шевченка ; Ін-т енцикл. дослідж. НАН України ; ред. рада: І. М. Дзюба [та ін.]. – Київ, 2016. – Т. 16 : Куз-Лев. – С. 438.

* * *

258. Болакольченко, А. «СВУ»: суд над переконаннями / А. Болакольченко // Вітчизна. – 1989. – № 11. – С. 159–179.

259. Коган, И. Л. Помню его живым... / И. Л. Коган // Радянське Прибужжя. – 1992. – 21 листоп.

260. Нікітін, В. Усім смертям назло / В. Нікітін, І. Пономаренко // Радянське Прибужжя. – 1995. – 16 груд.

261. Крижанівський, С. Забутий біограф напівзабутого художника. Микола Дмитрович Лагута / С. Крижанівський // Кур'єр Кривбасу. – 1996. – № 61/64. – С. 119–121.

262. Соболев, П. З Лагутою загинув цілий світ ідей, думок, поглядів... / П. Соболев // Щотижня. – 2003. – 4 черв.

263. Мирошніченко, Е. Реабілітован історією : по матеріалам архівного дела Н. Д. Лагути / Е. Мирошніченко, В. Мирошніченко // Южная правда. – 2003. – 19 авг.

264. Ласінська, М. Доля миколаївського краєзнавця : (Микола Дмитрович Лагута) / М. Ласінська, О. Тригуб // Краєзнавство. – 2011. – № 3. – С. 105–110.

265. Марцінковський, І. Розстріляний за патріотизм / І. Марцінковський // Щотижня. – 2012. – 20 черв.

266. Любаров, Ю. Фото с оторванным уголком / Ю. Любаров // Вечерний Николаев. – 2015. – 3 дек.



**МАРЦІНКОВСЬКИЙ
ІГОР БОГДАНОВИЧ
(р.н. 1958)**

Науковець, громадський діяч,
лікар-кардіолог, краєзнавець,
голова товариства у 2010-2019 рр.

Народився 14 березня 1958 р.
в с.м.т. Брошнів-Осада
Рожнятівського району Івано-
Франківської області у робітничій
сім'ї.

Закінчив Брошнівську
середню школу (1975). Трудову
діяльність розпочав у 1975 р.
робітником Брошнівського

лісокомбінату. З 1976 по 1978 рр. служив в армії. Закінчив
лікувальний факультет Івано-Франківського державного
медичного інституту за спеціальністю «Лікувальна справа»
(1986). З 1986 по 1987 рр. – лікар-інтерн Житомирської міської
лікарні № 2. Упродовж 1987-1990 рр. працював лікарем-
кардіологом кардіологічного відділення для хворих інфарктом
міокарда Житомирської міської лікарні № 1. У 1987-1988 рр.
надавав медичну допомогу мешканцям сіл і селищ, які потерпіли
від аварії на Чорнобильській АЕС. З 1990 по 1992 рр. навчався
в клінічній ординатурі Українського науково-дослідного
інституту кардіології ім. академіка М. Д. Стражеска. У 1991 р.
стажувався в Каунаській медичній академії у Литовській
Республіці. З 1992 по 1994 рр. – молодший науковий
співробітник відділення аритмій серця Українського
НДІ кардіології ім. академіка М. Д. Стражеска. Захистив
дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата медичних
наук за спеціальністю «Кардіологія» в Українському
НДІ кардіології ім. академіка М. Д. Стражеска (1994).

У 1994-1996 рр. працював лікарем-кардіологом у кардіохірургічному відділенні Миколаївської міської лікарні № 3. З 1996 по 2008 рр. був завідувачем кардіологічного, загальнотерапевтичного відділень Миколаївського морського медичного центру Державного підприємства «Миколаївський морський торговельний порт». З 2008 р. працює доцентом кафедри теоретичних основ олімпійського та професійного спорту» Навчально-наукового гуманітарного інституту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

Автор і упорядник більше 500 одноосібних та колективних праць, з них – близько 250 наукових. Має публікації в наукових виданнях у США, Франції, Італії, Польщі, Литві, Білорусі, Молдові, Киргизстані, Російській Федерації.

Автор монографії з питань шевченкознавства «Історико-медичне дослідження стану здоров'я та причина смерті Т. Г. Шевченка у контексті розвитку медичної науки XIX – XXI століть» (2014), науково-популярні книжки «Суднобудівні, судноплавні та корабельні терміни у творчій спадщині Т. Шевченка» (2011), «Дешифрація до шевченкіани Миколаївщини» (2013), «Миколаївський список забороненої поезії Тараса Шевченка» (2013). Віднайшов, описав й увів до наукового обігу та у співпраці з Є. Горбуровим К. Горбуровим перевидав повну і найпершу в шевченкознавстві лексикографічну працю за творами Т. Шевченка – «Словничок Шевченкової мови» Н. Малечі (псевдонім Нестор Літописець) (видаана у 1916 р., перевидана у 2013 р.). Став головою редакційної колегії та автором статей «Шевченківського енциклопедичного словника Миколаївщини» (2014), а також опублікував за шевченківською темою понад 60 статей у фахових та інших періодичних виданнях. Досліджував хвороби та причини смертей Б. Хмельницького, Т. Шевченка, Г. Потьомкіна, М. Аркаса, випадки патологоанатомічних розтинів і бальзамувань у запорозьких козаків, козацьку медицину. Друкував статті з історії «Просвіти» Миколаївщини, перебування у краї В. Біднова, Н. Малечі, Лесі Українки та інших діячів української культури, участі мешканців

Миколаївщини в Українській національно-демократичній революції 1917-1921 рр., історії деяких козацьких поселень на Миколаївщині. Перевидав перший український прозовий твір періоду українського національного відродження XVIII–XIX ст. «Микола Коваль» М. Венгера (надрукована у 1832 р., перевидана у 2014 р.). Як просвітянин неодноразово виступав на місцевому радіо та телебаченні, з краснзнавчими і культурологічними лекціями – перед студентами університетів, інститутів, коледжів, учнями шкіл, громадськими активістами м. Миколаєва й області.

Кандидат медичних наук (1994), доцент (2013). Член Національної спілки журналістів України (2012). Лауреат просвітянської Всеукраїнської премії імені Бориса Грінченка (2016) та Миколаївської обласної премії імені Миколи Аркаса в номінації «Просвітницька діяльність» (2014). Кавалер ордена «За заслуги» III ступеня (2018).

Нагороджений нагрудними відзнаками Народного Руху України «За заслуги перед українським народом» II ступеня (2012), Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка «Будівничий України» (2013), Українського фонду культури «За вірність заповітам Кобзаря» (2014), Всеукраїнського об'єднання громадян «Країна» «Знання, душу, серце – людям» (2014), Миколаївської обласної державної адміністрації «До 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка» (2014), Всеукраїнського об'єднання громадян «Країна» «25 років Незалежності України» (2016).

Бібліографія

267. Боронь, О. Марцінковський Ігор Богданович / О. Боронь // Шевченківська енциклопедія : у 6-ти т. / НАН України, Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка ; ред. кол.: М. П. Бондар [та ін.]. – Київ, 2013. –Т. 4 : М–Па. – С. 100–101.

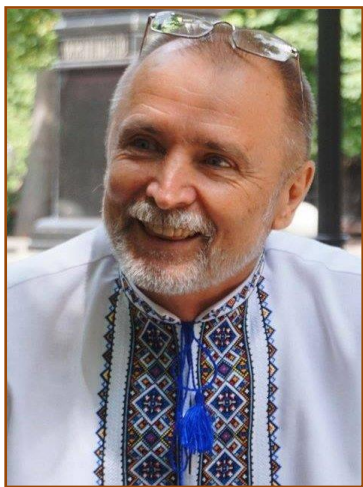
268. Бойченко, В. Марцінковський Ігор Богданович / В. Бойченко, Л. Старовойт // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 260–261.

269. Марцінковський Ігор Богданович // Державні нагороди України. Кавалери та лауреати : енциклопедія. – Київ, 2018. – Т. 7. – С. 211–212.

270. Старовойт, Л. В. Марцінковський Ігор Богданович / Л. В. Старовойт // Енциклопедія Сучасної України / Нац. акад. наук України, Наук. т-во ім. Шевченка ; Ін-т енцикл. дослідж. НАН України ; ред. рада: І. М. Дзюба [та ін.]. – Київ, 2018. – Т. 19 : Мал-Мед. – С. 325–326.

* * *

271. Президент відзначив державною нагородою науковця з Миколаєва // Рідне Прибужжя. – 2018. – 24 февр.



**МАЧУЛА
ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ
(р.н. 1958)**

Письменник, правознавець, суддя
у відставці, голова товариства
з осені 2019 р.

Народився 20 грудня 1958 р. у с. Вербове Павлоградського району Дніпропетровської області. Закінчив Троїцьку середню школу (1976), юридичний факультет Одеського національного університету (1981). Працював за фахом понад тридцять років.

Перші проби пера відбулися ще в шкільні і студентські роки, але активно став писати і перекладати з осені 2015 р. В основному це поезії, рідше – невеличкі оповідання. Друкується в періодичних виданнях України.

Автор ряду поетичних збірок для дорослих та дітей «Осінній дебют» (2016), «Мачулівські усмішки» (2016), «Срібні струни душі» (2017), «Пісня соколини» (2017), «По лезу бритви» (2018), «Повітря, що спресоване в вірші» (2019), «Чарівна

веселка» (2018), «Криничний журавель» (2020), «Морські канікули» (2020). На його поезії миколаївськими композиторами Т. Яровою, О. Сичовим, В. Горбенком, А. Олейніковою, В. Коршуновим та ін. написано більше трьох десятків пісень, у тому числі дитячих.

Бібліографія

272. Мачула Олександр Миколайович // Пісня соколина : лірика / О. М. Мачула. – Миколаїв, 2017. – 4-та с. обкл.

273. Мачула Олександр Миколайович // Чарівна веселка : лірика для юних / О. М. Мачула. – Миколаїв, 2018. – 4-та с. обкл.

274. Руссова, В. Вступне слово / В. Руссова // Повітря, що спресоване в вірші : лірика / О. М. Мачула. – Миколаїв, 2019. – С. 3–5.

* * *

275. В дусі традицій // Родной причал. – 2018. – 12-18 дек. (№ 50).

276. Береза, І. Весняне прочитання поезій О. Мачули / І. Береза // Южная правда. – 2019. – 18-21 мая (№ 38).

277. Руссова, В. Сьома книга нашого просвітянина / В. Руссова // Рідне Прибужжя. – 2019. – 13 черв.

278. Руссова, В. Сьома книга / В. Руссова // Вечерний Николаев. – 2019. – 23 июля.

279. Олександр Мачула // Дебют-газета. – 2021. – № 1. – С. 107.



**ОГРЕНИЧ
НАДІЯ МИКОЛАЇВНА
(р.н. 1947)**

Заслужений працівник освіти
України, голова товариства
у 2001-2010 рр.

Народилася 27 березня 1947 р.
в с. Петрівське (Білозерський район
Херсонської області).

Закінчила Одеський
державний університет
ім. І. І. Мечникова за спеціальністю
«викладач української мови і

літератури» (1977). У 1965-1977 рр. – вчитель початкових класів Кіровської восьмирічної школи Білозерського району Херсонської області, у 1977-1985 рр. – вчитель української мови і літератури та заступник директора в Погорілівській середній школі Жовтневого (нині – Миколаївського) району Миколаївської області. Працювала вчителем української мови та літератури в загальноосвітній школі № 2 м. Миколаєва, методистом, завідувачкою відділу мовно-літературної освіти, заступником директора з навчально-методичної роботи Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, доцентом кафедри загального мовознавства та лінгводидактики Миколаївського державного університету ім. В.О. Сухомлинського. У 2005-2010 рр. – директор МОШПО.

Заслужений працівник освіти України (2007), кандидат педагогічних наук (1997).

Нагороджена знаком «Відмінник освіти України», грамотами Міністерства освіти і науки України (2002, 2004, 2005), нагрудним знаком «В. О. Сухомлинський» (2005), дипломом Міністерства освіти і науки України в номінації «Кращий адміністратор року», медаллю Всеукраїнського

товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка «Будівничий України».

Бібліографія

280. Шуляр, В. Огренич Надія Миколаївна – педагог, просвітянка / В. Шуляр // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 333.



РУССОВА ВЛАДЛЕНА МИКОЛАЇВНА (р.н. 1975)

Громадська діячка, голова
Миколаївського міського осередку
імені М. М. Аркаса Громадської
організації «Українське товариство
«Просвіта» Миколаївщини» з 2019 р.

Народилася 17 березня 1975 р.
у Миколаєві. Закінчила ЗОШ № 38
(нині – Миколаївський
муніципальний колегіум імені
В.Чайки) (1992), Миколаївський
державний педагогічний інститут
(нині – Миколаївський національний
університет ім. В. О. Сухомлинського) (1997) з відзнакою
за спеціальністю «Українська мова і література та англійська
мова» (кваліфікація – вчитель української мови і літератури та
англійської мови і зарубіжної літератури).

З 1997 по 1999 рр. працювала вчителем у ЗОШ № 33
м. Миколаєва. У 1999-2001 рр. – редактор газети «Педагог»
у Миколаївському педагогічному університеті та за сумісництвом
викладач історії української літератури. У 2001 р. повністю

перейшла на викладацьку посаду. У 2000-2004 рр. – аспірант відділу давньої та класичної української літератури Інституту літератури ім. Т. Г.Шевченка НАН України (без відриву від виробництва).

У 2008 р. перейшла до Чорноморського державного університету ім. Петра Могили на кафедру української філології та світової літератури. Того ж року захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. У 2009 р. отримала звання доцента. Під її керівництвом були підготовлені та захищені курсові, бакалаврські, магістерські роботи з курсу «Історія української літератури». За сумісництвом працює в Малій академії наук (секція «Фольклорознавство» та «Літературна творчість»).

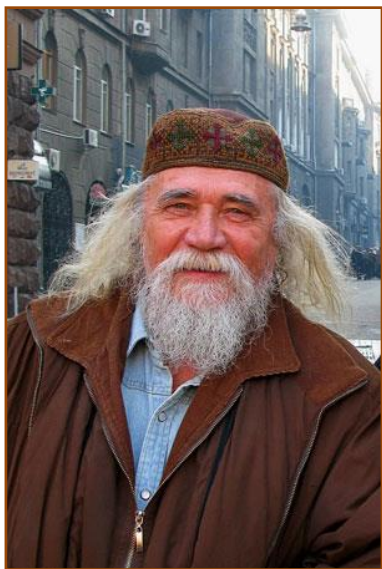
Має понад 60 публікацій, з них – 35 наукового та 3 навчально-методичного характеру та 1 навчальний посібник.

Член громадської ради при Миколаївській облдержадміністрації (2020), експертної комісії з формування переліку нематеріальної культурної спадщини Миколаївської області при Миколаївському обласному центрі народної творчості та культурно-освітньої роботи (2018).

Бібліографія

281. Старовойт, Л. Руссова Владлена Миколаївна / Л. Старовойт // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 412.

Члени товариства



АНТОНЮК АНДРІЙ ДАНИЛОВИЧ (1943-2013)

Народний художник України,
лауреат Національної премії
України ім. Т. Г. Шевченка,
почесний громадянин
м. Первомайська

Народився 15 жовтня 1941 р.
на Богопіллі (нині –
м. Первомайськ) Миколаївської
області.

Навчався у середній школі
№ 17 м. Первомайська, закінчив Одеське художнє училище імені
М. Б. Грекова (1962).

У 1965-1971 рр. працював у Художньому фонді в Одесі,
потім перебував на творчій роботі у Волгограді, працював
у майстернях художнього фонду Спілки художників України.
З 1971 р. мешкав із родиною в Миколаєві. Член Національної
спілки художників України (1970).

Роботи А. Антонюка експонувалися на всесоюзних (Київ,
Львів, Одеса, Новосибірськ), міжнародних (Угорщина, Чехія,
Словаччина, Болгарія, Польща, Іспанія, Канада, США, Росія,
країни Латинської Америки, Ізраїль, Японія, Китай) виставках.
У його творчості переважають народні мотиви. Роботи
зберігаються у більшості музеїв України, експонуються
у Третяковській, Мадридській галереях, приватних колекціях
Європи та світу.

Помер 16 квітня 2013 р., похований у м. Миколаєві.

Бібліографія

282. Андрій Антонюк : фотоальбом / вступ. ст. Т. Д. Кременя. – Київ : Софія, 2016. – 20 с. : іл.

283. Учителю, хто ми? : виставка / Фонд А. Антонюка. – Миколаїв : [б. в.], 2017. – 9 с. : іл.

284. Сто слів про Андрія Антонюка : кн. спогадів / упоряд., авт. вступ. ст. Т. Д. Кремень. – Миколаїв : Іліон, 2020. – 476 с.

* * *

285. Антонюк Андрій Данилович // Митці України : енцикл. довід. / за ред. А. В. Кудрицького. – Київ, 1992. – С. 28–29.

286. Сверстюк, Є. Творець свого свята / Є. Сверстюк // Блудні сини України / Є. Сверстюк. – Київ, 1993. – С. 232–234.

287. Антонюк Андрій Данилович // Мистецтво України : біогр. довід. / упоряд.: А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський. – Київ, 1997. – С. 23.

288. Андрій Антонюк // Перша художня виставка в галереї мистецтв, 17 січ. 1998 р. : каталог / МФ НаУКМА. – Миколаїв, 1998. – С. 5–7.

289. Антонюк Андрій Данилович // Сучасні миколаївські митці = Contemporary mykolaiv artists, 1970-2000 / Миколаїв. обл. орг. Нац. спілки худож. України ; ред. кол.: І. Я. Булавицький [та ін.]. – Миколаїв, 2000. – С. 2–3.

290. Антонюк Андрій Данилович // Шевченківські лауреати, 1962-2001 : енцикл. довід. / авт.-упоряд. М. Г. Лабінський. – Київ, 2001. – С. 24.

291. Малина, В. Антонюк Андрій Данилович / В. Малина, О. Катюха // Енциклопедія Сучасної України / Нац. акад. наук України, Наук. тов-во ім. Шевченка ; Ін-т енцикл. дослідж. НАН України ; ред. рада: І. М. Дзюба [та ін.]. – Київ, 2001. – Т. 1 : А. – С. 587.

292. Підгора, В. Його український міфологізм / В. Підгора // *Малярство : альбом* / А. Антонюк ; ред.-упоряд. М. Маричевський. – Київ, 2004. – С. 4–7.

293. Кремінь, Т. Золоті лампади українського степу / Т. Кремінь // *Лампада над Синюхою : альб.-антол.* / А. Антонюк, Д. Кремінь ; ред. Т. Кремінь. – Миколаїв, 2007. – С. 3–7.

294. Январёв, Э. Целебная лазурь / Э. Январёв // *Журнальный стол* : избр. эссе и док. рассказы / Э. Январёв. – Николаев, 2010. – С. 298–301.

295. Кремінь, Т. Антонюк Андрій Данилович / Т. Кремінь // *Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч.* / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 18–20.

296. Тасинкевич, М. В. Два видаючихся земляка / М. В. Тасинкевич, Н. Б. Антонюк // *Небесне і земне : спогади, есе, оригінали* / ред. рада: О. Геращенко [та ін.]. – Миколаїв, 2018. – С. 209–215.

297. Антонюк Андрей Данилович // *Людина року. Городянин року (1996-2019) : загальноміськ. прогр. : біобібліогр. довід.* / Центр. міськ. б-ка ім. М. Л. Кропивницького ЦБС для дорослих м. Миколаєва ; ЦВГД «Наваль-Експерт». – 19-те вид., допов. – Миколаїв, 2020. – С. 19–20.

* * *

298. Малина, В. Початок шляху : про живопис Андрія Антонюка / В. Малина // *Південна правда.* – 1973. – 24 квіт.

299. Пучков, В. Гармонія легко не дається / В. Пучков // *Ленінське плем'я.* – 1981. – 23 трав.

300. Кремінь, Д. Степове каприччо / Д. Кремінь // *Ранок.* – 1981. – № 8. – С. 16–17.

301. Кремінь, Д. Наближення до вічної ріки / Д. Кремінь // *Ленінське плем'я.* – 1984. – 4 лют. ; *Вітчизна.* – 1986. – № 9. – С. 207–208.

302. Кремінь, Д. Лицарство таланту / Д. Кремінь // Ленінське плем'я. – 1986. – 16 серп.

303. Росляков, С. Штрихи до портрета / С. Росляков // Ленінське плем'я. – 1987. – 24 січ.

304. Росляков, С. Світ Андрія Антонюка / С. Росляков // Південна правда. – 1987. – 14 лют.

305. Кремінь, Д. Чистые родники Андрея Антонюка / Д. Кремінь // Юность. – 1987. – № 5. – 3-тя с. обл.

306. Пучков, В. Позиція : про свою громад. позицію заявляє худож. Андрій Антонюк / В. Пучков // Південна правда. – 1987. – 17 верес.

307. Росляков, С. Его земля / С. Росляков // Дружба народов. – 1988. – № 1. – С. 240–241.

308. Бойченко, В. Дзвіниця в штучному морі: глибоко народна творчість миколаївського художника Андрія Антонюка, знаного у країні й за кордоном, нарешті здобула визнання в рідному краї / В. Бойченко // Ленінське плем'я. – 1988. – 19 берез.

309. Турков, О. Как подсолнух к солнцу / О. Турков // Огонёк. – 1988. – № 5. – С. 8.

310. Бойченко, В. Тут, у степу... : в майстерні художника Андрія Антонюка / В. Бойченко // Україна. – 1988. – № 16. – С. 12.

311. Кремінь, Д. Феномен мигіївського моноліту / Д. Кремінь // Південна правда. – 1989. – 19 серп.

312. Кремінь, Д. Полинове свічадо Андрія Антонюка : штрихи до творч. портр. заслуж. худож. УРСР / Д. Кремінь // Ленінське плем'я. – 1989. – 26 листоп.

313. Кремінь, Д. Його Венеція / Д. Кремінь // Ленінське плем'я. – 1990. – 5 серп.

314. Креминь, Д. Бунтарь из Богополя / Д. Креминь // Южанинъ. – 1991. – № 1. – С. 23.

315. Скиба, Ю. Андрей из божьего Поля / Ю. Скиба // Провинция. – 1991. – № 3. – С. 1.

316. Креминь, Д. Лампада над Синюхою / Д. Креминь // Радянське Прибужжя. – 1993. – 15 квіт.

317. Креминь, Д. Мандрівний богомаз із Богополя / Д. Креминь // Український Південь. – 1993. – 12 листоп.

318. Андрій Антонюк – лауреат Шевченківської премії // Родослов. – 1994. – № 1/2. – С. 7.

319. Про присудження Державних премій України ім. Тараса Шевченка 1994 року : указ Президента України від 2 берез. 1994 р. № 70/90 // Голос України. – 1994. – 5 берез. ; Южная правда. – 1994. – 5 марта ; Літературна Україна. – 1994. – 9 берез.

320. Креминь, Д. Маестро Андрій з Богополя / Д. Креминь // Радянське Прибужжя. – 1994. – 3 груд. ; Вісті з України. – 1994. – № 50. – С. 10.

321. Креминь, Д. Феномен Андрея Антонюка / Д. Креминь // Аргументы и Факты. Украина. – 1996. – № 18. – С. 7.

322. Креминь, Д. Золотой тризуб Андрея Антонюка / Д. Креминь // Николаевские новости. – 1998. – 23 марта.

323. Креминь, Д. Етапи великої долі / Д. Креминь // Радянське Прибужжя. – 1998. – 5 листоп.

324. Креминь, Д. Анатомія сонця / Д. Креминь // Радянське Прибужжя. – 1998. – 12 листоп.

325. Креминь, Д. Андрій Антонюк : крізь терни – до зірок / Д. Креминь // Радянське Прибужжя. – 1998. – 17 листоп.

326. Креминь, Д. Андреева Атлантида / Д. Креминь // Горожанин. – 1999. – № 4. – С. 16.

327. Кремінь, Д. Вавилон на Богополі / Д. Кремінь // Радянське Прибужжя. – 1999. – 20 квіт.

328. Співець української душі // Український Південь. – 2000. – 20-26 квіт. (№ 16).

329. Креминь, Д. Пропавшая грамота, или Богополь над Борисфеном / Д. Креминь // Южная правда. – 2003. – 22 февр.

330. Мигаль, М. Андрій Антонюк: «Моя живопись – это продолжение материнского молока» / М. Мигаль // Зеркало недели. – 2003. – 15-21 марта (№ 10). – С. 18.

331. Дробышева, О. Божье Поле Андрея Антонюка / О. Дробышева // Горожанин. – 2003. – № 4. – С. 14-15.

332. Вербец, А. Гражданин мира – парень из нашего города / А. Вербец // Горожанин. – 2003. – № 5/6. – С. 50-53.

333. Бойченко, В. Учителю, хто ми? : слово до 60-річчя Андрія Антонюка / В. Бойченко // Вечерний Николаев. – 2003. – 16 окт.

334. Даниленко, Т. Митець із Богополя / Т. Даниленко // Урядовий кур'єр. – 2003. – 21 жовт.

335. Пятковский, С. Андрей Антонюк: «Моя живопись – это продолжение прекрасной маминой молитвы за живых и мёртвых, за врагов и друзей» / С. Пятковский // Горожанин. – 2004. – № 8. – С. 32-33.

336. Кремінь, Д. Береги Андрія Антонюка / Д. Кремінь // Рідне Прибужжя. – 2005. – 15 берез.

337. Креминь, Д. На Богополе, возле Чикаго... : николаевский худож. Андрей Антонюк очаровывает Америку / Д. Креминь // Николаевские новости. – 2005. – 10 авг.

338. Кремінь, Д. Свіча і свічадо / Д. Кремінь // Рідне Прибужжя. – 2005. – 1 листоп.

339. Наточа, Е. Андрей Антонюк – о вечности / Е. Наточа // Вечерний Николаев. – 2006. – 19 окт.

340. Агеев, Ю. 3 обійнятих тобою днів / Ю. Агеев // Южная правда. – 2006. – 26 окт.

341. Наточа, Е. Вселенная Андрея Антонюка / Е. Наточа // Вечерний Николаев. – 2006. – 26 окт.

342. Креминь, Д. Лиманский Гайявата возвращается / Д. Креминь // Южная правда. – 2006. – 28 дек.

343. Синявский, В. «Человеком 2006 года» в городе Николаеве назван художник Андрей Антонюк / В. Синявский // Николаевские новости. – 2007. – 7 февр.

344. Андрей Антонюк: «Главное – всегда оставаться человеком» // Вечерний Николаев. – 2007. – 24 февр.

345. Мигеевский метеорит с Богополя // Николаев за неделю. – 2007. – 25 февр.-3 марта (№ 1).

346. Креминь, Д. Николаевец Андрей Антонюк стал народным художником Украины / Д. Креминь // Николаевские новости. – 2007. – 28 марта.

347. Бондарчук, Н. Боже поле Андрія Антонюка / Н. Бондарчук // Рідне Прибужжя. – 2008. – 26 квіт.

348. Войтова, Н. Андрій Антонюк: «Головне в житті – це любов, справжня, щира, самовіддана» / Н. Войтова, Д. Войтов // Горожанин. – 2008. – № 8. – С. 12–13.

349. Наточа, Е. Космический Богополь Антонюка / Е. Наточа // Вечерний Николаев. – 2008. – 23 окт.

350. Войтова, Н. Звёздное сияние Богополя – Андрей Антонюк / Н. Войтова // Горожанин. – 2008. – № 12. – С. 20.

351. Андрей Антонюк: «Моё дело творить, создавать, что я и делаю» // Горожанин. – 2009. – № 2. – С. 38–39.

352. Креминь, Д. Художницька династія / Д. Креминь // Рідне Прибужжя. – 2009. – 26 берез.

353. Креминь, Д. Вічна загадка любові / Д. Креминь // Рідне Прибужжя. – 2009. – 26 трав.

354. Наточа, Е. На земле, в небесах и в глубинах морских / Е. Наточа // Вечерний Николаев. – 2011. – 19 мая.

355. Креминь, Д. Семья мастеров Антонюков как наша память : послесловие к выставке работ знаменитой династии николаевских художников / Д. Креминь // Николаевские новости. – 2011. – 1 июня.

356. Кремін, Т. Богопільська сага / Т. Кремін // Николаевский бизнес. – 2011. – 26 окт.

357. Скрипник, А. «Антонюк – видатний майстер, чиї картини надають життю краси й сенсу» / А. Скрипник // Николаевский бизнес. – 2011. – 9 нояб.

358. Скрипник, А. В Киеве открылась выставка Андрея Антонюка / А. Скрипник // Вечерний Николаев. – 2011. – 12 нояб.

359. Скрипник, А. Школа, яка подарувала світові двох Шевченківських лауреатів / А. Скрипник // Рідне Прибужжя. – 2011. – 12 листоп.

360. Наточа, Е. Между небом и землёй / Е. Наточа // Вечерний Николаев. – 2011. – 27 дек.

361. Кремін, Т. З обійнятих любов'ю літ на Богополі / Т. Кремін // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 10. – С. 48–49.

362. Креминь, Д. Прощай, Маэстро. И прости: вчера угасла земная лампада выдающегося николаевца, художника с мировым именем Андрея Антонюка / Д. Креминь // Николаевские новости. – 2013. – 17 апр.

363. Андрей Антонюк: летопись жизни // Николаевский бизнес. – 2013. – 24 апр.

364. Кремін, Т. Реквієм за Андрієм Антонюком / Т. Кремін // Николаевский бизнес. – 2013. – 24 апр. ; Літературна Україна. – 2013. – 25 квіт.

365. Тасинкевич-Кирилук, М. Боже поле Андрія Антонюка / М. Тасинкевич-Кирилук // Рідне Прибужжя. – 2014. – 16 лют.

366. Тасинкевич-Кирилук, М. Земное и небесное Андрея Антонюка / М. Тасинкевич-Кирилук // Николаевские новости. – 2017. – 19 апр.

367. Храм его души // Вечерний Николаев. – 2018. – 19 апр.

368. Христова, Н. Андрей Антонюк, певец богов и ангелов / Н. Христова // Вечерний Николаев. – 2018. – 19 апр.

369. Тасинкевич, М. Они дружили семьями / М. Тасинкевич, Н. Антонюк // Южная правда. – 2018. – 5 мая.

370. Гольденберг, М. Он родился в Богополе / М. Гольденберг // Южная правда. – 2018. – 1 сент.

371. Сайковский, А. Вспоминая «маляра с Богополя» / А. Сайковский // Вечерний Николаев. – 2018. – 18 окт.

372. Гаврилов, С. Портрет художника Андрея / С. Гаврилов // Южная правда. – 2018. – 20-23 окт. (№ 118/119).

373. Смирнова, Н. Портреты Андрея Антонюка / Н. Смирнова // Вестник Прибужжя. – 2018. – 15 нояб.

374. Маляров, А. Народжений з палітрою : драма великого митця в книзі «Сто слів про Андрія Антонюка» / А. Маляров // Николаевские новости. – 2020. – 24 дек. ; Южная правда. – 2020. – 24 дек.

375. Смирнова, Н. Музейный проект в память об Андрее Антонюке / Н. Смирнова // Южная правда. – 2021. – 27 мая.



**БЕРЕЖНИЙ
СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ
(р.н. 1951)**

Заслужений працівник освіти
України

Народився 5 січня 1951 р.
у с. Духів Кременецького району
Тернопільської області.

Закінчив Миколаївський
державний педагогічний інститут
ім. В. Г. Белінського (нині –

Миколаївський національний університет імені
В. О. Сухомлинського) (1972) за фахом «математика».

Педагогічну діяльність розпочав в Ольгопільській
восьмирічній школі Єланецького району Миколаївської області
учителем математики. З 1974 по 1993 рр. – заступник директора
з виховної, навчально-виховної роботи спеціалізованої середньої
школи № 38 м. Миколаєва. З 1993 р. – директор Першої
української гімназії ім. Миколи Аркаса, що з 1999 р. стала
дійсним членом Асоціації «Відроджені гімназії України».

Автор ряду друкованих праць.

Член регіональної експертної ради управління освіти і
науки Миколаївської облдержадміністрації, член колегії
управління освіти Миколаївської міської ради. Учитель-
методист. Відмінник народної освіти УРСР (1980). Заслужений
працівник освіти України (2001). Лауреат обласної премії імені
М. Аркаса (2000), «Городянин року» у номінації «Середня
школа» (2002), переможець Всеукраїнського конкурсу
«100 кращих директорів шкіл України» (2007). Отримав Почесну
відзнаку Українського фонду культури «За подвижництво
в культурі» (2002).

Бібліографія

376. Старовойт, Л. Бережний Сергій Васильович / Л. Старовойт // Випускники та студенти Миколаївського державного університету – гордість України / М-во освіти і науки України, Миколаїв. держ. ун-т ; ред. кол.: В. Д. Будак [та ін.]. – Миколаїв, 2003. – С. 64–66.

377. Бережний Сергій Васильович // Лауреати обласної премії ім. Миколи Аркаса / Миколаїв. обл. держ. адмін., упр. культури Миколаїв. обл. держ. адмін., Миколаїв. обл. краєзнав. музей ; уклад. І. І. Александренко. – 2-ге вид., допов. – Миколаїв, 2006. – С. 11.

378. Баран, О. І. Бережний Сергій Васильович / О. Баран, А. В. Іванніков // Техмат-фізмат-мехмат : механіко-мат. фак. Миколаїв. нац. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського: історія сьогодення / О. І. Баран, А. В. Іванніков ; Миколаїв. нац. ун-т імені В. О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2013. – С. 393–394.

379. Бережний Сергій Васильович // Людина року. Городянин року (1996-2019) : загальноміськ. прогр. : біобібліогр. довід. / ЦБС для дорослих м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ; ЦВГД «Наваль-Експерт». – 19-те вид., допов. – Миколаїв, 2020. – С. 29–30.

* * *

380. Ментель, О. Зорепадний дощ – у січні / О. Ментель // Рідне Прибужжя. – 2001. – 15 лют.

381. Марущак, В. Директор – отличник и лауреат / В. Марущак // Вечерний Николаев. – 2011. – 20 янв.

382. Марущак, В. Духовний син великого Аркаса / В. Марущак // Відкритий урок. – 2011. – 5 лют.



**БЕРЕЗА
ІННА ЮХИМІВНА**

(р.н. 1947)

Громадська діячка

Народилася 13 липня 1947 р.
у с. Мишурін Ріг Лихівського
району Дніпропетровської області.
Закінчила Миколаївський
державний педагогічний інститут
ім. В. Г. Белінського (нині –
Миколаївський національний
університет імені В. О. Сухом-
линського) (1969), Одеський
державний університет

ім. І. І. Мечникова (1982).

До 1980 р. працювала учителем української мови та літератури у школах Миколаєва. Захистила дисертацію на здобуття ступеня кандидата філологічних наук при Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка АН України (1991). У 1980-2009 рр. викладала літературознавчі дисципліни у Миколаївському державному педагогічному інституті ім. В. Г. Белінського (нині – Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського), у 2009-2015 рр. – історію зарубіжної та української літератури у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили.

Автор ряду книг та наукових публікацій.

Нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка «Будівничий України» (2013).

Бібліографія

383. Старовойт, Л. Береза Інна Юхимівна / Л. Старовойт // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 42.



**БЕРЕЗОВСЬКА
ТЕТЯНА ВСЕВОЛОДІВНА
(р.н. 1958)**

Краєзнавець

Народилася 12 листопада 1958 р. у м. Миколаєві. Закінчила історичний факультет Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова (1983).

Працювала у Миколаївському обласному краєзнавчому музеї, завідувачкою кафедри українознавства у Миколаївському національному аграрному університеті, викладала історію та культуру України. У 2004 р. захистила дисертацію на здобуття ступеня кандидата історичних наук. Доцент кафедри українознавства (2006). До напрямів її наукових досліджень входить історія роду Аркасів та їхніх здобутків в економічній та культурницькій галузі, а також проблема впливу громадської думки на зовнішньополітичну орієнтацію держави в останній третині XIX ст.

Автор ряду книг та наукових публікацій, методичних рекомендацій з викладання історії України.

Лауреат Миколаївської обласної премії ім. М. Аркаса (2002). Нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка «Будівничий України» (2013).

Бібліографія

384. Марцінковський, І. Березовська Тетяна Всеволодівна / І. Марцінковський, Л. Старовойт // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 43.

385. Березовська Тетяна Всеволодівна // Людина року. Городянин року (1996-2019) : загальноміськ. прогр. : біобібліогр. довід. / ЦБС для дорослих м. Миколаєва, ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького ; ЦВГД «Наваль-Експерт». – 19-те вид., допов. – Миколаїв, 2020. – С. 12.



БОЙКО-БЛОХИН ЮРІЙ ГАВРИЛОВИЧ (1909-2002)

Літературознавець, театрознавець,
громадський та політичний діяч

Народився 25 березня 1909 р.
у Миколаєві у родині робочого
кораблебудівельного заводу.
Виховувався на поезії та прозі
українських класиків, зокрема

Т. Шевченка, П. Куліша, М. Грушевського, Б. Грінченка,
М. Аркаса. Згодом захопився історичними працями
М. Костомарова, М. Грушевського, літописами С. Величка й
Самовидця, а спілкування з Миколою Хвильовим та його
однодумцями зіграло велику роль у формуванні його світогляду.

У 1926 р. ступив на шлях активності серед української
молоді. Уклавши стінну газету, переписав її і розвісив
в 10 школах, закликаючи молодь об'єднатися навколо
українізації і шкільництва і всього культурного життя. З цією ж
метою проголосив заснування української організації «Гарт
юнаків».

Філологічну освіту отримав у Миколаївському інституті народної освіти (1927). У зв'язку з переслідуваннями за справою М. Лагути переїджає до Києва, потім до Одеси. Навчався в Одеському інституті народної освіти, де його заарештували. Відсидівши шість місяців, продовжив навчання і здобув вищу освіту (1931). Вчителював у Маріуполі, Харкові, Херсоні. У 1933 р. вступив до аспірантури Харківського інституту літератури імені Т. Г. Шевченка й водночас працював у текстологічній комісії з підготовки ювілейного видання творів Т. Г. Шевченка (до 120-річчя від дня народження). У 1930-ті рр. розпочав літературно-критичну діяльність, друкуючи статті в журналах «Життя і революція», «Літературна критика», «Літературний журнал», «Літературная учёба».

З 1945 р. проживав в Мюнхені, здобув звання професора історії української літератури, був деканом і ректором в Українському вільному університеті. З осені 1945 до 1964 рр. – член Проводу Організації українських націоналістів. У 1960-х рр. став професором з історії слов'янської літератури.

Автор численних наукових праць про творчість українських письменників – М. Хвильового, В. Підмогильного, О. Ольжича, О. Гончара, М. Коцюбинського, Лесі Українки, В. Винниченка тощо; з історії української прозової літератури: «Шевченко і Москва» (1952), «Белінський і українське національне відродження» (1952), «Творчість Тараса Шевченка на тлі західноєвропейської літератури» (1956); з історії української драматургічної літератури: «Молодий театр у Києві» (1930), «Про Марка Кропивницького» (1942), «П'ять великих акторів сцени» (1955), «Первісні зародки театрального дійства та старовинний театр на Україні» (1990) тощо.

Помер у 2002 р.

У Миколаєві існує вулиця Бойка-Блохина. З 2007 р. у Мюнхені діє Німецько-українське наукове об'єднання ім. Ю. Бойка-Блохина, директором та засновником якого є його дружина Д. Тетерина-Блохина.

Бібліографія

386. Тетерина, Д. Життя і творчість Юрія Бойка-Блохина / Д. Тетерина. – Мюнхен ; Київ : Вид-во О. Теліги, 1998. – 270 с. : іл.

* * *

387. Гайванович, І. Юрій Бойко-Блохін як літературознавець / І. Гайванович // «Аркасівські читання» : матеріали І Всеукр. студ. наук. конф., 20-21 груд. 1993 р., м. Миколаїв : збірник / Миколаїв. обл. держ. адмін. ; обл. ін-т удосконалення вчителів ; Миколаїв. держ. пед. ін-т ; упоряд.: В. Кіпіані, І. Гайванович. – Миколаїв, 1994. – С. 48–51.

388. Бойко-Блохін Юрій Гаврилович // Мистецтво України : біогр. довід. / упоряд.: А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський. – Київ, 1997. – С. 73.

389. Булгак, О. В. Теоретик та історик літератури / О. В. Булгак // Календар знаменних і пам'ятних дат, 1999, 1 кв. – Київ, 1998. – С. 70–74.

390. Брега, Г. Бойко-Блохін Юрій Гаврилович – український літературознавець, педагог / Г. Брега // Енциклопедія історії України / НАН України, Ін-т історії України ; ред. кол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.]. – Київ, 2003. – Т. 1 : А-В. – С. 326.

391. Севостьянова, А. Бойко-Блохін Юрій Гаврилович (1909-2002) / А. Севостьянова // Випускники та студенти Миколаївського державного університету – гордість України / М-во освіти і науки України, Миколаїв. держ. ун-т ; ред. кол.: В. Д. Будак [та ін.]. – Миколаїв, 2003. – С. 8–9.

392. Мельник, В. Бойко Юрій Гаврилович / В. Мельник, О. Астаф'єв // Енциклопедія Сучасної України / Нац. акад. наук України, Наук. тов-во ім. Шевченка ; Ін-т енцикл. дослідж. НАН України ; ред. рада: І. М. Дзюба [та ін.]. – Київ, 2004. – Т. 3 : Біо-Бя. – С. 197–198.

393. Міронова, І. С. Життєвий та творчий шлях Юрія Бойка-Блохина / І. С. Міронова // «Історія. Етнографія. Культура. Нові

дослідження» : V Миколаїв. обл. краєзнав. конф. : зб. матеріалів / Миколаїв. обл. упр. культури, обл. краєзнав. музей ; відп. за вип. І. М. Піскурьова. – Миколаїв, 2004. – С. 323–325.

394. Бойко Юрій (справж. – Блохин) – літературознавець, громадський і політичний діяч / С. М. Оліфіренко [та ін.] // Універсальний літературний словник-довідник / С. М. Оліфіренко [та ін.]. – Донецьк, 2007. – С. 42.

395. Міронова, І. Життєвий та творчий шлях Юрія Бойка-Блохина / І. Міронова // Миколаївщина в історії України : (кн. для читання з краєзнавства) / упоряд. В. П. Бойченко ; за наук. ред. Н. М. Огренич. – Миколаїв, 2009. – Ч. 2. – С. 218–223.

396. Шитюк, М. М. Бойко-Блохин Юрій Гаврилович / М. М. Шитюк, Є. Г. Горбуров, К. Є. Горбуров // Землі української постаті знані / М. М. Шитюк, Є. Г. Горбуров, К. Є. Горбуров. – Миколаїв, 2011. – С. 92–97.

397. Шитюк, М. М. Бойко-Блохін Юрій Гаврилович / М. М. Шитюк, Є. Г. Горбуров, К. Є. Горбуров // Слава і гордість Миколаївщини : 75-річчю утворення Миколаїв. обл. присвяч. / М. М. Шитюк, Є. Г. Горбуров, К. Є. Горбуров. – Миколаїв, 2012. – С. 46–53.

398. Бойченко, В. Бойко-Блохин Юрій Гаврилович / В. Бойченко // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 55–57.

399. Марцінковський, І. Б. Про віднайдену статтю Ю. Бойка-Блохина / І. Б. Марцінковський // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського: зб. наук. пр. / голов. ред. О. С. Філатова. – Миколаїв, 2014. – Вип. 4.14 (111). – С. 242–246. – (Філологічні науки (літературознавство)).

400. Апостол українського націоналізму // Календар знаменних і пам'ятних дат, 2019. – Київ, 2018. – № 1. – С. 80–90.

401. Бойченко, В. Земляк із Мюнхена / В. Бойченко // Радянське Прибужжя. – 1992. – 30 черв.

402. 50 лет спустя // Вечерний Николаев. – 1992. – 24 сент.

403. Мельник, В. Відродження майбутнього / В. Мельник // Слово і час. – 1992. – № 7. – С. 16–17.

404. Відомий український вчений з Мюнхена // Слово і час. – 1992. – № 12. – С. 85.

405. Рева, Л. Г. Вчений з життєписом політика / Л. Г. Рева // Українське слово. – 1994. – № 7. – С. 5.

406. В Україні були заборонені // Культура і життя. – 1996. – 13 берез.

407. Евгенъев, Е. Юбилей Ю. Бойко-Блохина / Е. Евгенъев // Южная правда. – 1998. – 20 мая.

408. Хазіна, І. 70 років самовіддіної праці / І. Хазіна // Слово і час. – 1998. – № 8. – С. 47–48.

409. Вірність українському слову // Дивослово. – 1999. – № 3. – С. 12.

410. Олійник, О. До 90-річчя Ю. Бойка-Блохина / О. Олійник // Слово і час. – 1999. – № 3. – С. 41–43.

411. Юрій Бойко-Блохин // Літературна Україна. – 2002. – 30 трав. – С. 8.

412. Севостьянова, А. Сумна звістка з-за кордону / А. Севостьянова // Педагог. – 2002. – № 7.

413. Тетерина-Блохина, Д. Нестор у ролі Юрія Переможця : пам'яті Юрія Бойка-Блохина / Д. Тетерина-Блохина // Березіль. – 2004. – № 12. – С. 148–160.

414. Береза, І. Наш земляк Ю. Бойко-Блохин як шевченкознавець / І. Береза // Вересень. – 2011. – № 1/2. – С. 90–93.

415. Береза, І. Театральні студії Ю. Бойка-Блохина / І. Береза // Освітнянські вітрила. – 2016. – № 3/4. – С. 116–119.

416. Юрію Бойко-Блохину стать професором Мюнхенського університета «поспособствовав» НКВД // Николаевские новости. – 2016. – 8 июня.



**МАРУЩАК
ВІРА ІВАНІВНА
(р.н. 1949)**

Письменниця, журналістка,
педагог, бібліотекар

Народилася 21 листопада
1949 р. в смт Арбузинка
Миколаївської області.

Після закінчення
Арбузинської середньої школи
№ 2 (1966) працювала редактором
Арбузинського районного радіо.
У 1970 р. переїхала до
м. Миколаєва. Закінчила
бібліотечний факультет

Миколаївського вищого училища культури (1976), факультет
журналістики Київського державного університету імені Тараса
Шевченка (1982).

Працювала в миколаївській молодіжній газеті «Ленінське
плем'я» (1973-1979), на радіостудії «Чорноморець»
Чорноморського суднобудівного заводу (1979-2007),
у Миколаївській обласній бібліотеці для юнацтва (2007-2018).
З 2002 р. викладає основи журналістики у Першій українській
гімназії імені Миколи Аркаса.

Автор багатьох оповідань, новел, казок, навчальних
посібників. Друкується в українських газетах та журналах

«Вечерний Николаев», «Южная правда», «Перець», «Новый горожанин», «Дніпро», «Дзвін» та ін.

Член Національної спілки журналістів України (1981), Національної спілки письменників України (2006), президії обласного відділення товариства «Україна-світ» (1996). Голова Миколаївської обласної організації Національної спілки письменників України (2018).

Нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня (2014), дипломами «Золоте перо» (2013, 2014, 2016), відзнаками «За єднання українців у світі» (2011) та до 200-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка (2014), медалями Національної спілки письменників України (2014, 2019) та голови Миколаївської облдержадміністрації (2019). Лауреат обласної премії ім. Миколи Аркаса (2002).

Бібліографія

417. Зайченко, І. Віра Марущак / І. Зайченко // Миколаївське державне вище училище культури : 50 років служіння культурі, 1954-2004 рр. : зб. нарисів і спогадів / голов. ред. В. В. П'ятигорський ; відп. за вип. В. С. Лоскутників. – Миколаїв, 2004. – С. 115–116.

418. Віра Іванівна Марущак (Рожкова) // Батько з Португалії : оповідання, повість / В. Марущак. – Миколаїв, 2005. – 4-та с. обкл.

419. Марущак (Рожкова) Віра Іванівна // Лауреати обласної премії ім. Миколи Аркаса / Миколаїв. обл. держ. адмін., упр. культури Миколаїв. обл. держ. адмін., Миколаїв. обл. краєзнав. музей ; уклад. І. І. Александренко. – 2-ге вид., допов. – Миколаїв, 2006. – С. 53.

420. Марущак Віра Іванівна // Пригоди Нюмочки : казки : для дітей дошк. та мол. шк. віку / В. Марущак ; худож. О. О. Лисянська. – Миколаїв, 2009. – С. 72.

421. Марущак Вера Ивановна // Николаевский литератор-2010 : справочник / сост. Е. Г. Мирошниченко ; ред. рада:

В. Т. Качурин [и др.]. – 4-е изд., испр. и доп. – Николаев, 2010. – С. 24.

422. Бабич, В. Вера Марущак – позаштатний кореспондент «Південної правди», член Національної спілки письменників України / В. Бабич // Журналисты города святого Николая: история и судьбы / В. Бабич. – Николаев, 2011. – С. 252–255.

423. Марущак Вера Ивановна // Литераторы «Стапеля» Черноморского судостроительного завода : к 85-летию лит. об-ния «Стапель» : [справочник] / сост.: В. Г. Чебанов, Л. Г. Колосова ; предисл. В. Г. Чебанова. – Николаев, 2014. – С. 41–42.

424. Марущак Віра // Живлюща сила ємигії : літ. антол. Миколаївщини / голов. ред. В. І. Шуляр ; уклад.: І. Ю. Береза [та ін.]. – Миколаїв, 2014. – С. 282–283.

425. Марцінковський, І. Марущак (Рожкова) Віра Іванівна / І. Марцінковський // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / ред.: І. Б. Марцінковський [та ін.]. – Миколаїв, 2014. – С. 259.

426. Старовойт, Л. Гуманістичний потенціал дитячої прози Віри Марущак / Л. Старовойт // Наукові праці : наук.-метод. журн. / Чорномор. держ. ун-т імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». – Миколаїв, 2014. – Вип. 228, т. 240 : Філологія. Літературознавство. – С. 79.

427. Старовойт, Л. В. Жанрово-стильова палітра прози Віри Марущак / Л. В. Старовойт // Література Миколаївщини : навч. посіб. / Л. В. Старовойт. – Миколаїв, 2014. – С. 216–221.

428. Кремінь, Д. Д. Марущак Віра Іванівна / Д. Д. Кремінь // Енциклопедія Сучасної України / Нац. акад. наук України, Наук. тов-во ім. Шевченка ; Ін-т енцикл. дослідж. НАН України ; ред. рада: І. М. Дзюба [та ін.]. – Київ, 2018. – Т. 19 : Малиш-Медицина. – С. 319.

429. Марущак Віра Іванівна // Миколаївський літератор – 2018 : довідник / упоряд. М. В. Тасинкевич ; ред. рада: Д. Д. Кремінь, Є. Г. Мірошніченко, Н. С. Щедрова. – 5-те вид., випр. та допов. – Миколаїв, 2018. – С. 26.

* * *

430. Демченко, Ю. Віра Марущак / Ю. Демченко // Родной причал. – 1990. – 21 февр.

431. Поздравляем // Родной причал. – 1999. – 17-23 нояб. (№ 46).

432. Олейников, Ю. Слово о Вере / Ю. Олейников // Южная правда. – 1999. – 18 нояб.

433. Приходько, В. Вдячна своїй гімназії / В. Приходько // Рідне Прибужжя. – 2002. – 25 трав.

434. Наточа, К. Эта женщина в окне / К. Наточа // Вечерний Николаев. – 2003. – 2 дек.

435. Агеев, Ю. К солнцу! / Ю. Агеев // Южная правда. – 2003. – 4 дек.

436. Бараденко, И. Свежее дыхание / И. Бараденко // Южная правда. – 2003. – 11 дек.

437. Петров, М. Автор книжки – наша землячка / М. Петров // Нове життя. – 2005. – 5 берез.

438. Слабинський, М. Слово на сторожі правди / М. Слабинський // Рідне Прибужжя. – 2005. – 8 листоп.

439. Тупайло, С. Віра Марущак: зліт і нагорода / С. Тупайло // Родной причал. – 2006. – 14-20 июня (№ 24).

440. Тупайло, С. Віра Марущак – журналіст і письменниця / С. Тупайло // Рідне Прибужжя. – 2006. – 15 черв.

441. Козлов, В. Детство с добрыми глазами / В. Козлов // Южная правда. – 2009. – 3 сент.

442. Криницька, О. Вечное чудо, имя которому – книга / О. Криницька // Український Південь. – 2009. – 8-14 жовт. (№ 19).

443. Тупайло, С. Одна единственная / С. Тупайло // Родной причал. – 2009. – 18-24 нояб. (№ 47).

444. Тупайло, С. Творческая натура / С. Тупайло // Южная правда. – 2009. – 21 нояб.

445. Трошенко, Л. Миколаївщина: уроки Віри Марущак / Л. Трошенко // Українська мова та література. – 2010. – № 1/2. – С. 22–29.

446. Меленчук, Т. Автограф от Веры Марущак / Т. Меленчук // Новая Николаевская газета. – 2010. – 17-23 марта (№ 10).

447. Колосович, Т. Веру Марущак в Николаевском строительном колледже теперь знают как сказочницу / Т. Колосович // Николаевские новости. – 2010. – 24 марта.

448. Влащенко, А. Подарок детям : «Приключения Нюмочки» / А. Влащенко // Новая Николаевская газета. – 2010. – 24-30 нояб. (№ 46).

449. Віра Марущак в режимі онлайн // Відкритий урок. – 2011. – 4 берез.

450. Фальов, В. Чарівна професія казкар / В. Фальов // Відкритий урок. – 2011. – 5 квіт.

451. Кривенко, А. Письтельниця в гостях у десантников / А. Кривенко // Новая Николаевская газета. – 2011. – 5-11 окт. (№ 40).

452. Патлата, Л. Щедрі урожаї на добро / Л. Патлата // Рідне Прибужжя. – 2012. – 31 трав. ; Відкритий урок. – 2012. – 11 верес.

453. Фальов, В. Як зоря зазолотиться / В. Фальов // Відкритий урок. – 2014. – № 11/12. – С. 8.

454. Тупайло, С. Золота осінь Віри Марущак / С. Тупайло // Родной причал. – 2014. – 19-25 нояб. (№ 47).

455. Марущак Віра Іванівна // Соборная улица. – 2015. – № 1/2. – С. 76.

456. Шевченковский лауреат Дмитро Креминь покинул должность руководителя николаевской писательской организации. Вместо него – Вера Марущак // Николаевские новости. – 2018. – 24 янв.

457. Обласною премією в номінації «За вагомий внесок у розвиток літератури» нагороджена Віра Іванівна Марущак // Вечерний Николаев. – 2018. – 8-11 дек. (№ 139/140).

458. Курочкіна, Л. Письменник, журналіст, вчитель / Л. Курочкіна // Голос Баштанщини. – 2019. – 20 квіт.

459. Запорожченко, Г. Краса і мудрість казок Віри Марущак / Г. Запорожченко // Южная правда. – 2019. – 11-14 мая (№ 36).

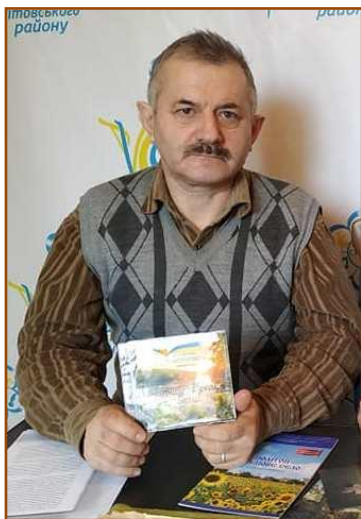
460. Нагорода землячці // Южная правда. – 2020. – 11-14 июля (№ 50).

461. Із когорти письменників Миколаївщини // Промінь. – 2020. – 8 серп.

462. Палинський, В. ... Життя та абетка / В. Палинський // Літературна Україна. – 2020. – 3 жовт. ; Дзвін. – 2020. – № 8. – С. 200–203.

463. Палинський, В. В'язочка казок. Віра Марущак / В. Палинський // Літературна Україна. – 2020. – 12 груд. – С. 17.

464. Палинський, В. Створити казку / В. Палинський // Українська літературна газета. – 2021. – 16 лип. – С. 19.



МНИХ
ВІКТОР ПАВЛОВИЧ
(р.н. 1963)

Краєзнавець, голова Вітовського
українського товариства

Народився 24 грудня 1963 р.
в с. Нижня Кринка на Донеччині
у сім'ї шахтаря.

У 1967 р. родина переїхала
до села ім. Вороньківського (нині – село
Степове Миколаївського району
Миколаївської області). Закінчив
Степовську восьмирічну школу,
(1979), Грейгівську середню школу (1981). Житомирське
технічне училище (1984), Одеський електротехнікум зв'язку
(1993). Працював радіомеханіком у миколаївському обласному
підприємстві «Побутрадіотехніка», був автором низки
раціоналізаторських пропозицій, що були впроваджені
у виробництво.

Громадською діяльністю почав займатися з кінця 1989 р.
У 1990 р. долучився до осередку «Просвіти» Корабельного
району, утвореного при заводі «Океан», очолював історико-
просвітницьку секцію, був співорганізатором творчих зустрічей у
Будинку культури заводу «Океан» з миколаївськими поетами
Д. Кременем, В. Бойченком та ін.

З 1992 р. займається краєзнавчою діяльністю. Автор низки
краєзнавчих статей про історичні події та відомих особистостей
Вітовки, Богоявленська (Миколаївського району), що увійшли
до книг інших краєзнавців та до Вікіпедії, опубліковані
на сторінках газет. Один з упорядників книги «Вітовщина. Історія
рідного краю», співавтор книги «Вітовщина, піщинка
на одвічному шовковому шляху». Член оргкомітету з урочистого
відзначення 620-ліття Вітовки (2019). Разом із методичним

центром сектору культури Вітовської райадміністрації розробляв туристичний маршрут «Історичними шляхами Вітовта».

Співзасновник Вітовського українського товариства (2010), у 2016 р. на загальних зборах товариства обраний його головою. Член робочої групи при Державному архіві Миколаївської області по створенню інтерактивної карти української революції у Миколаєві та Експертної ради зі збереження нематеріальної культурної спадщини Вітовського району. Учасник ініціативаної групи зі створення книги з історії Вітовського району Миколаївщини.

Нагороджений відзнакою Вітовської районної ради та Вітовської держадміністрації «За заслуги перед Вітовщиною» (2020), Почесною грамотою виконкому Миколаївської міської ради до 30-ліття миколаївської «Просвіти».

Бібліографія

465. Віктор Мних = Victor Mnykh // Вітовщина. Піщинка на одвічному Шовковому шляху / Н. Шевченко, О. Ясько, В. Мних. – Миколаїв, 2020. – С. 145–146.



**РЖЕПЕЦЬКИЙ
ЛЕОНІД АНДРІЙОВИЧ
(р.н. 1957)**

Педагог, журналіст, поет

Народився 27 травня 1957 р.
в с. Луцьке Доманівського району
Миколаївської області.

Закінчив історичний
факультет Миколаївського
державного педагогічного
інституту ім. В. Г. Белінського
(нині Миколаївський
національний університет імені

В. О. Сухомлинського) (1978).

Педагогічну діяльність розпочав у 1978 р. на посаді учителя
сільської школи. Нині – завідувач кафедри українознавства
Миколаївського ліцею № 38 ім. В. Д. Чайки.

Автор більше 30 книг, навчально-методичних посібників,
більше 300 статей з питань педагогіки, психології, історичного та
літературного краєзнавства, релігієзнавства, соціології,
політології, історії України, фольклору, етнографії.

Заслужений працівник культури України (2007). Член
Національної спілки журналістів України (2003).

Нагороджений відзнаками Міністерства освіти і науки
України, знаком «Відмінник освіти України» (2004) та «Василь
Сухомлинський» (2008), вищою відзнакою Українського фонду
культури «За подвижництво у культурі» (2003), медаллю
Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка
«Будівничий України» (2005), грамотою Верховної Ради України
«За заслуги перед українським народом» (2004), Лицарським
Хрестом «За відродження українського козацтва» І-ІІІ ст. (1999,
2001, 2004).

Лауреат Всеукраїнської освітянської премії «Малиновий дзвін душі» (1998), обласної премії ім. Миколи Аркаса (2004), Всеукраїнської літературної премії Ліги українських меценатів (2008), премії газети «Україна козацька» (2006).

Бібліографія

466. Ржепецький Леонід Андрійович // Лауреати обласної премії ім. Миколи Аркаса / Миколаїв. обл. держ. адмін., упр. культури Миколаїв. обл. держ. адмін., Миколаїв. обл. краєзнав. музей ; уклад. І. І. Александренко. – 2-ге вид., допов. – Миколаїв, 2006. – С. 65–66.

467. Ржепецький Леонід Андрійович // Элита Николаевской области : энцикл. биогр. слов.-справ. : в 4-х т. / авт. проекта С. М. Сухопаров ; ред. В. М. Рукоманов. – Николаев, 2013. – Т. 2. – С. 517–518.

468. Бойченко, В. Ржепецький Леонід Андрійович / В. Бойченко // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 403.

* * *

469. Тупайло, С. З вірою, надією, любов'ю / С. Тупайло // Горожанин. – 2005. – № 2. – С. 18.

470. Онешук, М. П. Малиновий дзвін душі, або Портрет Учителя в інтер'єрі сучасної школи: Леонід Ржепецький / М. П. Онешук // Горожанин. – 2006. – № 5. – С. 17.

471. Хаєцький, О. З золотим ювілеєм! / О. Хаєцький // Горожанин. – 2007. – № 5. – С. 38–39.

472. Чайка, В. Бути зорею серед людей / В. Чайка // Вечерний Николаев. – 2007. – 26 мая.

473. Коновальчук, Т. У долі людини – доля України / Т. Коновальчук // Рідне Прибужжя. – 2008. – 15 квіт.

474. Юрченко, Н. У долі людини – доля України / Н. Юрченко // Южная правда. – 2008. – 19 апр.

475. Премия – николаевцу // Вечерний Николаев. – 2008. – 11 окт.

476. Удивительное рядом // Вечерний Николаев. – 2015. – 18 авг.



**СІЧКО
СЕРГІЙ МИХАЙЛОВИЧ
(р. н. 1949)**

Педагог

Народився 15 листопада
1949 р. в с. Дмитрівка
Березанського району
Миколаївської області.

Закінчив Березанську
середню школу (1966),
Миколаївське культурно-освітнє
училище (1971), факультет
фізичного виховання (1975) та
історичний факультет (1981) Миколаївського державного
педагогічного інституту ім. В. Г. Белінського (нині –
Миколаївський національний університет імені В. О.
Сухомлинського), Московську Академію суспільних наук (1991).

Працював учителем фізичного виховання у середній школі
№ 3 м. Миколаєва. У 1975-1979 рр. – секретар комітету
комсомолу кафедри педагогіки та психології Миколаївського
державного педагогічного інституту ім. В. Г. Белінського (нині –
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського). Працює на кафедрі педагогіки та
психології МНУ імені В. О. Сухомлинського, займається
науковою роботою. З 1991 р. – директор Миколаївського ліцею
№ 38 ім. В. Д. Чайки.

Кандидат історичних наук, доцент. Автор близько 50 наукових статей, низки посібників.

Активний громадський діяч, член колегії управління освіти Миколаївської міської ради, колегії управління освіти і науки Миколаївської державної адміністрації. Віце-президент Асоціації керівників шкіл України, голова Асоціації керівників шкіл нового типу Миколаївської області.

Заслужений працівник освіти України (1999). Має почесне звання «Народний вчитель України» (2010). Лауреат обласної премії ім. М. Аркаса (2007). «Городянин року» (1997). Почесний громадянин міста Миколаєва (2019).

Нагороджений грамотами Міністерства освіти і науки України, Всеукраїнського фонду культури України (2002), медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка «Будівничий України» (2003), знаком «Відмінник освіти України».

Бібліографія

477. Січко Сергій Михайлович // Лауреати обласної премії ім. Миколи Аркаса / Миколаїв. обл. держ. адмін., упр. культури Миколаїв. обл. держ. адмін., Миколаїв. обл. краєзнав. музей ; уклад. І. І. Александренко. – 2-ге вид., допов. – Миколаїв, 2006. – С. 70–71.

478. Дудюк, Л. Січко Сергій Михайлович / Л. Дудюк // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / ред.: І. Б. Марцінковський [та ін.]. – Миколаїв, 2014. – С. 430–431.

* * *

479. Наточа, Е. Сичко С. М. : школьный атаман и вся его славная рать / Е. Наточа // Вечерний Николаев. – 2009. – 10 нояб.

480. Тонковид, В. Сергей Сичко стал народным учителем / В. Тонковид // Вечерний Николаев. – 2010. – 23 февр.

481. Народный учитель – первый в Николаеве // Южная правда. – 2010. – 25 февр.

482. Войтова, Н. Сергій Січко: «Сила нашої школи – це міцний колектив» / Н. Войтова // Імена. – 2019. – № 84. – С. 22–24.



**СТАРОВОЙТ
ЛЮДМИЛА ВАСИЛІВНА
(1948–2021)**

Науковець, літературознавець,
педагог

Народилася 8 серпня 1948 р.
у м. Баштанка Миколаївської
області в багатодітній селянській
родині.

Закінчила Баштанську середню
школу із золотою медаллю (1966),
філологічний факультет

Миколаївського державного педагогічного інституту
ім. В. Г. Белінського (нині – Миколаївський національний
університет імені В. О. Сухомлинського) (1970) з відзнакою,
(за фахом – вчитель української мови і літератури), аспірантуру
Київського державного педагогічного інституту
ім. О. М. Горького (нині – Національний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова) (1984). Захистила дисертацію
на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
(1986).

Працювала вчителем української мови і літератури
у середній школі № 2 м. Миколаєва (1970–1974). Працювала
у Миколаївському державному педагогічному інституті
ім. В. Г. Белінського (нині – Миколаївський національний
університет ім. В. О. Сухомлинського) спочатку старшим
викладачем кафедри української літератури (1974), потім –
доцентом (1986), деканом філологічного факультету (1987–1997),
проректором з навчально-виховної роботи (1997–2003),

завідувачем кафедри української літератури (1998-2009), доцентом кафедри (2010-2015). Упродовж 1998-2009 рр. очолювала наукові лабораторії з літературного краєзнавства.

Автор понад 100 наукових праць. Більшість із них присвячена вивченню творчості письменників Миколаївщини та історії освіти Миколаївщини. Підготувала ряд навчальних посібників для студентів і учителів. Упродовж декількох десятиліть вивчала історію рідного університету, була автором багатьох статей та виступила укладачем історичних нарисів про факультет філології та університет. У 1999-2009 рр. очолювала редакційну колегію університетської газети «Педагог», була головним редактором щорічного гуманітарного альманаху «Освітнянські вітрила».

Нагороджена відзнаками «Відмінник освіти України» (1993) та «За наукові та освітні досягнення» (2018), нагородою Миколаївської обласної ради «За заслуги перед Миколаївщиною» II ступеня (2020), Почесним знаком «Василь Сухомлинський» (2007), медаллю Всукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка «Будівничий України» (2011). Лауреат обласної премії ім. Миколи Аркаса в номінації «Просвітницька діяльність» (1996).

Померла 2 листопада 2021 р.

Бібліографія

483. Старовойт, Л. В. Вічне дерево роду / Л. В. Старовойт, В. І. Старовойт. – Миколаїв : Іліон, 2017. – 279 с. : іл.

484. Шуляр, В. І. Кольорова палітра світу Людмили Старовойт: есеї ювілярці / В. І. Шуляр, Д. Д. Кремінь, Т. Д. Кремінь ; ред. В. Шуляр. – Миколаїв : ОППО, 2018. – 36 с.

* * *

485. Водяна, П. М. Старовойт Л. В. / П. М. Водяна // Миколаївський державний університет : іст. нарис, 1913-2003 / уклад.: Я. І. Журецький, І. С. Павлік, Л. В. Старовойт ; голов. ред. В. Д. Будак. – Київ, 2003. – С. 225.

486. Старовойт Людмила Василівна // Лауреати обласної премії ім. Миколи Аркаса / Миколаїв. обл. держ. адмін., упр. культури Миколаїв. обл. держ. адмін., Миколаїв. обл. краєзнав. музей ; уклад. І. І. Александренко. – 2-ге вид., допов. – Миколаїв, 2006. – С. 78.

487. Водяна, П. Старовойт Людмила Василівна / П. Водяна // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / ред. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 447–448.

488. Білик, Б. Людмила Василівна Старовойт / Б. Білик, Т. Гриненко // Історична скарбниця Баштанського краю / Б. Білик, Т. Гриненко. – Миколаїв, 2018. – С. 223–224.

* * *

489. Тупайло, С. Надійний керманіч / С. Тупайло // Молодь Миколаївщини. – 1998. – 10 квіт.

490. Тупайло, С. Тут готують учителів / С. Тупайло // Радянське Прибужжя. – 1998. – 16 квіт.

491. Севостьянова, А. Стежки, що сплелися в дорогу / А. Севостьянова // Освіта. – 2002. – 23-30 жовт. (№ 50). – С. 7.

492. Кремінь, Д. Кому посміхаються зорі : штрихи до портр. відомої жінки – вченого і педагога / Д. Кремінь // Рідне Прибужжя. – 2003. – 9 серп.

493. Шуляр, В. Энергия сердца Людмилы Старовойт / В. Шуляр // Южная правда. – 2003. – 9 авг.

494. Середа, І. Мила людям, мені ж – найрідніша / І. Середа // Освіта. – 2004. – 3-10 берез. (№ 11). – С. 12.



ЧИЖОВА
ЛЮДМИЛА ЯКІВНА
(р.н. 1939)

Поетеса, дитяча письменниця

Народилася 22 серпня 1939 р.
в с. Піщаний Брід Добровеличківського
району Кіровоградської області.

Закінчила Піщанобродську
восьмирічну школу (1955), Мигійський
технікум-радгосп в Первомайському
районі Миколаївської області за фахом
«агроном» (1959), заочно закінчила Київський державний
інститут культури ім. О. Є. Корнійчука за фахом «режисер»
(1975).

Працювала на колгоспній та культурно-освітній ниві
в Кривоозерському, Баштанському районах Миколаївської
області, бібліотекарем у Кривоозерській районній бібліотеці,
директором Баштанського районного будинку культури. У 1962-
1978 рр. – директор Щербанівського сільського клубу та
Дорошівського будинку культури Вознесенського району, у 1978-
1995 рр. – заступник директора обласного Будинку художньої
творчості профспілок та обласного Будинку творчості
працівників народної освіти Миколаєва.

Друкуватися почала з 1963 р. в газеті «Радянська правда»
Вознесенського району, потім були публікації в обласних газетах
«Південна правда» та «Ленінське плем'я». Після навчання
на семінарі молодих письменників України у 1968 р. почала
багато друкуватися у республіканській пресі.

Автор ряду поетичних та прозових книжок «Бабусяна
казка», «Барви літа», «Води живої джерело», «День пророка
Наума», «Окреса життя», «Новорічна казка», «Із глибини
народної криниці», «Світе, мій світе», «Скриня казок»,

«Покрова – козацьке свято», «Купальська містерія зеленого свята», «Віддзеркалення долі», «Казкові історії» тощо.

Член Національної спілки письменників України (1997).
Лауреат обласної премії ім. Миколи Аркаса (2000).

Нагороджена ювілейною медаллю до 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка (2014), медаллю «Почесна відзнака» Національної спілки письменників України (2014), Почесною грамотою Верховної Ради України за особливі заслуги перед українським народом (2019).

Бібліографія

495. Людмила Чижова (нар. 1939 р.) // Література рідного краю : письменники Миколаївщини : посіб.-хрестоматія / Миколаїв обл. ін-т післядипломної пед. освіти ; Миколаїв. обл. об-ня ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка ; уклад. і заг. ред. Н. М. Огренич. – Миколаїв, 2003. – С. 137–139.

496. Шкляр, А. Д. Ознайомлення із творчістю миколаївської поетеси Людмили Яківни Чижової : відкрите заняття з розвитку мовлення та ознайомлення з оточуючим світом / А. Д. Шкляр // Творчі знахідки. – Миколаїв, 2004. – С. 118–123.

497. Чижова Людмила Яківна // Лауреати обласної премії ім. Миколи Аркаса : альманах / уклад. І. І. Александренко ; передм. Т. В. Березовської. – 2-ге вид., допов. – Миколаїв, 2006. – С. 91.

498. Береза, І. Творчість Людмили Чижової у контексті літературного краєзнавства / І. Береза // Література. Діти. Час. — Рівне, 2013. – Вип. 4. – С. 20–25.

499. Бойченко, В. Чижова Людмила Яківна / В. Бойченко // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 507–508.

500. Старовойт, Л. В. Легенди і перекази Південного Прибужжя в поезії Людмили Чижової / Л. В. Старовойт //

Література Миколаївщини : навч. посіб. / Л. В. Старовойт. – Миколаїв, 2014. – С. 181–187.

501. Старовойт, Л. В. Чижова Людмила Яківна / Л. В. Старовойт // Художня рецепція постаті Т. Г. Шевченка у творчості письменників Миколаївщини : навч. посіб. / Л. В. Старовойт, І. Б. Марцінковський, О. В. Мірошніченко. – Миколаїв, 2014. – С. 119–120.

502. Чижова Людмила // Живлюща сила ємигії : літ. антол. Миколаївщини / голов. ред. В. І. Шуляр ; уклад.: І. Ю. Береза [та ін.]. – Миколаїв, 2014. – С. 392–393.

* * *

503. Умеренков, О. Степовичка / О. Умеренков // Соціалістична культура. – 1969. – № 9. – С. 42–43.

504. Береза, І. Ю. Осіння казка Людмили Чижової / І. Береза // Радянське Прибужжя. – 1996. – 20 лют.

505. Агеев, Ю. Строки Людмилы Чижовой / Ю. Агеев // Южная правда. – 1996. – 20 июня.

506. Колесник, А. «Поэтесса в законе» / А. Колесник // Николаевские новости. – 1997. – 15 мая.

507. Нові члени Спілки письменників України // Літературна Україна. – 1997. – 12 черв.

508. Береза, І. Ю. Ємигея / І. Ю. Береза // Паросток. – 2002. – № 3/4. – С. 22–23.

509. Агеев, Ю. Читает Людмила Чижова / Ю. Агеев // Южная правда. – 2002. – 21 мая.

510. Береза, І. Ю. Води живої джерело / І. Ю. Береза // Освіта. – 2002. – № 50. – С. 11.

511. Береза, І. Ю. Зерна добра і любові / І. Ю. Береза // Освітнянські вітрила. – 2003. – № 1. – С. 70–73.

512. Кремінь, Д. Зоряний колодязь / Д. Кремінь // Рідне Прибужжя. – 2003. – 23 груд.

513. Христова, Н. Л. Чиждова: «В мене серце зіткане з пісні» / Н. Христова // Вечерний Николаев. – 2004. – 28 авг.

514. Христова, Н. Сюрприз от Людмилы Чижовой / Н. Христова // Вечерний Николаев. – 2004. – 4 сент.

515. Шведова, З. «Жизнь – это сказка...» / З. Шведова // Малёк. – 2005. – № 3. – С. 2–3.

516. Благодатна, З. Пісня, виспівана серцем / З. Благодатна // Рідне Прибужжя. – 2006. – 14 листоп.

517. З творчої когорти // Рідне Прибужжя. – 2009. – 22 серп.

518. Неиссякаемый источник вдохновения // Южная правда. – 2009. – 22 авг.

519. Благодатная, З. Давняя дружба с поэтессой / З. Благодатная // Южная правда. – 2012. – 3 июля.

520. Карпенко, Е. Сказочные истории от Людмилы Чижовой / Е. Карпенко // Новая Николаевская газета. – 2012. – 28 нояб.-4 дек. (№ 48).

521. Поетеса відзначає 75-річний ювілей // Рідне Прибужжя. – 2014. – 21 серп.

522. Креминь, Д. В расцвете таланта / Д. Креминь // Южная правда. – 2014. – 23 авг.

523. Христова, Н. Життя триває! / Н. Христова // Вечерний Николаев. – 2014. – 28 авг.

524. Креминь, Д. Львиное сердце / Д. Креминь // Южная правда. – 2015. – 22 авг.

525. Благодатна, З. Доля поета висока і світла / З. Благодатна // Відкритий урок. – 2016. – № 15/16. – С. 6.

526. Береза, І. Поет свій власний творить світ : (до 80-ліття письменниці, просвітянки Людмили Чижової) / І. Береза // Южная правда. – 2019. – 22 авг.

527. Благодатная, З. Її серце соткано из песен / З. Благодатная // Южная правда. – 2019. – 21-24 сент. (№ 72). – С. 5.

528. Христова, Н. «Казкова фея дітлахів» / Н. Христова // Вечерний Николаев. – 2019. – 10 окт.



**ШУЛЯР
ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ
(р. н. 1960)**

Науковець, педагог

Народився 23 травня 1960 р. в с. Кірове Херсонського району Херсонської області. Закінчив Баратівську школу у Снігурівському районі Миколаївської області (1977), Миколаївський державний педагогічний інститут ім. В. Г. Белінського (нині – Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського) (1981) за фахом «вчитель української мови та літератури».

Працював учителем української мови й літератури в Воровській восьмирічній школі та Котляревській ЗОШ I-III ступенів Вітовського району Миколаївської області, заступником директора з навчально-виховної роботи, директором Котляревської ЗОШ I-III ступенів Вітовського району, методистом, інспектором, завідувачим Вітовським районним методичним кабінетом, заступником директора Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, доцентом кафедри української літератури та заступником декана філологічного факультету у Миколаївському національному

університеті імені В. О. Сухомлинського, учителем української літератури у Першій українській гімназії ім. М. Аркаса.

З 2015 р. – директор Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Голова вченої ради інституту. Очолює редакційну колегію науково-методичного, інформаційно-освітнього журналу «Вересень» та «Красзнавчого альманаху». Входить до складу редакційних колегій щомісячного науково-методичного журналу Міністерства освіти і науки України «Дивослово» та жкрналу «Українська мова і література в загальноосвітній школі».

Доктор педагогічних наук. Має звання «Вчитель-методист», «Заслужений учитель України» (2000). «Учитель року — 2000».

Нагороджений знаком «Відмінник народної освіти УРСР» (1991), Почесною відзнакою Національної академії педагогічних наук України «К. Д. Ушинський» (2020), нагрудним знаком Міністерства освіти і науки України «За наукові та освітні досягнення» (2020).

Бібліографія

529. Василь Шуляр: «Без творчості нема життя» / за заг. ред. Г. М. Гич. – Миколаїв : Іліон, 2020. – Вип. 1. – 402 с. – (Відомі освітяни в особах).

* * *

530. Шуляр, К. Шуляр Василь Іванович / К. Шуляр // Випускники та студенти Миколаївського державного університету – гордість України / М-во освіти і науки України, Миколаїв. держ. ун-т ; ред. кол.: В. Д. Будак [та ін.]. – Миколаїв, 2003. – С. 101–102.

531. Старовойт, Л. Шуляр Василь Іванович / Л. Старовойт // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський [та ін.]. – Миколаїв, 2014. – С. 5.

532. Шуляр Василий Иванович // Элита Николаевской области : в 4-х т. / проект, сост., ред. С. М. Сухопарова. –

Николаев, 2017. – Т. 3., кн. 1 : Биографическая энциклопедия Николаевской области, 2014-2016 гг. – С. 307.

* * *

533. Старовойт, Л. «Без творчості нема життя» / Л. Старовойт // Педагог. – 2000. – № 5. – С. 1.

534. Портнов, О. Вчитель року Василь Шуляр / О. Портнов // Український Південь. – 2000. – 7-13 черв. (№ 23).

535. Бресків, А. Здоров'я Вам на многії літа! / А. Бресків // Вісник Жовтневщини. – 2000. – 14 жовт.

536. Лопатинська, Л. Зустріч із заслуженим вчителем України В. І. Шуляром / Л. Лопатинська // Вісті Вознесенщини. – 2015. – 2 квіт.

537. Бабійчук, Т. Василь Шуляр – людина, громадянин, учений / Т. Бабійчук // Українська література в загальноосвітній школі. – 2015. – № 5. – С. 5–6.

538. Чеботарёва, А. За партами ученики и педагоги: мастер-класс Василия Шуляра / А. Чеботарёва // Южная правда. – 2017. – 5 дек.

У. МИКОЛАЇВСЬКА ШЕВЧЕНКІАНА

Протягом усіх років просвітянами проводилася робота з популяризації Шевченкового слова, його вшанування.

Шевченко над Бугом

*Він мріяв побувати
в південноукраїнських містах...*

На Буг! На Миколаїв! На Одесу!
На той Лиман, лиманам всім – Лиман...
На чорноморські чорнохвилі креси,
Де шабля предка впала на тюрбан.
На той Лиман, козацьку переправу,
Де тінь Очакова як віко на труні,
Де по-імперському Потьомкін правив,
Й звідтоді пам'ять – втоптана в багні.
Тут в благоденстві мовчки гречкосії
Пригадують, бува, з вогнем в очу:
Було ж у гайдамаків на Мигії –
По волі, по ножаці, по мечу.
Туди! Там ще сліди, й вони глибокі.
На спинах наших там лежать порти.
І ходять італійки чорноокі,
Що малював їх у Брюлова ти...
На Степ! Там всі – до Хортиці дороги...
Були... Тепер – до рабства та хортів.
Ген скаче вже... жандармська допомога,
Аби поет на манівцях не впрів.
Тож повертай, добродію, голоблі,
В імперії – усім і чин, і путь:
В порти – розбійники та гололобі,
Тебе ж, поете, – в кращий край зашлють.
А понад Бугом – скелі гайдамацькі,
А понад Бугом – гніву сивина,

І свіжі борозенки потурнацькі,
І непокори спрага мовчазна.

В. Бойченко

539. Немченко, І. В. Шевченкова офіра : статті та дослідження / І. В. Немченко ; ред. М. О. Василенко ; відп. за вип. О. В. Олексюк. – Київ ; Херсон : Просвіта, 2008. – 179 с.

540. Бойченко, В. Сторінки шевченкіани Миколаївщини / В. Бойченко. – Миколаїв : МОШПО, 2010. – 228 с.

541. Марцінковський, І. Суднобудівні, судноплавні та корабельні терміни у творчій спадщині Т. Шевченка / І. Марцінковський ; літ. ред. та передм. В. Бойченка. – Миколаїв : Вид-во НУК, 2011. – 56 с.

542. Радиш, Я. Матеріали до історії хвороби та причини смерті Тараса Григоровича Шевченка / Я. Радиш, І. Марцінковський. – Львів : СПОЛОМ, 2011. – 82 с.

543. Марцінковський, І. Б. Дешифрація до шевченкіани Миколаївщини / І. Б. Марцінковський. – Миколаїв : НУК, 2013. – 348 с.

544. Марцінковський, І. Б. Миколаївський список забороненої поезії Т. Г. Шевченка / І. Б. Марцінковський. – Миколаїв : НУК, 2013. – 58 с.

545. Нестор Літописець [Нестор Малеча]. Словничок Шевченкової мови / Нестор Літописець (Нестор Малеча) ; ред.: Є. Г. Горбуров, К. Є. Горбуров, І. Б. Марцінковський. – 2-ге вид., допов. – Миколаїв : Вид. Шамрай П. М., 2013. – 98 с.

546. Марцінковський, І. Історико-медичне дослідження стану здоров'я та причини смерті Т. Г. Шевченка у контексті розвитку медичної науки XIX-XXI століть / І. Марцінковський. – Миколаїв: НУК, 2014. – 296 с.

547. Старовойт, Л. В. Художня рецепція постаті Т. Г. Шевченка у творчості письменників Миколаївщини : навч. посіб. / Л. В. Старовойт, І. Б. Марцінковський,

О. В. Мірошніченко ; Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, Гуманітар. ін-т Нац. ун-ту кораблебудування ім. адмірала Макарова. – Миколаїв : Ліон, 2014. – 190 с. : іл.

548. Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв: НУК, 2014. – 564 с. : іл.

* * *

549. Марцінковський, І. Б. Історія і топоніміка Миколаївщини у творчості Т. Шевченка / І. Б. Марцінковський // «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження» : VI Миколаїв. обл. краєзнав. конф. : зб. матеріалів / Миколаїв. обл. упр. культури, обл. краєзнав. музей ; відп. за вип. І. М. Піскурьова. – Миколаїв, 2006. – С. 210–213.

550. Марцінковський, І. Б. Тарас Шевченко та Антоній Марцінковський – зустрічі, які, мабуть, були... Останній – проїздом у Миколаєві? / І. Б. Марцінковський // Гуманітарно-економічні дослідження / Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Миколаїв. навч.-наук. ін-т ; ред. кол.: М. М. Шитюк [та ін.] ; наук. ред. В. П. Шкварець. – Миколаїв ; Одеса, 2008. – Т. V. – С. 152–163.

551. Марцінковський, І. Б. Шевченкове слово на повсталому броненосці «Потьомкін» / І. Б. Марцінковський // Український Південь у контексті вітчизняної історії : наук.-практ. конф., присвяч. 70-річчю утворення Миколаїв. обл., 29 берез. 2008 р., м. Миколаїв : матеріали / Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Миколаїв. навч.-наук. ін-т. – Миколаїв ; Одеса, 2008. – С. 87–92.

552. Бойченко, В. Автор перших словників мови Тараса Шевченка у Миколаєві та Херсоні / В. Бойченко, І. Марцінковський // Вісник Таврійської фундації (осередку вивчення української діаспори) : літ.-наук. зб. – Київ ; Херсон, 2010. – Вип. 7. – С. 79–93.

553. Бойченко, В. Шевченків рід і Тарас Шевченко на Миколаївщині / В. Бойченко // «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження» : VIII Миколаїв. обл. краєзнав. конф. : зб. матеріалів / Миколаїв. обл. упр. культури, обл. краєзнав. музей ; відп. за вип. В. А. Михайлов. – Миколаїв, 2010. – С. 319–321.

554. Марцінковський, І. Медалі на честь Т. Г. Шевченка з колекції Миколаївського обласного краєзнавчого музею / І. Марцінковський // «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження» : VIII Миколаїв. обл. краєзнав. конф. : зб. матеріалів / Миколаїв. обл. упр. культури, обл. краєзнав. музей ; відп. за вип. В. А. Михайлов. – Миколаїв, 2010. – С. 221–325.

555. Бойченко, В. Запорожці в поезії Тараса Шевченка / В. Бойченко // Три зошита : вибрані статті та поезії / В. П. Бойченко. – Миколаїв, 2011. – С. 75–83.

556. Бойченко, В. Легенди села Голоскового про Тараса Шевченка / В. Бойченко // Три зошита : вибрані статті та поезії / В. П. Бойченко. – Миколаїв, 2011. – С. 66–69.

557. Бойченко, В. Шевченків рід і Тарас Шевченко на Миколаївщині / В. Бойченко // Три зошита : вибрані статті та поезії / В. П. Бойченко. – Миколаїв, 2011. – С. 164–168.

558. Бойченко, В. Шевченко в долі великого драматурга / В. Бойченко // Три зошита : вибрані статті та поезії / В. П. Бойченко. – Миколаїв, 2011. – С. 146–149.

559. Марцінковський, І. Невідомий список забороненої поезії Тараса Шевченка / І. Марцінковський // Шевченкіана / упоряд.: Л. Голота, Є. Букет. – Київ, 2011. – Кн. 5. – С. 160–163.

560. Марцінковський, І. Б. Про «Словничок Шевченкової мови», виданий Н. Малечею у Миколаєві в 1916 році / І. Б. Марцінковський // Краєзнавча робота в системі філологічної освіти молоді : наук. конф., 28-29 жовт. 2011 р., м. Миколаїв : тези доп. – Миколаїв, 2011. – С. 71–75.

561. Марцінковський, І. Б. Шевченкіана Миколаївщини в особах / І. Б. Марцінковський // Краєзнавча робота в системі філологічної освіти молоді : наук. конф., 28-29 жовт. 2011 р., м. Миколаїв : тези доп. – Миколаїв, 2011. – С. 10.

562. Марцінковський, І. Здоров'я Шевченка / І. Марцінковський // Шевченківська енциклопедія : в 6 т. / НАН України, Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка ; ред. кол.: М. Г. Жулинський (голова) [та ін.]. – Київ, 2012. – Т. 2 : Г–З. – С. 717–724.

563. Мельников, Є. Французькі спогади про життя та діяльність Т. Шевченка / Є. Мельников // Аркасівські читання : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 квіт. 2012 р., м. Миколаїв : збірник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, навч.-виховний ін-т історії та права ; ред. кол.: О. І. Гуржій [та ін.] ; відп. за вип. Я. С. Макушенко. – Миколаїв, 2012. – С. 191–192.

564. Марцінковський, І. Нумізматика і боністика Шевченківські / І. Марцінковський // Шевченківська енциклопедія : в 6 т. / НАН України, Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка ; ред. кол.: М. Г. Жулинський (голова) [та ін.]. – Київ, 2013. – Т. 4 : М-Па. – С. 603–607.

565. Марцінковський, І. Смерть, похорон і перепоховання Шевченка в Україні / І. Марцінковський // Шевченківська енциклопедія : в 6 т. / НАН України, Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка ; ред. кол.: М. Г. Жулинський (голова) [та ін.]. – Київ, 2013. – Т. 4 : М-Па. – С. 855.

566. Бойченко, В. Полк ім. Т. Шевченка / В. Бойченко // Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 373.

567. Марцінковський, І. «І до всього треба було ще й занедужати...» / І. Марцінковський // Тарас Шевченко у приватному житті : зб. статей / О. Єрмоленко, І. Марцінковський. – Київ, 2014. – С. 65–83.

568. Марцінковський, І. «Кобзар» Т. Шевченка в нашій сімейній бібліотеці / І. Марцінковський // Барви горлиці : літ.-мистец. альм. / уклад. Д. Й. Жарський. – Миколаїв, 2014. – Вип. 3. – С. 26–32.

569. Марцінковський, І. Б. Предтеча українського відродження у зв'язках із нашим краєм / І. Б. Марцінковський // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Феномен особистості та творчості Т. Г. Шевченка в сучасному культурологічному просторі» : зб. тез та доп. – Миколаїв, 2014. – Ч. І. – С. 18–24.

570. Котляр, Ю. В. Загадка смерті Т. Г. Шевченка / Ю. В. Котляр // Чорноморський літопис / Чорномор. нац. ун-т імені Петра Могили. – Миколаїв, 2014. – Вип. 9. – С. 203–205.

571. Марцінковський, І. Медалі шевченківські / І. Марцінковський // Шевченківський енциклопедичний словник : 200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч. / упоряд. І. Б. Марцінковський. – Миколаїв, 2014. – С. 267–274.

572. Марцінковський, І. До атрибутизації Шевченківської медалі товариства «Січ» / І. Марцінковський // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: [зб. наук. пр]. / НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2015. – Вип. 25 : Тарас Шевченко і Соборна Україна. – С. 544–548.

573. Марцінковський, І. Б. Флотські офіцери у зв'язках з Тарасом Шевченком і Миколаївщиною : до 200-річчя від дня народж. Т. Г. Шевченка / І. Б. Марцінковський // «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження» : IX Миколаїв. обл. краєзнав. конф. : зб. матеріалів / Миколаїв. обл. упр. культури, обл. краєзнав. музей ; відп. за вип. В. В. Чернявський. – Миколаїв, 2015. – С. 126–128.

574. Руссова, В. Шевченкіана Світлани Торнтон (Іщенко) / В. Руссова // Вісник Таврійської фундації (ОВУД). – Київ ; Херсон, 2015. – Вип. 10. – С. 24–27.

* * *

575. Бобров, В. О. Клінічна діагноза хвороби і причина смерті Т. Г. Шевченка / В. О. Бобров, І. Б. Марцінковський // Лікарський вісник. – 1992. – № 3. – С. 50–54.

576. Марцінковський, І. Б. Хвороба і останні дні життя Тараса Григоровича Шевченка / І. Б. Марцінковський, В. О. Бобров // Лікарська справа. – 1992. – № 5. – С. 107–110.

577. Марцінковський, І. Шевченкова бібліотека / І. Марцінковський // Україна. – 1992. – № 5. – С. 8–9.

578. Марцінковський, І. Нова київська адреса? / І. Марцінковський // Вечірній Київ. – 1992. – 25 черв.

579. Марцінковський, І. Тарас Шевченко в Бердичеві / І. Марцінковський // Старожитності. – 1993. – № 7/8. – С. 2.

580. Марцінковський, І. Зустрічі, які могли бути... / І. Марцінковський // Старожитності. – 1993. – № 9/10. – С. 13.

581. Кремінь, Д. Тарасова зоря / Д. Кремінь // Радянське Прибужжя. – 1994. – 26 трав.

582. Кремінь, Д. Кобзарева зоря / Д. Кремінь // Радянське Прибужжя. – 1995. – 7 берез.

583. Кремінь, Д. Один день Тараса Григоровича / Д. Кремінь // Радянське Прибужжя. – 1997. – 7 берез.

584. Кремінь, Д. Шевченко в степах України / Д. Кремінь // Радянське Прибужжя. – 1997. – 22 трав.

585. Кремінь, Д. Апостол правди / Д. Кремінь // Радянське Прибужжя. – 1999. – 6 берез.

586. Марцінковський, І. Б. Медичне оточення Т. Г. Шевченка : короткий біогр. покажч. : (до 145-річчя від дня смерті) / І. Б. Марцінковський // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2005. – № 3. – С. 81–87.

587. Марцінковський, І. Б. Медикаментозні прописи в творах Т. Г. Шевченка / І. Б. Марцінковський // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. –

2005. – № 4. – С. 87–89.

588. Марцінковський, І. Б. Лікарі – учасники Кримської війни (1853-1856) в оточенні Т. Г. Шевченка / І. Б. Марцінковський // Лікарська справа. – 2005. – № 5/6. – С. 102–106.

589. Марцінковський, І. Б. Верифікація хвороби, перенесеної Т. Шевченком у молодому віці / І. Б. Марцінковський // Лікарська справа. – 2005. – № 7. – С. 87–89.

590. Марцінковський, І. Б. Т. Г. Шевченко і В. І. Даль / І. Б. Марцінковський // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2006. – № 1. – С. 76–78.

591. Марцінковський, І. Б. Медична допомога Т. Г. Шевченку в останні дні його життя: (сучасний погляд у контексті історичного розвитку медичних знань) / І. Б. Марцінковський // Лікарська справа. – 2006. – № 1/2. – С. 109–111.

592. Марцінковський, І. Історія хвороби Тараса Григоровича Шевченка / І. Марцінковський, Я. Радиш // Асклепій. – 2006. – № 1. – С. 55–68 ; № 2. – С. 65–76 ; 2007. – № 1. – С. 75–89.

593. Марцінковський, І. Б. Медичний факультет Київського університету у творах Т. Г. Шевченка / І. Б. Марцінковський // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2006. – № 2. – С. 92–94.

594. Марцінковський, І. Історія хвороби Тараса Григоровича Шевченка / І. Марцінковський, Я. Радиш // Лікарська справа. – 2006. – № 3. – С. 81 – 97 ; № 4. – С. 88–99 ; № 5/6. – С. 82–96.

595. Марцінковський, І. Чи можна було врятувати Великого Кобзаря? / І. Марцінковський, Я. Радиш // Ваше здоров'я. – 2006. – № 9. – С. 14.

596. Марцінковський, І. Вони знали Тараса Шевченка / І. Марцінковський // Аркасівська вулиця. – 2006. – № 10. – С. 14 ; № 11. – С. 12–13 ; № 12. – С. 13.

597. Марцінковський, І. Миколаївщина в біографії та творчості Т. Шевченка / І. Марцінковський // Краєзнавчий альманах. – 2007. – № 1. – С. 9–15.

598. Марцінковський, І. Б. Ретроспективна диференційна діагностика причини смерті Т. Г. Шевченка / І. Б. Марцінковський // Архів клінічної медицини. – 2007. – № 1. – С. 84–86.

599. Марцінковський, І. Б. Ретроспективна диференційна діагностика пороку серця у хворого на ревматизм Т. Г. Шевченка / І. Б. Марцінковський // Архів клінічної медицини. – 2007. – № 2. – С. 86–88.

600. Марцінковський, І. Б. Цивільні медичні інституції в біографії і творчості Т. Шевченка / І. Б. Марцінковський // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2007. – № 2. – С. 152–155.

601. Марцінковський, І. Б. Військові медичні інституції в біографії і творчості Т. Шевченка / І. Б. Марцінковський // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2007. – № 3. – С. 55–58.

602. Марцінковський, І. Б. Ретроспективна диференціальна діагностика випадків захворювань тифами у Т. Шевченка / І. Б. Марцінковський // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2007. – № 4. – С. 97–103.

603. Марцінковський, І. Б. Т. Шевченко в біографії лікаря, етнографа і мандрівника М. Миклухо-Маклая / І. Б. Марцінковський // Лікарська справа. – 2007. – № 3. – С. 110–112.

604. Бойченко, В. «Друг, товариш і командир...» : миколаївські друзі Т. Г. Шевченка / В. Бойченко // Рідне Прибужжя. – 2008. – 6 берез.

605. Марцінковський, І. Б. Інтер'єр сільських аптек в Україні середини XIX ст. за творами Т. Г. Шевченка / І. Б. Марцінковський // Лікарська справа. – 2008. – № 1/2. – С. 139–140.

606. Марцінковський, І. Б. Петербурзькі зустрічі лікаря-поета С. Руданського та поета-художника Т. Шевченка / І. Б. Марцінковський // Лікарська справа. – 2008. – № 3/4. – С. 141–144.

607. Марцінковський, І. Б. Професор І. Буяльський – один з учителів Т. Шевченка / І. Б. Марцінковський // Лікарська справа. – 2008. – № 5/6. – С. 102–105.

608. Радиш, Я. Т. Г. Шевченко – здоров'я, життя, творчість / Я. Радиш, І. Марцінковський, І. Нікберг // Вільна думка = The Free Thought. – 2008. – № 10/12. – С. 30 ; № 13/15. – С. 30.

609. Марцінковський, І. Б. Лікар-письменник Микола Кетчер і поет-художник Тарас Шевченко / І. Б. Марцінковський // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2009. – № 1. – С. 66–68.

610. Марцінковський, І. Б. Народні цілителі у творах Т. Г. Шевченка / І. Б. Марцінковський // Світ медицини та біології. – 2009. – № 2. – С. 114–117.

611. Бойченко, В. Запорозьке козацтво в поезії Тараса Шевченка / В. Бойченко // Краєзнавчий альманах. – 2010. – № 1. – С. 25–31.

612. Марцінковський, І. Нестор Малеча – перший лексикограф Шевченкових творів / І. Марцінковський // Краєзнавчий альманах. – 2010. – № 1. – С. 70–75.

613. Бойченко, В. Батько нації та батько театру : (Шевченко і Кропивницький) / В. Бойченко // Вересень. – 2010. – № 1/2. – С. 113–120.

614. Марцінковський, І. У Миколаєві вперше виданий шевченківський словник / І. Марцінковський // Український Південь. – 2010. – 4-17 берез. (№ 8).

615. Марцінковський, І. Історія з фактором : до перебування Тараса Шевченка в Бердичеві / І. Марцінковський // Літературна Україна. – 2010. – 18 берез. – С. 8.

616. Панянчук, П. Чи був Шевченко у Миколаєві? / П. Панянчук // Український Південь. – 2010. – 31 берез.-15 квіт. (№ 11).

617. Марцінковський, І. Недуга Тараса Шевченка / І. Марцінковський // Ваше здоров'я. – 2010. – № 9. – С. 12.

618. Марцінковський, І. Шевченкова присутність на Миколаївщині / І. Марцінковський // Щотижня. – 2011. – 16, 23, 30 берез.

619. Панянчук, П. Миколаївська Шевченкіана / П. Панянчук // Український Південь. – 2011. – 2-8 черв. (№ 18).

620. Марцінковський, І. Творчість Т. Шевченка та місто Миколаїв у житті М. Миклухо-Маклая / І. Марцінковський // Щотижня. – 2011. – 6, 13 лип.

621. Марцінковський, І. Три портрети лікарів з оточення Тараса Шевченка / І. Марцінковський // Ваше здоров'я. – 2011. – № 9. – С. 15.

622. Марцінковський, І. Невідомий список заборонених поезій Тараса Шевченка : до 150-річчя перепоховання Тараса Шевченка в Україні / І. Марцінковський // Слово Просвіти. – 2011. – 15-21 верес. (№ 37).

623. Марцінковський, І. Історія «Кобзаря» з варшавського архіву Василя Біднова / І. Марцінковський // Слово Просвіти. – 2011. – 8-14 груд. (№ 49).

624. Марцінковський, І. Невідомий список Шевченкової поеми «Сон» у кримінальній справі з убивства та пограбування Ф. Камінського / І. Марцінковський // Краєзнавчий альманах. – 2012. – № 1. – С. 72–75.

625. Марцінковський, І. Нестор Малеча – перший лексикограф Кобзаревих творів / І. Марцінковський // Слово Просвіти. – 2012. – 9-15 лют. (№ 6).

626. Марцінковський, І. Флотські офіцери – знайомі Тараса Шевченка / І. Марцінковський // Український Південь. – 2012. – 1-7 берез. (№ 8).

627. Марцінковський, І. Флотський офіцер Іван Бутаков / І. Марцінковський // Щотижня. – 2012. – 27 черв.

628. Марцінковський, І. Морський слід у творчості Т. Г. Шевченка / І. Марцінковський // Щотижня. – 2013. – 6 берез.

629. Марцінковський, І. Наш край у творах Тараса Шевченка / І. Марцінковський // Український Південь. – 2013. – 7-13 берез

630. Діденко, Ю. Перевидання унікального «Словничка...» Н. Малечі / Ю. Діденко // Український Південь. – 2013. – 16-22 трав. (№ 18).

631. Марцінковський, І. Монети із портретним зображенням та іменем Т. Шевченка / І. Марцінковський // Український Південь. – 2013. – 16-22 трав. (№ 18) ; 23-30 трав. (№ 19).

632. Козлов, С. Нестор Малеча спу́стя столетіе верну́лся к николаевцам / С. Козлов // Вечерний Николаев. – 2013. – 21 мая.

633. Старовойт, Л. Презентація словника мови творів Т. Шевченка у Миколаєві / Л. Старовойт // Слово Просвіти. – 2013. – 30 трав.-5 черв. (№ 21).

634. Вереснева, Л. До ювілею Кобзаря / Л. Вереснева // Щотижня. – 2013. – 5 черв.

635. Старовойт, Л. Шевченко і Миколаївщина / Л. Старовойт // Слово Просвіти. – 2013. – 15-21 серп. (№ 32).

636. Дудюк, Л. «Деши́ця до шевченкіани Миколаївщини» І. Б. Марцінковського / Л. Дудюк // Український Південь. – 2013. – 5-11 верес. (№ 28).

637. Мирошниченко, Е. Бывал ли Тарас Шевченко в Причерноморье? / Е. Мирошниченко // Южная правда. – 2013. – 14 дек.

638. Марцінковський, І. Постать і творчість Т. Шевченка у зв'язках із Миколаївщиною / І. Марцінковський // Южная правда. – 2014. – 25 февр.

639. Марцінковський, І. Українські весни 1814-2014 років : (200-літтю від дня народж. Тараса Шевченка присвяч.) / І. Марцінковський // Український Південь. – 2014. – 13-26 берез. (№ 5) ; 27 берез.-9 квіт. (№ 6). – С. 7 ; 10-23 квіт. (№ 7). – С. 7.

640. Кремінь, Д. З висоти Чернечої гори: утопія-200 / Д. Кремінь // Київ. – 2014. – № 5. – С. 2–4.

641. Панянчук, П. Шевченкіана Миколаївщини / П. Панянчук // Український Південь. – 2014. – 10-23 лип. (№ 15).

642. Молчанова, А. Образ пророка и вечного современника / А. Молчанова // Николаевские новости. – 2014. – 16 июля.

643. Старовойт, Л. Презентація видань миколаївських авторів, присвячених 200-літтю Т. Шевченка / Л. Старовойт // Слово Просвіти. – 2014. – 18-24 груд. (№ 50).

644. Марцінковський, І. Про що розповіла шевченківська медаль / І. Марцінковський // Слово Просвіти. – 2014. – 31 груд.

645. Марцінковський, І. Зоряні далі Тараса Шевченка / І. Марцінковський // Щотижня. – 2015. – 28 січ.

646. Мирошниченко, Е. Возвращение Николая Венгера / Е. Мирошниченко // Южная правда. – 2015. – 17 окт.

647. Марцінковський, І. Монети з портретним зображенням, іменем та словом Тараса Шевченка / І. Марцінковський // Нумізматика і фалеристика. – 2016. – № 2. – С. 10–15.

648. Марцінковський, І. Цивільні судна та військові кораблі з іменем Тараса Шевченка / І. Марцінковський // Гуманітарний вісник. – 2016 – № 9. – С. 117–120.

649. Марцінковський, І. Паперові грошові знаки з портретним зображенням та іменем Т. Г. Шевченка / І. Марцінковський // Нумізматика і фалеристика. – 2017. – № 1. – С. 19–22.

650. Марцінковський, І. Дорогами досліджень однієї шевченківської медалі / І. Марцінковський // Нумізматика і фалеристика. – 2017. – № 4. – С. 40–43.

651. Марцінковський, І. До питання часу «чумакування» 10-річного Тараса з батьком Григорієм Івановичем Шевченком / І. Марцінковський // Слово і час. – 2018 – № 5. – С. 76–79.

VI. МЕДАЛІ, ВІДЗНАКИ, ЖЕТОНИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ «ПРОСВІТИ»

652. Марцінковський, І. Б. Історія жетону 1908 року Українського товариства «Просвіта» у Миколаєві / І. Б. Марцінковський // «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження» : VIII Миколаїв. обл. краєзнав. конф. : зб. матеріалів / Миколаїв. обл. упр. культури, обл. краєзнав. музей ; відп. за вип. В. А. Михайлов. – Миколаїв, 2010. – С. 326–328.

* * *

653. Уперше двоє миколаївців відзначені медаллю «Будівничий України» // Аркасівська вулиця. – 2000. – Грудень.

654. Марцінковський, І. Маловідомий жетон Аркасівської «Просвіти» / І. Марцінковський // Краєзнавчий альманах. – 2009. – № 1. – С. 53–54.

655. Марцінковський, І. Ще раз про жетон 1908 року Українського товариства «Просвіта» у Миколаєві / І. Марцінковський // Краєзнавчий альманах. – 2011. – № 1. – С. 12–14.

656. Марцінковський, І. Перша нагрудна просвітянська відзнака та медаль до 110-ї річниці «Просвіти» Миколаївщини / І. Марцінковський // Нумізматика і фалеристика. – 2017. – № 2. – С. 3–7.

VII. УВІЧНЕННЯ ПАМ'ЯТІ ЧЛЕНІВ «ПРОСВІТИ»

657. Губська, Т. Поховання членів Миколаївської «Просвіти» на старому християнському цвинтарі: просопографічний аспект / Т. Губська // «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження»: IX Миколаїв. обл. краєзнав. конф. : зб. матеріалів / Миколаїв. обл. упр. культури, обл. краєзнав. музей ; відп. за вип. В. В. Чернявський. – Миколаїв, 2015. – С. 173–174.

* * *

658. Бойченко, В. Аркас повертається до нас : до відкриття пам'ятного знаку знаменитому земляку / В. Бойченко // Щотижня. – 1992. – 10 жовт.

659. Бойченко, В. Подія, не помічена миколаївцями : [про відкриття меморіальної дошки П. Саксаганському] / В. Бойченко // Радянське Прибужжя. – 1993. – 25 листоп.

660. Бойченко, В. Подбаймо про земляків Миколи Аркаса / В. Бойченко, В. Сліпець // Слово Просвіти. – 1994. – № 1.

661. Колесник, А. Год Аркаса : на улице Никольской открыта мемориальная доска николаевскому просветителю / А. Колесник // Николаевские новости. – 2002. – 25 сент.

662. Бойченко, В. Пам'яті поета-земляка [О. Полішкарва] / В. Бойченко // Рідне Прибужжя. – 2007. – 16 січ.

663. Марцінковський, І. Козацьке село у легендах і документах / І. Марцінковський // Щотижня. – 2014. – 9 січ.

664. Марцінковський, І. Козацький хрест у Лупаревому / І. Марцінковський // Щотижня. – 2014. – 12 лют.

665. В Снегирёвке открыли две мемориальные доски // Южная правда. – 2015. – 24 янв. ; Вестник Прибужжя. – 2015. – 29 янв.

666. Светлозаров, С. Выставка и мемориальная доска в честь Андрея Антонюка / С. Светлозаров // Южная правда. – 2018. – 19 апр.

667. Івашко, О. У Миколаєві вшанували великого митця /
О. Івашко // Урядовий кур'єр. – 2018. – 25 квіт.

Леви Миколи Аркаса

Ці мармурові леви, як пропащі,
У скверіку застигли назавжди.
Ці леви роззявляють спрагли паші,
Чи музики запрагли, чи води...
І я спиняюсь. Це таки не казка.

Нема й століття, як він тут ходив.
І лащилися леви до Аркаса,
Обидва в німбах мармурових див.
Вернись до нас, о пам'яте зотліла!
Минуле наше – боротьба, не гра.
В ці вечори з минулого століття
Аркасів озивається рояль.

І корнет-а-пістон, і скрипка,
Контрабас і гобой, –
То воанням одчаю, то скриком
Про окрадену паном любов.
Десь на вулиці – «Окарина».
А отут, поміж смертю й життям,
На пюпітрі снігів –
Катерина
Із нещасним дитям.

А небо – передгрозяне, сталеве,
Мов лютий погляд пана із-під брів...
О, як ридав ти, мармуровий леве,
Над долями нещасних матерів.

Я пам'ять підйму, свою і вашу,
Мов птицю фенікс, з попелу й пітьми.
Мов диригентську паличку, Івасю,
Свій поводитиський посох підйми!

Сприймаю світ – без пудри і без гриму.
Звучить, звучить Аркасів вокаліз.
А діти гладять мармурову гриву,
і пашу лева, й очі, повні сліз...

Д. Кремін

Ода Миколаю Аркасу!

Аркасівське небо! Аркасівське поле!
Початок «Просвіти» і слово живе!
Натхненна Аркасом вкраїнська воля
Хай славиться вічно і вічно живе!

Час невинно пливе, наче білі хмарки над стернею,
Та у пам'яті вдячній живе все, що сіяв для нас
Щирим серцем своїм, і талантом своїм, і душею...
Наш славетний земляк, наш невтомний Микола
Аркас!

Миколаївські зорі горять над Інгулом і Бугом,
Де буяють сади, де аркасівські зрілі поля...
Де його «Катерина» співоча, освячена Богом,
Вкарбувала в історію світу славетне ім'я!

Аркасівське небо, аркасівське поле –
Початок «Просвіти» і слово живе!
Натхненна Аркасом вкраїнська воля

Хай славиться вічно і вічно живе!

Над аркасівським плесом не віють вітри-лиховії...

Тут історію він написав України-Русі:

Меценат, композитор, історик, що жив у надії

І вклонявся до долу вкраїнській народній красі...

Аркасівське небо, аркасівське поле –

Душа України і слово живе!

Натхненна Аркасом вкраїнська воля

Хай славиться вічно і вічно живе!

Т. Лециньська

Аркасівські леви

На Соборній, у парку, на вході,

прилягли боязливо царі...

Зустрічають бастарди природи

миколаївців ще на зорі.

А колись, за завісою часу,

як природи величні сини,

біля входу палацу Аркаса

на сторожі лежали вони.

Ще собор Адміральський напроти,

та Миколи у іншому сіль –

він писав не історію флоту,

а його України-Русі.

І народу пісенні перлини

ще збирав, не блукав навмання,

Кобзаря видатну «Катерину»
оперив у музичне вбрання.

Жаль, недовго ходив він по світу,
відійшовши у розпалі жнив,
українську народу «Просвіту»
окрім левів своїх залишив.

І вартують не перше століття,
надивились вони дивини...
Не лякає їх часу лахміття,
бо нетлінні обоє вони.

Все міняється в мареві часу,
та аркасівський дух не зачах,
і усмішку Миколи Аркаса
в мармурових їх бачу очах!

О. Мачула



Пам'ятний знак М. Аркасу
(м. Миколаїв, вул.
Адміральська, 31)



Меморіальна дошка
В. Бойченку (м. Снігурівка,
вул. Центральна, 140)



Меморіальна дошка
А. Антонюку (м. Миколаїв,
пр. Центральний, 96)

**ПЕРЕЛІК ПРИЗВИЩ ЧЛЕНІВ МИКОЛАЇВСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»,
що були відображені у статтях та книгах**

Довічні члени товариства

Аркас Микола Миколайович

Кудрявцева Н. В.

Псіол О. М.

Юріцина Т. М.

Почесні члени товариства

Аркас Ольга Іванівна

Валерій Петрович

Гайдученко Сергій Іванович

Члени товариства

А

Авраменко Василь В.

Александренко Ірина Олександрівна

Андрєєв Анатолій Іванович

Андрієвський Віктор Іванович

Андріященко П.О.

Антонюк Андрій Данилович

Антонюк Валентина Геніївна

Антонюк Валерій

Арзуманова Ірина Юріївна

Аркас Микола Миколайович (другий)

Архипенко Надія Федорівна

Асуховський В. Г.

Б

Базилевська-Барташевич Тетяна Анатоліївна

Баклицький Іван Олексійович

Барановський Василь Григорович

Баштовий О.

Безпольотова Валентина Володимирівна

Бердічевський І. В.

Бережний Сергій Васильович

Береза Інна Юхимівна

Березовська Тетяна Всеволодівна

Берковський І. С.

Бершадська Ганна

Біднов Василь

Біленко Г. Я.

Білий Юрій Олександрович

Біляновський П.

Блоха Г. М.

Богданович Анатолій

Богданович Олена Леонідівна

Бойко-Блохин Юрій Гаврилович

Бойчук Світлана Василівна

Босіхенко П. І.

Брояківський Б.

Бульботко А. І.

В

Вакула Євген

Василенко М.

Ващенко М. М.

Вдовиця Сергій

Вербицький О.

Верховод О. М.

Вишневський Юрій Дмитрович

Вільчепольський Августин Тимофійович

Віревський Г. І.

Водяна Полина Михайлівна

Волтарнист І. І.

В'язовський Григорій Андрійович

Г

Гайдученкова Н. Г.

Галущенко Володимир Вікторович

Ганущак Михайло Михайлович

Гена А. С.

Герасименко (Волковинський) Володимир Якович

Горецька Надія Василівна

Горецький Василь Юрійович

Грищенко І. В.

Грозов Федір Семенович

Гудзь-Засульський Хрисанф Михайлович

Д

Дейнега Валентина Миколаївна

Дейнека-Меренець В. А.

Дейнека-Моренець І. П.

Діденко Юрій Володимирович

Довженко О. В.

Другов В. Ф.

Другова Г. Ф.

Дуденко Леонід Іванович

Дудюк Леонід Петрович

Дюмін П. В.

Є

Євтушенко Микола Андрійович

Єгорова Катерина Олександрівна

Єжелов Георгій Григорович

Е

Елерт Е. Е.

Емельянів Г. Т.

Ж

Жадько Віктор Олексійович

Жарський Дмитро

Живодар А. І.

Жмак П. Г.

З

Завялова Інеса Андріївна

Загородній Микола Сергійович

Загородня Світлана Миколаївна

Загоруйченко М.

Задорожній С. К.

Зайцев Юрій Олександрович

Заполенко М. С.

Затурян Анатолій Ілліч

Захарченко В. Г.

Зацаренний Василь Максимович

Зельцер Соломон Ісаакович

Зима О.

Золотухін Анатолій Іванович

І

Іваненко Д.

Іванів В. Е.

Іванов Віктор Якимович

Іванов Володимир Федорович

Іванова Н. Е.

Іванюченко Анатолій

Іляшенко Ф.

Інгульський Дмитро

Іщенко Владислав Андрійович

К

Камінський Т. Г.

Камінський Феодосій (Теодосій) Тимофійович

Капранов Віталій Віталійович

Капранов Дмитро Віталійович

Каразін Василь Назарович

Каракаєва П. Г.

Каракаїв П. Г.

Карбулька Йосип Йосипович

Ківшик Л.

Кіпер Володимир Ілліч

Кіпер Тамара Василівна

Кісіль Й. В.
Клименко Н. Ю.
Клочко Р. Л.
Клюєв Валентин Васильович
Коваль Наталія Миколаївна
Ковальова Октябрина Федорівна
Колар Л. І.
Колісник Д. В.
Кологривенко М. П.
Колодій Віталій Дем'янович
Корженко С. М.
Корнафель Валентина Іванівна
Коронський С. П.
Костенко А. О.
Кремєв О. І.
Крижанівський А. В.
Крижанівський Степан Андрійович
Кузнецов Борис Семенович
Кузьменко Світлана Олександрівна
Куліченко Леонід Васильович
Кульчицький В.
Куманченко Поліна Володимирівна
Курбацький П. Н.

Курган А.

Курінний Михайло Іванович

Л

Лавронтенко Г. З.

Лагута Микола Дмитрович

Лебідь Ольга Вікторівна

Левадний І. В.

Левин М. І.

Леонова Світлана Миколаївна

Лисогурська Лариса (Лоріна) В'ячеславівна

Литвин Юхим Трохимович

Литвина О. М.

Литвиненко Г.

Литвиненко П. І.

Лобко І.

Лозенко М.

Луценко Іван Антонович

Любченко Микола Д.

Лялько М.

Лященко А. О.

Лященко М.

М

Майстеренко З. Г.

Маковська Л. М.
Маковський Юхим Михайлович
Малагуша Василь Андрійович
Малицький Олександр Георгійович
Манілов Григорій Феофанович
Марущак Віра Іванівна
Марцінковська Вікторія Ігорівна
Марцінковська Оксана Ігорівна
Марцінковський Ігор Богданович
Матвеев Микола Павлович
Матіюк (Юркевич) Ірина Іванівна
Матіюк Микола Григорович
Матіюк Олег Георгійович
Мачула Олександр Миколайович
Мельниченко О. Л.
Местаргазі М. П.
Микитенко Іван Кіндратович
Милевський Н. П.
Міллер А. Ю.
Мних Віктор Павлович
Могилюк Володимир Олександрович
Могильницька Галина Анатоліївна
Мозолевський Борис Миколайович

Мороз Борис Михайлович

Москаленко А. С.

Мот Олексій

Мрищук Володимир Мефодійович

Мураш І. Т.

Мязговський Олександр Іванович

Н

Надіїн Дмитро Пимонович

Науменко Г.

Нельговський К. М.

Немченко Іван Васильович

Нерадковська Н. М.

О

Овчаренко М. П.

Огіренко О. Г.

Огренич Надія Михайлівна

Олейнікова Анна Олексіївна

Онуфрієв І. М.

Орел Василь Миколайович

П

Палагута В. І.

Паламаренко Борис

Паламаренко С. М.

Палієнко Микола Олександрович

Панянчук Петро Миронович

Пархоменко І. Г.

Пилипенко Г. В.

Підопригора І. І.

Пітушенко Микола Іванович

Петренко Ольга Миколаївна

Петрова Євгенія Василівна

Плужник Геннадій Михайлович

Покосенко Олександр Данилович

Полішкарів В. І.

Полішкарів Олекс Федорович

Потіхіна О. М.

Приходько Платон Захарович

Приходько Т. З.

Приходькова Е. З.

Пророк Людмила Іванівна

Р

Рапіна В. С.

Ратнер Л. Г.

Рішкевич Г.

Різниченко Олекс Сергійович

Ржепецький Леонід Андрійович

Рибак К.

Романовський Я.

Рослицький Євген-Богдан

Рублевик Світлана В.

Руссова Владлена Миколаївна

Ряппо Анфіса Йосипівна

С

Савченко Георгій Борисович

Савченко-Осмоловський О.

Садовська-Барілотті Марія Карпівна

Садовський Микола Карпович

Семикоз Г. Ф.

Сизоненко Олександр Олександрович

Січко Валентина Степанівна

Січко Сергій Михайлович

Скальковський Аполлон Олександрович

Скляр І. І.

Скляр П. О.

Сліпець Василь Павлович

Соловей Олександр Григорович

Соломонюк І. М.

Сопенко І.

Спиця Віктор Іванович

Спиця Ольга Вікторівна
Старовойт Людмила Василівна
Старовойтова П. А.
Степанов Федір Федорович
Стешин Юрій Тимофійович
Сторчеус С. М.
Стренадо В.
Сулинська Інна Андріївна

Т

Татарка П. Л.
Тесленко А.
Теодорович Я. І.
Токарева Марія Олександрівна
Тригубова О. Я.
Трокай Анна Анатоліївна
Тупайло Семен Володимирович

Ф

Федченко Василь Харлампійович
Федорова Л. К.
Франко Лев Захарович

Х

Харланович Анатолій Васильович
Хіврич Валентина

Хлопинська Людмила Дмитрівна

Ходченко Павло Семенович

Христиченко К.

Ц

Царинний Іван Михайлович

Цимбал Лідія Михайлівна

Ч

Чапківський Іван Станіславович

Чередниченко Галина Іванівна

Череп Йосип Онуфрійович

Черкасенко Спиридон Феодосійович

Черниш К.

Чижова Людмила Яківна

Ш

Шарафанов Олександр Миколайович

Шевченко Дем'ян Омелянович

Шевченко Єфросинія Омелянівна

Шевченко Омелян Іванович

Шевченко Свирид Дем'янович

Шевченко Степан Дем'янович

Шевченко Текля Омелянівна

Шестериков В. А.

Шестерикова-Аркас Оксана (Ксенія) Миколаївна

Шияновський Іван Мефодійович

Шкварець Валентин Павлович

Шорін Едуард Олексійович

Шпак Раїса Миколаївна

Шпачинський Омелян Артемович

Шпорт Володимир Валентинович

Шуляр Василь Іванович

Щ

Щербань Г.

Ю

Юдченко Г.

Юр'єв Валерій (Валер'ян) Олексійович

Я

Ясько Ольга Іванівна

ГАЛЕРЕЯ СВІТЛИН



М. М. Аркас серед самодіяльних акторів миколаївської «Просвіти»,
1900-ті рр.



Оркестр просвітянина, заслуженого діяча мистецтв УРСР
Г. Манілова, м. Миколаїв, 1950-ті рр.



Концерт до Шевченківських днів, організований первинним осередком Товариства української мови імені Тараса Шевченка у Будинку культури заводу «Океан» (голова – просвятинин В. Спиця), 1989 р.



Просвітяни Миколаєва на заході до ювілею М. С. Вінграновського, м. Первомайськ, 2011 р.



Члени миколаївської «Просвіти» на заході «Микола Аркас в інтер'єрі часу» у науково-педагогічній бібліотеці м. Миколаєва, 2013 р.



Члени миколаївської «Просвіти» зі студентами Чорноморського державного університету імені Петра Могили на конкурсі Шевченківської поезії, 2014 р.



Респект-зустріч «Зі словом Тараса Шевченка понад століття», присвячена 110-й річниці з часу заснування М. М. Аркасом Миколаївського товариства «Просвіта», у Миколаївській обласній універсальній науковій бібліотеці, 2017 р. (2 світлини)





Члени миколаївської «Просвіти» на «Аркасівських читаннях» у Миколаївській обласній універсальній науковій бібліотеці, лютий 2018 р.



На виставці «Вишиванка» в ОУНБ, 2018 р. (2 світлини)



Члени ГО «Українське товариство «Просвіта» Миколаївщини» та Миколаївського міського осередку «Просвіта» ім. Миколи Аркаса» на заході у ЦБ м. Миколаєва ім. М. Л. Кропивницького ЦБС для дорослих, 2021 р.



Члени ГО «Українське товариство «Просвіта» Миколаївщини» та Миколаївського міського осередку «Просвіта» ім. Миколи Аркаса» на акції «Запали свічку Аркасу», 2022 р.



Вшанування пам'яті Героїв Крут членами ГО «Українське товариство «Просвіта» Миколаївщини» та Миколаївського міського осередку «Просвіта» ім. Миколи Аркаса, 2022 р.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

А

Агаркова В.	136
Агеев Ю.	181, 340, 435, 505, 509
Александренко І. І.	142, 208, 377, 419, 466, 477, 486, 497,
Андріяш В.	66
Андрущенко В. П.	132, 133
Антонюк А.	(282-375)
Антонюк Н. Б.	296
Аркас М.	7, (16, 45, 90, 108, 119-200)
Астаф'єв О.	392

Б

Бабійчук Т.	537
Бабич В.	422
Байдак В. Ф.	248
Бакалець О.	179
Бараденко І.	436
Баран О. І.	378
Бережний С. В.	89, (376-382)
Береза І. Ю.	114, 117, 248, 252, 276, (383), 414, 415, 424, 498, 502, 504,

	508, 510, 511, 526
Березовська Т. В.	48, 126, 127, 130, 131, 144, 153, 162, (384, 385)
Берест Л. В.	213
Біднов В.	623
Білай К. В.	16
Білик Б.	167, 488
Білюк О.	145
Благодатна З.	244, 516, 519, 525, 527
Бобров В. О.	575, 576
Богун В.	78
Бойко-Блохин Ю. Г.	(386-416)
Бойченко В.	23, 55, 65, 67, 68, 72, 74, 76, 77, 90, 91, 141, 146, 147, 188, 194, (201-244), 255, 268, 308, 310, 395, 398, 468, 540, 541, 552, 553, 555-558, 566, 604, 611, 613, 658-660, 662
Болакольченко А.	258
Болгов В. В.	140
Бондар М. П.	267
Бондаренко І. А.	11-13
Бондарчук Н.	347
Боронь О.	267

Братан М.	232
Брега Г.	390
Бресків А.	535
Будак В. Д.	376, 391, 485, 530
Букет Є.	559
Булавицькій І. Я.	289
Булгак О. В.	389
Бундюченко Т.	148, 154, 166
Бутаков І.	(627)
Буяльський І.	(607)
В	
Василенко М.	539
Вашкевич В. М.	52
Вербец А.	332
Вереснева Л.	634
Верлан С.	97
Влащенко А.	448
Водяна Л. В.	203
Водяна П. М.	203, 485, 487
Войтова Н.	348, 350, 482
Володін С.	87
Волос О. В.	29
Восьмірко К. С.	10

Г

Гаврилов С.	372
Гайванович І.	123, 387
Гайсинский Э.	37
Галущенко В.	238
Гаркуша О. М.	20
Герасименко В.	4
Геращенко О.	296
Герман В.	17
Гич Г. М.	212, 529
Голота Л.	559
Гольденберг М.	370
Горбуров Є. Г.	50, 396, 397, 545
Горбуров К. Є.	396, 397, 545
Господаренко О. В.	144, 145, 148-152
Гоцуляк Т.	39
Григурко І.	(214, 215)
Гриненко Т.	167, 488
Гринченко Б.	(45)
Грозов Ф.	64
Губська Т.	168, 657
Гузенко Ю.	149, 165, 166
Гуйтур В. І.	16

Гурвич-Перева О. С.	65
Гуржій О. І.	27, 144, 145, 148, 149-161, 563
Д	
Даль В. І.	(590)
Даниленко В. М.	162, 164-166
Даниленко Т.	334
Демченко Ю.	430
Дзюба І. М.	30, 206, 257, 270, 291, 392, 428
Димитров М. Ф.	11-13, 15
Діденко Ю.	630
Дробышева О.	331
Дубенко К. І.	21
Дудюк Л.	478, 636
Дяченко Д.	47
Е	
Евгенъев Е.	407
Є	
Євтушенко М.	245
Єжелов Г.	206
Єлізарова Е. І.	169, 170
Єрмоленко О.	567
Ж	
Жадько В.	24, 125, 129, 132, 133, 205, 214,

	215
Жарський Д. Й.	568
Жеплинський Б.	257
Жулинський М. Г.	562, 564, 565
Журецький Я. І.	485

З

Завгородній М.	44
Загородній М.	(245-247)
Загоруйченко Н. М.	6
Зайченко І.	417
Заполянський Г.	218
Запорожченко Г.	459
Зборовський А.	93
Зворський С. В.	18

І

Іваничук Р.	9
Іванніков А. В.	378
Івашко О.	199, 667
Іщенко С.	(574)

К

Каймаразова Л.	66
Камінський Ф.	(624)
Караульна О.	155

Карнаух В. А.	202
Карпенко Е.	520
Катюха А.	291
Кауфман Л. С.	120
Качурин В. Т.	421
Кетчер М.	609
Кіпіані В.	123
Ковалёва О. Ф.	19, 139
Коган И. Л.	259
Козлов В.	216, 230, 233, 441
Козлов С.	632
Кокошко Ф. І.	162
Колесник А.	195, 506, 661
Колосова Л. Г.	423
Колосович Т.	447
Комбарова Н.	81
Кондрашов В. Ф.	10, 172
Коновальчук Т.	95, 473
Корпанюк М. П.	171
Корсун Л.	225
Костюк Л.	185
Котляр Ю. В.	570
Красильнікова Л.	136

Кремінів Д.	71, 85, 173, 174, 178, 183, 219, 220-223, 229, 241, 300-302, 305, 311-314, 316, 317, 320, 321-327, 329, 336-338, 342, 346, 352, 353, 355, 362, 428, 429, (456), 484, 492, 512, 522, 524, 581-585, 640
Кремінів Т.	184, 198, 236, 240, 284, 293, 295, 356, 361, 364, 484
Кривенко А.	451
Крижанівський С.	261
Криницкая О.	442
Крип'якевич І.	572
Кудрицький А. В.	285, 287
Кузнецов А.	180
Купченко О.	69
Кураса І. Ф.	250
Курочкіна Л.	458
Кухар-Онишко О. С.	201
Кушнір А.	103
Л	
Лабінський М. Г.	287, 290, 388
Лагута М. Д.	(248-266)
Ласінська М.	253, 264
Леонидов Т.	82

Леся Українка	(158)
Лисовенко И.	176, 191
Лисогурська Л.	43
Лисянська О. О.	420
Литвинова Т.	189
Ломакин А.	34
Лопатинська Л.	536
Лоскутників В. С.	417
Любаров Ю.	266
Ляшук Ю. А.	135, 156
М	
Макушенко Я. С.	27, 153-161, 563
Малеча Н.	(545, 560, 612, 625, 630, 632)
Малина В.	291, 298
Малиновська Н.	98
Малицький О.	224
Малюта О. В.	26, 30
Маляров А.	228, 374
Маричевський М.	292
Марущак В.	115, 381, 382, (417-464)
Марцінковський А.	550
Марцінковський І.	28, 51, 60, 61, 68, 100-102, 107, 161, 163, 200, 211, 245, 256, 265, (267-271), 280, 281, 295,

	333, 384, 398, 399, 425, 468, 478, 487, 501, 531, 541, 554, 559, 562, 564-569, 571-573, 575- 580, 586-603, 605-610, 612, 614, 615, 617, 618, 620-629, 631, 638, 644, 645, 647-652, 654-656, 663, 664
Матіюк О. Г.	247
Мачула О. М.	(272-279)
Мезінов О.	157
Меленчук Т.	446
Мельник В.	392, 403
Мельник М.	49
Мельников Є.	150, 563
Мельниченко О.	11
Ментель О.	86, 88, 380
Мигаль М.	330
Миклухо-Маклай М.	603, 620
Мирошніченко В.	263
Мирошніченко Е. Г.	209, 263, 421, 637, 646
Михайлов В. А.	553, 554, 652
Міронова І. С.	393, 395
Мірошніченко О. В.	501
Михайлюк В. О.	124

Мних В. 465

Молчанова А. 642

Момотенко А. 242

Мороз Р. 186

Н

Наточа Е. 237, 339, 341, 349, 354, 360,
434, 479

Немченко І. В. 210, 539

Нестерчук М. 84

Нікберг І. 608

Нікітін В. І. 57, 79, 151, 249, 260

Ніколаєв І. 63

О

Огренич Н. М. 23, 55, (93), 99, 204, 255, (280),
395, 495

Олексюк О. В. 539

Олійник О. 410

Олейников Ю. 227, 432

Оліфіренко С. М. 394

Онещук М. П. 470

Орлик В. 75

П

Павлік І. С. 485

Палинський В.	462, 464
Панянчук П.	616, 619, 641
Патлата Л.	452
Петренко О.	192
Петров М.	437
Підгора В.	292
Піскурьова І. М.	393, 549
Подгорный Р.	196
Покуль Г.	155
Портнов О.	534
Приходько В.	433
Прохоренко В.	190
Пучков В.	217, 299, 306
П'ятигорський В. В.	
Пятковский С.	335
Р	
Радиш Я.	542, 592, 594, 595, 608
Радіонова Ю.	164
Раскопов В.	175
Рєва Л. Г.	158, 405
Ржепецький Л.	92, 96, 243, (466-476)
Рогожа В.	137
Романов А. В.	134

Романюк А.	197
Росляков С.	303, 304, 307
Рубінштейн М.	193
Руденко Л.	36
Руднак А. С.	213
Рукоманов В. М.	467
Руссова В.	110, 116, 171, 274, 277, 278, (281), 574
Руських Ж.	83

С

Сайковский А.	371
Саксаганський П.	(659)
Самойленко Я.	62
Сверстюк Є.	286
Светлозаров С.	666
Севостьянова А.	391, 412, 491
Селивановский А.	33
Серебрякова Т.	136, 159, 169
Середа І.	494
Серединський О.	35
Синявский В.	343
Ситченко А. Л.	201

Січко С. М.	(477-482)
Скиба Ю.	315
Сковорода Г.	(171)
Скороходов В. А.	22, 249
Скрипник А.	357-359
Слабинський М.	438
Слабченко М.	61
Сліпець В.	73, 76, 77, 660
Смирнова Н.	373, 375
Смолій. В. А.	26, 390
Соболь П.	25, 53, 54, 55, 58, 59, 254, 255, 262
Старовойт В. І.	281, 376
Старовойт Л. В.	112, 124, 143, 201, 268, 270, 383, 384, 426, 427, (483-494)
Степанова М. Л.	126
Сухопаров С. М.	532
Т	
Тасинкевич М.	105, 296, 365, 366, 369, 429
Тетерина-Блохина Д.	386, 413
Токар Н. В.	160
Тонковид В.	480
Тригуб О.	264

Тригуб П. М.	128
Трощенко Л.	445
Тупайло С.	439, 440, 443, 444, 454, 469, 489, 490
Турков О.	309
У	
Ульяновський В. І.	121
Умеренков О.	503
Ф	
Фальов В.	450, 453
Філатова О. С.	399
Філіпчук Г.	118
Х	
Хазіна І.	408
Хасцький О.	471
Хлопинська Л. Д.	126, 127
Хмарський В. М.	130
Христова Н.	368, 513, 514, 523, 528
Ц	
Цимбал Л.	8, 11, 12, 14, 15, 17, 20, 38-42, 45, 46, 124
Цуркан І. В.	138
Ч	

Чайка В.	472
Чебанов В. Г.	423
Чеботарёва А.	538
Чернов В. Г.	134
Чернявський В. В.	573, 657
Чижова Л.	111, (495-528)
Чимбар Н. С.	213
Чистов В. П.	19, 21, 139
Чорновол В.	
Ш	
Шарата Н.	27, 170
Шведова З.	515
Шевченко Г. І.	(651)
Шевченко Н.	465
Шевченко Т.	(539-651)
Шитюк М. М.	20, 56, 57, 253, 396, 397, 550
Шкварець В. П.	13, 22, 128, 135, 138, 141, 148, 149, 152, 156, 165, 166, 203, 207, 231, 251, 253, 550
Шкляр А. Д.	496
Шпак Р.	94
Шуляр В. І.	280, 424, 484, 493, 502, (529- 538)
Шуляр К.	530
Щ	

Щедрова Н. С.	429
---------------	-----

Ю

Юрченко Н.	474
------------	-----

Я

Январёв Э.	294
------------	-----

Ясько О.	465
----------	-----

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ

Акціонер	37
Аргументы и Факты. Україна	321
Аркасівська вулиця	44, 58, 187, 231, 596, 653
Архів клінічної медицини	598, 599
Асклепій	592
Березіль	413
Бузький Гард	178
Ваше здоров'я	595, 617, 621
Вересень	39, 45, 63, 225, 414, 613
Вестник Прибужзя	182, 186, 233, 373, 665
Вечерний Николаев	50, 81, 91, 176, 177, 222, 228, 232, 237, 243, 266, 278, 333, 339, 341, 344, 349, 354, 358, 360, 367, 368, 371, 381, 402, 434, 457, 472, 475, 476, 479, 480, 513, 514, 523, 528, 632
Вечірній Київ	578
Відкритий урок	382, 449, 450, 452, 453, 525
Вільна думка	608
Вісник Жовтневщини	535
Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України	586, 587, 590, 593, 600-602, 609

Вісті Вознесенщини	536
Вісті з України	320
Вісті Снігурівщини	236, 244
Вітчизна	258, 301
Вперед	97, 238, 242
Гілея	98
Глаголь добро	200
Голос Баштанщини	62, 458
Голос України	319
Горожанин	326, 331, 332, 335, 348, 350, 351, 469-471
Гуманітарний вісник	648
Дебют-газета	279
Дзвін	462
Дивослово	409
Дружба народів	307
Зеркало недели	330
Зона	61
Имена	482
Київ	640
Комуністичним шляхом	216
Краєзнавство	57, 198, 264
Краєзнавчий альманах	46, 47, 184, 655, 597, 611, 612,

	624
Красный Николаев	33, 34
Культура і життя	191, 192, 406
Кур'єр Кривбасу	261
Ленінське плем'я	35, 36, 217, 299, 301-303, 308, 312, 313
Лікарська справа	588, 589, 591, 594, 603, 605-607
Лікарський вісник	575, 576
Літературна Україна	80, 219, 235, 319, 411, 462, 463, 507, 615
Малёк	515
Молодь Миколаївщини	489
Народна газета	77
Николаев за неделю	345
Николаевская газета	31, 32, 446
Николаевские новости	113, 221, 223, 322, 337, 343, 346, 355, 362, 366, 374, 416, 447, 456, 506, 642, 661
Николаевский бизнес	356, 357, 363, 364
Новая Николаевская газета	446, 448, 451, 520
Нове життя	437
Нумізматика і фалеристика	647, 649, 650, 656
Огонёк	309
Освіта	491, 494, 510

Освітнянські вітрила	415, 511
Паросток	508
Педагог	412, 533
Південна правда	298, 304, 306, 311
Прибузький вісник	43, 83
Провінція	315
Промінь	461
Радянське Прибужжя	42, 70-72, 75, 78, 85-87, 172, 220, 259, 260, 316, 320, 323-325, 327, 401, 490, 492, 504, 581, 585, 659
Ранок	300
Рідне Прибужжя	359, 365, 380, 401, 433, 438, 440, 452, 473, 492, 512, 516, 517, 521, 604, 662
Родной причал	69, 275, 430, 431, 439, 443, 454
Родослов	318
Світ медицини та біології	610
Слово і час	403, 404, 408, 410, 651
Слово Просвіти	40, 51, 76, 84, 89, 92, 93, 102-104, 106, 110, 112, 114, 116-119, 622, 623, 625, 633, 635, 643, 644, 660
Соборная улица	240, 455
Соціалістична культура	503

Старожитності	579, 580
Україна	310, 577
Українська культура	178
Українська література в загальноосвітній школі	361, 537
Українська літературна газета	115, 464
Українська мова та література	445
Українське слово	77, 405
Український Південь	38, 42, 59, 74, 79, 94, 101, 183, 195, 224, 239, 317, 328, 442, 534, 614, 616, 619, 626, 629- 631, 636, 639, 641
Урядовий кур'єр	199, 324, 667
Щотижня	41, 58, 60, 100, 107, 188, 194, 262, 265, 618, 620, 627, 628, 634, 645, 658, 663, 664
Южная правда	96, 105, 108, 109, 111, 180, 181, 185, 196, 197, 218, 226, 227, 229, 230, 234, 241, 263, 276, 319, 329, 340, 342, 369, 370, 372, 374, 375, 407, 432, 435, 436, 441, 444, 459, 460, 474, 481, 493, 505, 509, 518, 519, 522, 524, 526, 527, 538, 637, 638, 646, 665, 666

Южанинъ	314
Юность	305

ЗМІСТ

Від упорядника	3
Кремінь Т. «Мало любити Україну до глибини душі»	5
Мачула О. Дітище Миколи Аркаса	7
Руссова В. Ідеї україноцентричності миколаївської «Просвіти»	11
Розділ I. Історія миколаївського товариства «Просвіта» (1907-1924)	14
Розділ II. Роки вимушеної перерви (1925-1988)	24
Розділ III. Відродження миколаївської «Просвіти». Сучасний етап розвитку товариства (1989-2022)	26
Розділ IV. Відомі діячі миколаївської «Просвіти»	32
Керівники товариства	32
<i>Аркас Микола Миколайович</i>	32
<i>Бойченко Валерій Петрович</i>	44
<i>Загородній Микола Сергійович</i>	50
<i>Лагута Микола Дмитрович</i>	51
<i>Марцінковський Ігор Богданович</i>	55
<i>Мачула Олександр Миколайович</i>	58
<i>Огренич Надія Миколаївна</i>	60
<i>Руссова Владлена Миколаївна</i>	61
Члени товариства	63
<i>Антонюк Андрій Данилович</i>	63
<i>Бережний Сергій Васильович</i>	72
<i>Береза Інна Юхимівна</i>	74
<i>Березовська Тетяна Всеволодівна</i>	75
<i>Бойко-Блохин Юрій Гаврилович</i>	76

<i>Марущак Віра Іванівна</i>	81
<i>Мних Віктор Павлович</i>	87
<i>Ржепецький Леонід Андрійович</i>	89
<i>Січко Сергій Михайлович</i>	91
<i>Старовойт Людмила Василівна</i>	93
<i>Чижова Людмила Яківна</i>	96
<i>Шуляр Василь Іванович</i>	100
Розділ V. Миколаївська Шевченкіана	103
Розділ VI. Медалі, відзнаки, жетони миколаївської «Просвіти»	117
Розділ VII. Увічнення пам'яті членів «Просвіти»	118
Додаток 1. Перелік прізвищ членів товариства, що були відображені у статтях та книгах	124
Додаток 2. Галерея світлин	139
Іменний покажчик	146
Алфавітний покажчик періодичних видань	163

Аркасівське небо! Аркасівське поле!
Початок «Просвіти» і слово живе!
Натхненна Аркасом, вкраїнська воля,
Хай славиться вічно і вічно живе!

Т. Лещинська



вул. Маріупольська, 9,
м. Миколаїв, Україна, 54001



(0512) 37-39-46
(0512) 37-31-81



reglibrary.mk.ua



vyzer@ukr.net



@reglibrary.mk